

การศึกษาองค์ประกอบและรูปแบบตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
บนแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

ปริญญาานิพนธ์

ของ

วิภาวรรณ ลิขิตเลิศล้ำ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

ตุลาคม 2560

การศึกษาองค์ประกอบและรูปแบบตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
บนแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

ปริญญาานิพนธ์

ของ

วิภาวรรณ ลิขิตเลิศล้ำ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

ตุลาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาองค์ประกอบและรูปแบบตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
บนแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

วิภาวรรณ ลิขิตเลิศล้ำ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

ตุลาคม 2560

วิภาวรรณ ลิขิตเลิศล้ำ. (2560). การศึกษาองค์ประกอบและรูปแบบตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้
เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม บนแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุใน
กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์
ดร.อรพินทร์ ชูชม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทีป จินนี

การวิจัยนี้ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ โดยระยะแรก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มี
วัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่าง
เหมาะสม บนแอปพลิเคชันไลน์ ผ่านมุมมองของผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ใช้แอปพลิเคชันไลน์ ผู้วิจัย
ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบศึกษาเฉพาะกรณี โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็น
ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน ผลการศึกษา
พบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ใช้อย่างเกิดประโยชน์
2) ใช้อย่างไม่เป็นอันตราย และ 3) ใช้อย่างพอดีด้านเนื้อหาและเวลา โดยผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบที่ได้
จากผลการวิจัยครั้งนี้ไปสร้างแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม แล้วนำไปศึกษา
เพื่อหาข้อค้นพบด้านปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้เกิดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมในวิธี
วิจัยในเชิงปริมาณในระยะต่อไป ระยะที่สอง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบ
วัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพเที่ยงตรงและเชื่อถือได้
และเพื่อศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของแบบจำลองตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคม
ออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยระยะที่สองนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็น
สมาชิกในชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 322 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม
Mplus เครื่องมือในการวิจัยได้พัฒนาและสร้างมาจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามทั้งหมดมี
จำนวน 11 ชุด ความเชื่อมั่นของการวัดตัวแปรแฝงมีค่าระหว่าง .623 - .945 ผลการวิจัยพบว่า การใช้
เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเชิงสาเหตุ ความเชื่อเกี่ยวกับผลของ
การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง ความเชื่อเกี่ยวกับ
ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม เจตคติต่อการใช้เครือข่าย
สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้
เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และการสนับสนุนทางสังคม โดยผ่านความตั้งใจต่อการใช้
เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

FACTORS AND CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF APPROPRIATE SOCIAL NETWORK
USAGE ON LINE APPLICATION FOR ELDERLY IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

VIPAWON LIKHITLERTLUM

Presented in Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Philosophy Degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakarinwirot University

October 2017

Vipawon Likhittertlum. (2017). *Factors and causal relationship model of appropriate social network usage on LINE application for elderly in Bangkok..* Dissertation, Ph.D. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Oraphin Choochom. Assist. Prof. Dr. Prateep Jinngae,

This study had two phases, the first phase aimed to study the meanings and components of appropriate social network usage on the LINE application through the perspective of experienced older LINE users. The qualitative method usage case study was employed in this research. The data was collected by utilizing in-depth interviews. There were six key informants who were sixty years old or over and resided in Bangkok. This study was conducted by in-depth interviews with two secondary key informants, an information technology specialist, and three specialists in aging people. The researcher used the method of deductive analysis, starting with themes based on the research question, which were related to the problems and the meanings of appropriate social network usage. Then, the sub-themes from the theoretical concepts were developed. This research findings indicated that most elderly people understood the meanings and components of the appropriate social network usage as the communication with others via LINE with three components - 1) usefulness, 2) harmlessness, and 3) fitting to contents and time. The researcher had incorporated these elements were incorporated into the research and in the appropriate measurement of social network usage. The next step was to study the findings of the causal factors that influenced the proper use of social networks in the next phase, which was a part of the quantitative research. The second phase of this research was to study the findings of the causal factors that influenced the proper use of social network which was a part of quantitative research, in order to develop a suitable social networks for the elderly. Moreover, this research studied the relationship structure of the causal model of the use of social networks appropriately by the elderly, who were members of an elderly group in Bangkok. The data was analyzed by using the Mplus program. The research instruments were developed and constructed from theoretical concepts. All ten questionnaires were tested. Confidence in panel variables ranged from .623 to .945. The research findings revealed that: the appropriate social network usage influence of causal factors :behavioral belief, normative belief, control belief, attitude towards the behavior, subjective norm, perceived control, and social support through intentions for appropriate social network usage at a statistical significance level of .001

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาองค์ประกอบและรูปแบบตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
บนแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

ของ

วิภาววรรณ ลิขิตเลิศล้ำ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตมหาวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์จักรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่เดือนพ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ที่ปรึกษาหลัก

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิตราภา กุณทลบุตร)

..... ที่ปรึกษาร่วม

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป จินฉิ่ง)

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป จินฉิ่ง)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร. นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชุชมประธานกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทีป จินจี่ กรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์ ที่ท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่ายิ่ง ในการให้ความรู้ คำปรึกษาแนะนำ พร้อมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการทำปริญญาานิพนธ์นี้ทุกขั้นตอน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.จิตราภา กุณทลบุตรที่ให้ความกรุณาในการเป็นประธานคุมสอบอ.ดร.มนัส บุญประกอบอ.ดร.พรรณี บุญประกอบ อ.ดร.จรัล อุ่นจิตติวัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สมและอ.ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล ที่ให้ความกรุณาในการตรวจเครื่องมือวิจัย เป็นกรรมการในการคุมสอบ ให้คำแนะนำอันมีค่ายิ่ง และยังได้ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยอยู่เสมอ และอีกทั้งผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์และการเสียสละเวลาอันมีค่า จากสมาชิกชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัย ในการศึกษาตลอดหลักสูตรการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยตระหนักที่จะนำความรู้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาไปยังประโยชน์แก่ผู้อื่นต่อไปอีกด้วย

ขอขอบคุณ คุณเกศกุล สระกวี คุณไสววิทธิธร จันทรแสงศรี คุณสมสุข นิธิอุทัยคุณธัญญามาศ คำมาตา คุณอนงค์นุช คุณวงษาที่เป็นกำลังใจและคำปรึกษาแนะนำในการทำวิจัย เป็นธุระช่วยติดต่ออาจารย์และบัณฑิตวิทยาลัย ขอขอบคุณ คุณสมทบ เหล่านิยมไทย คุณอะรุพงษ์ รองทอง คุณธนัช นนท์ปริบูรณ์ คุณบัณฑิต ทับทิม และเพื่อนๆ ทุกคนที่ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจจนปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อวิเชียร - คุณแม่ดวงมาลย์ - คุณอาวัชชัย - นพ.วิรุพท์ - คุณวิภาวี ลิขิตเลิศล้ำ และครอบครัวลิขิตเลิศล้ำ ที่ให้ทั้งกำลังใจ กำลังใจ และทุนทรัพย์ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย และขอโน้มรำลึกพระคุณ คุณครู อาจารย์ ที่ได้วางรากฐานการศึกษาให้ผู้วิจัยมีความรู้ ความสามารถครบถ้วนทุกวันนี้

วิภาวรรณ ลิขิตเลิศล้ำ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	บทนำ 1
	ที่มาและความสำคัญของปัญหา..... 1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย 6
	ความสำคัญของการวิจัย 7
	ขอบเขตการวิจัย 7
	นิยามศัพท์เฉพาะ..... 8
	นิยามเชิงปฏิบัติการ 9
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 13
	แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 13
	แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชันไลน์..... 17
	แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ของผู้สูงอายุ 22
	แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory Planned Behavior : TPB) 33
	แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม..... 47
	แนวคิดเรื่องการวิจัยผสมผสานวิธี..... 53
	กรอบแนวคิดในการวิจัย 58
	สมมติฐานในการวิจัย 61
3	วิธีดำเนินการวิจัย..... 63
	วิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 63
	ผู้ให้ข้อมูล 63
	การเข้าสู่สนาม 64
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 64
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 65
	การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล 66

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	68
วิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2.....	68
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	69
เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การสร้างเครื่องมือ.....	69
ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	71
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบคุณภาพการวัดตัวแปร.....	79
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง.....	96
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	97
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1.....	97
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล.....	97
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	99
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 2.....	112
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	112
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	115
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปร.....	117
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร.....	121
ตอนที่ 4 ค่าความโด่ง ความเบ้ ของตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการวิจัย.....	124
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม.....	125
ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพล โดยรวมของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่มีผลต่อ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม.....	131

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	137
สรุปผลการวิจัย.....	140
อภิปรายผล	146
ข้อเสนอแนะการวิจัย	153
บรรณานุกรม	156
ภาคผนวก	164
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองจริยธรรมโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์.....	165
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด.....	168
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	170

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างเหมาะสม	79
2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรความตั้งใจต่อการใช้เครือข่าย สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	81
3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	83
4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง	84
5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถ ในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	86
6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรเจตคติต่อการใช้เครือข่าย สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	88
7 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	89
8 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรการรับรู้ความสามารถในการควบคุม การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	91
9 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม	92
10 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรการใฝ่เรียนใฝ่รู้	94
11 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก	98
12 คุณสมบัติตามเกณฑ์ในการคัดเลือกของผู้ให้ข้อมูลหลัก	99
13 ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	114
14 ข้อมูลพื้นฐาน จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง	116
15 ค่าสถิติพื้นฐาน จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา	118
16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลการวิจัย	122
17 ค่าความเบ้ และค่าความโด่งของตัวแปรสังเกตของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย	124
18 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีผลต่อ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	126
19 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของตัวแปรและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เชิงพหุยกกำลังสองของตัวแปร	128

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
20	ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีผลต่อ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (แบบจำลองที่ปรับแล้ว) 129
21	ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects: IE) และอิทธิพลโดยรวม (Total effects: TE) ของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรผล ของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของการใช้เครือข่ายสังคม ออนไลน์อย่างเหมาะสม..... 131
22	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย 144

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 โครงสร้างพื้นฐานของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน	34
2 กรอบแนวคิดการวิจัย ระยะที่ 1	59
3 กรอบแนวคิดการวิจัย ระยะที่ 2	60
4 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ (แบบจำลองก่อนปรับ)	127
5 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ (แบบจำลองที่ปรับแล้ว)	133

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมปัจจุบัน เทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญและได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยอย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นคนในสังคมใดก็สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างง่ายดาย ประกอบกับเทคโนโลยีทำให้ผู้คนมีความสะดวกสบาย จึงทำให้มีผู้ใช้เทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ (สุภารัตน์ แก้วสุทธิ. 2553: 1) เทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมและเศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเราอยู่ในยุคของการเข้าถึงการแพร่หลายของโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ และเครือข่ายข้อมูล ซึ่งเป็นโลกที่มนุษย์สร้างขึ้นเกี่ยวกับเทคโนโลยีเหล่านั้น ดังนั้นบุคคลจะต้องพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ตนเองใช้ (David. 2011; citing Hughes.2004) และสิ่งหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว นั่นก็คือ “เครือข่ายสังคมออนไลน์”

การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่ในกลุ่มของเด็ก วัยรุ่นหรือผู้ใหญ่เท่านั้น เพราะในความจริงแล้ว กลุ่มผู้สูงอายุหรือคุณปู่คุณย่าเป็นกลุ่มที่มีจำนวนผู้ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ไม่แพ้กับวัยอื่นเลย เอเจนซี Fathom ในสหรัฐอเมริกาได้นำข้อเท็จจริงนี้มานำเสนอผ่าน Infographic ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น Fathom นำข้อมูลสำรวจการใช้งานอินเทอร์เน็ตในกลุ่มชาวอเมริกันที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปจนถึง 100 ปีมาวิเคราะห์ พบว่าผู้ใช้งานส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 55-65 ปี ซึ่งเป็นการใช้งานผ่านคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์สมาร์ทโฟนเป็นหลัก โดยการใช้งานผ่านคอมพิวเตอร์มีจำนวนอยู่ที่ร้อยละ 90 และการใช้งานผ่านสมาร์ทโฟนมีจำนวนร้อยละ 34 การสำรวจนี้พบว่า ในช่วงปี 2004-2009 เป็นช่วงที่อินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมอย่างมากในกลุ่มผู้สูงอายุอเมริกัน จนทำให้มียอดผู้ใช้งานเพิ่มสูงถึงร้อยละ 55 และในระหว่างปี 2009-2011 ที่เริ่มมีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ก็ส่งผลทำให้ยอดการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะอายุ 65 ปีขึ้นไปมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 13 เป็นร้อยละ 26 ซึ่งคิดเป็นอัตราเติบโต 100% เลยทีเดียว ระยะเวลาในการใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุชาวอเมริกันส่วนใหญ่เฉลี่ยอยู่ที่ 2 ชั่วโมงต่อวันหรือราว 58 ชั่วโมงต่อ 1 เดือน และยังมีผู้สูงอายุอีกกว่า 70% ที่ออนไลน์เป็นประจำทุกวันอีกด้วย โดยกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุที่รักและชื่นชอบการออนไลน์นิยมทำกันมากที่สุดก็คือ การรับส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) (ร้อยละ 55) รองลงมาเป็นการติดตามข่าวสาร (ร้อยละ 34) การทำธุรกรรมทางการเงิน (ร้อยละ 19) การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (ร้อยละ 13) ดูประกาศซื้อขายสินค้าออนไลน์ (ร้อยละ 5) และการใช้

งานทวิตเตอร์ (Twitter) (ร้อยละ 3) และเมื่อปี พ.ศ.2555 ที่ผ่านมาก็พบว่า มีผู้สูงอายุที่ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 34 มากกว่าเดิมในปี พ.ศ.2553 ประมาณร้อยละ 8 ซึ่งจากสถิติยังพบว่า มีผู้สูงอายุอีกร้อยละ 18 ที่ล็อกอินเข้าใช้งานเป็นประจำทุกวัน (จับตาไลฟ์สไตล์การใช้งานออนไลน์ของผู้สูงอายุ น่าสนใจไม่แพ้วัยทีน.2556)

นอกจากนี้ จากรายงานผลเบื้องต้นที่ได้สำรวจประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ในประเทศไทย พ.ศ.2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2537 มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 12.7 และ 14.9 ในปี พ.ศ.2555 และ พ.ศ.2557 ตามลำดับ มีผู้สูงอายุที่ใช้คอมพิวเตอร์ ร้อยละ 4.12 ใช้อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 3.26 ใช้โทรศัพท์มือถือ ร้อยละ 53.41 โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อความบันเทิง ร้อยละ 27.27 เพื่อใช้อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 24.18 ความถี่ในการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตทุกวัน ร้อยละ 47.14 ใช้น้อย สัปดาห์ละครั้ง ร้อยละ 39.64 โดยมีกิจกรรมในการใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เพื่อติดตามข่าวสาร/อ่านหรือดาวน์โหลดหนังสือพิมพ์ นิตยสาร (e-Book) ร้อยละ 13.88 ดาวน์โหลด ดูหนัง ฟังเพลง วิทยุ ร้อยละ 13.15 Social Network (Facebook, Twitter, Google+, LINE, Instagram เป็นต้น) ร้อยละ 12.78 (สำนักงานโครงการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของคนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี. 2557: 11-13) ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจากสำนักพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2557) พบว่า ค่าเฉลี่ยการใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์เพิ่มสูงขึ้นจากการใช้งานโดยเฉลี่ย 32.3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือประมาณ 4.6 ชั่วโมงต่อวัน ในปี 2557 เพิ่มขึ้นเป็น 50.4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือใช้เวลาประมาณ 7.2 ชั่วโมงต่อวัน หรืออาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันนี้คนใช้เวลาเกือบ 1 ใน 3 ของวันเพื่อใช้งานอินเทอร์เน็ต และผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อความบันเทิงและการสื่อสารเป็นหลัก โดย 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับ 1 การพูดคุยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ร้อยละ 78 อันดับ 2 การอ่านข่าวหรือ e-book ร้อยละ 56 และอันดับ 3 การค้นหาข้อมูล ร้อยละ 56 ส่วนการสำรวจเครือข่ายสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชันยอดนิยม 3 อันดับแรก ได้แก่ เฟสบุ๊ก (Facebook) คิดเป็นร้อยละ 93.7 ไลน์ (LINE) คิดเป็นร้อยละ 86.8 และกูเกิ้ล (Google) คิดเป็นร้อยละ 34.6 จากข้อมูลดังกล่าว แสดงว่าผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยเฉพาะการใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อการใช้อินเทอร์เน็ตมาก (กันตพล บันทัดทอง, 2558: 44, จิรณัย จิรณัยธนวัฒน์ และคณะ, 2559: 220)

หากมองย้อนสังคมไทยในช่วงเพียงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เมื่อพูดถึงคำว่า “เครือข่ายสังคมออนไลน์” นั้น หลายคนคงนึกถึงสังคมหรือเครือข่ายที่เต็มไปด้วยกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน ที่ทำกิจกรรม

เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารพูดคุย ความบันเทิง หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่เน้นไปที่การผ่อนคลายเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันเมื่อการกระจายตัวของความเป็นเมือง (Urbanization) แผ่ขยายสู่พื้นที่ต่างๆ อย่างทั่วถึง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งด้านการคมนาคมขนส่ง การค้าและบริการ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการติดต่อสื่อสารที่ก้าวไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับเทคโนโลยีต่างๆ มีราคาถูกลงมากเมื่อเทียบกับอดีต ส่งผลให้คนไทยสามารถเข้าถึงบริการด้านข้อมูลข่าวสาร และการติดต่อสื่อสารในยุคการเชื่อมต่อไร้สายผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้มากยิ่งขึ้น นำมาซึ่งการขยายกลุ่มผู้เข้าถึงการใช้บริการอินเทอร์เน็ตอย่างรวดเร็ว รูปแบบและวิธีการติดต่อสื่อสารแบบใหม่บนสังคมจำลองที่ไร้ขอบเขตเชิงพื้นที่ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองการใช้งานตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ความสามารถในแง่การใช้งาน ความสะดวก ตลอดจนลูกเล่นต่างๆ ที่ดึงดูดใจ ตอบโจทย์และวัตถุประสงค์การใช้งานของผู้ใช้บริการ ส่งผลให้เครือข่ายสังคมออนไลน์ขยายฐานประชากรในสังคมของตนขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยจากข้อมูลผู้ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ทั่วโลกในปี 2557 พบว่าประเทศไทยมีจำนวนผู้ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ประมาณ 34 ล้านบัญชีผู้ใช้งาน (User account) ซึ่งสูงเป็นอันดับ 9 ของโลก ที่น่าสนใจคือ อัตราการเพิ่มขึ้นของการใช้งานเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 138 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงปีที่ผ่านมา (ปิยวัฒน์ เกตุวงศา; และศุทธิดา ชนวนวัน. 2558: 17-18; อ้างอิงจาก ZocialRank.2015)

นอกจากนี้ เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยอย่างแพร่หลาย ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอัตราเพิ่มมากขึ้นในสังคม เนื่องจากสภาวะที่เปลี่ยนแปลงทางด้านปัจจัยทั้งภายในและภายนอกของครอบครัวที่หลากหลายที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุนั้นต้องอยู่ห่างจากลูกหลาน ไม่ว่าจะเป็นอย่างอื่นเนื่องจากลูกหลานต้องศึกษาต่อในที่ห่างไกล และการเดินทางไปทำงานต่างถิ่น หรือขนาดของครอบครัวเล็กลง โดยการแยกตัวออกจากครอบครัวใหญ่มาใช้ชีวิตเป็นครอบครัวเล็กๆ จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการติดต่อสื่อสาร โดยการหันมาใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากขึ้นเพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจของตนเองหรือของลูกหลาน หรือแม้กระทั่งติดต่อกับผู้ที่อยู่ห่างไกล และการติดตามข่าวสารที่ง่ายกว่าแบบเก่า (กันตพล บันทัดทอง. 2558)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาการใช้สื่อในผู้สูงอายุ เช่น งานของ วิศปภัตย์ ชัยช่วย (2560: 905) ที่ศึกษาการใช้ LINE ของผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา ศึกษาประสบการณ์ การใช้โปรแกรมประยุกต์ "LINE" ของผู้สูงอายุ ผลจากการวิจัยทำให้ทราบถึงลักษณะการใช้ไลน์ในผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ เช่นเดียวกับงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ของ ฮิลท์และลิปส์ชอลท์ (Hilt; & Lipschultz. 2004: 57) ที่ศึกษาในกลุ่มผู้สูงวัยอเมริกันโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นการศึกษาพฤติกรรมการใช้เว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ต แต่ยังไม่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการใช้สื่อออนไลน์ นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่สำรวจความต้องการข่าวสาร นิัยการเปิดรับสื่อ และลักษณะการใช้สื่อของผู้สูงอายุไทย ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ได้แก่ กิรณา สมวาทสรณ์ (2559: 14-26) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสื่อสาร กับการส่งต่อข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อติดต่อสื่อสารกับลูกหลาน ญาติพี่น้อง นิยมส่งรูปภาพสวัสดิ์ตอนเช้า สติกเกอร์ ภาพวีว ธรรมชาติ ส่งคลิปข่าวเตือนภัย วิดีโอตลก ไม่นิยมส่งข้อความเสียงและซื้อสินค้าออนไลน์ ส่วนมากเชื่อว่าการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์จะทำให้เป็นคนทันสมัย ทันทต่อเหตุการณ์ จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในผู้สูงอายุของไทยนั้นยังพบว่า มีน้อย และยังขาดการทำความเข้าใจ ความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ในมุมมองของผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในแง่มุมมองของพฤติกรรมที่เหมาะสม ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการศึกษาแบบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบศึกษาเฉพาะกรณีเพื่อให้ได้เนื้อหาที่ครอบคลุมถึงความหมายและองค์ประกอบ โดยเป็นการศึกษาจากมุมมองของผู้สูงอายุ

ทั้งนี้ประโยชน์ของเครือข่ายสังคมออนไลน์ ยังมีลักษณะคล้ายกับคลังความรู้ที่ผู้ใช้สามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้ หรือตั้งคำถามในสิ่งที่ตนเองสนใจได้ทั้งในลักษณะส่วนตัว หรือลักษณะที่เป็นกลุ่ม รวมถึงเป็นช่องทางติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่งที่ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย อีกทั้งเห็นปฏิกริยา (Feedback) ได้อย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันแบรนด์สินค้าต่างๆ ต่างให้ความสนใจในการทำตลาดบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ เพื่อกระชับความสัมพันธ์กับผู้บริโภคและทำให้ผู้บริโภคในโลกออนไลน์รู้สึกเชื่อมั่นในตัวขององค์กร (พชร อินทร์เงิน. 2555; อ้างอิงจาก ธิดารัตน์ สุ่มอุดม.2554) แม้กระนั้นผู้ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทต่างๆ ควรจะมีวิจารณญาณและระมัดระวังการใช้งานมากยิ่งขึ้น ถึงแม้เทคโนโลยีนั้นสามารถสร้างความสะดวกสบายให้กับผู้สูงอายุ และเป็นเสมือนเพื่อนให้กับผู้สูงอายุได้ แต่ก็ต้องอยู่บนความพอดี โดยในลูกหลานก็ต้องให้ความดูแลอย่างรอบคอบ เพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อผู้ที่ไม่ประสงค์ดีผ่านทางเทคโนโลยีได้ถ้าผู้ใช้งานไม่รู้จักระมัดระวังตัวเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป อาจเกิดโทษได้ในเวลาเดียวกัน เนื่องจากในปัจจุบันคนไทยนิยมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์กันมากขึ้นเรื่อยๆ จนก่อให้เกิดรูปแบบพฤติกรรมใหม่ๆ ตามมาอีกมากมาย โดยจากสถิติของ GlobalWebIndex (2014) มีการระบุถึงพฤติกรรมที่น่าสนใจของคนไทยไว้ด้วยเช่นกัน โดยทางเว็บไซต์ของEdgeAcademyได้ทำการสรุป 10 อันดับพฤติกรรมยอดนิยมของคนไทยในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งพบว่าพฤติกรรมที่คนไทย

นิยมทำมากที่สุดในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 3 อันดับแรก คือ การอัปโหลดรูปภาพและการแชร์รูป 26% ต่อมา คือการแชทคุยกับเพื่อนที่ 22% และการอัปเดตสถานะประจำวัน 21% พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่นิยมติดต่อสื่อสารกับเพื่อนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่างๆ ที่มีให้เลือกสรรมากมาย โดยผู้ใช้งานสามารถเลือกประเภทเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองได้

เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุมักจะใช้ในการติดต่อสื่อสารกับผู้คน ได้แก่ แอปพลิเคชันไลน์ (LINE application) เป็นแอปพลิเคชันที่สามารถใช้ได้บนทุกระบบปฏิบัติการของโทรศัพท์มือถือประเภทสมาร์ตโฟน และบน PC ที่ส่งข้อความได้ฟรี โทรฟรี วิดีโอคอลฟรี ทุกที่ทุกเวลา ทั้งในและต่างประเทศ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม เพียงแค่ต้องเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ไลน์ยังสามารถให้แชร์รูปภาพ วิดีโอ ข้อความเสียง หมายเลขโทรศัพท์ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ให้แก่เพื่อนได้อย่างง่ายดาย แชร์เรื่องราวของคุณกับเพื่อนๆ ด้วยข้อความ รูป วิดีโอ และสติ๊กเกอร์ หรือจะติดตามเรื่องราวของเพื่อนๆ ก็ได้ในไทม์ไลน์ และยังสามารถบันทึกข้อความ รูปภาพ และวิดีโอไว้ที่ Keep ทำให้ประหยัดเวลาในการค้นหาไฟล์ และแชร์สิ่งต่างๆ กับเพื่อนได้อย่างง่ายดาย การเพิ่มเพื่อนในไลน์ก็สามารถทำได้ง่ายมาก และมีหลายทางเลือก ทั้งการใช้ฟังก์ชัน "เขย่าสิ" เขย่าสมาร์ตโฟนเพื่อเพิ่มเพื่อน สแกนคิวอาร์โค้ดเพิ่มเพื่อน หรือค้นหาเพื่อนด้วยชื่อผู้ใช้ LINE ก็ได้ซึ่งช่วยทำให้ผู้สูงอายุสามารถติดต่อสื่อสารกับลูกหลานญาติพี่น้อง หรือเพื่อนที่อาจจะห่างเหินกันไปนาน หรืออยู่ห่างไกลกัน ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุคลายเหงาและมีความสุขมากขึ้นกว่าเดิม แต่ในทางกลับกัน การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ ก็อาจเกิดช่องโหว่ที่ทำให้มีมิจฉาชีพที่เล็งเห็น เข้ามาออบโกยผ่านช่องโหว่เหล่านี้ ซึ่งเราจะเห็นได้จากข่าวตามวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ ได้แก่ ข่าวผู้สูงอายุถูกหลอกให้โอนเงินช่วยเหลือโดยมิจฉาชีพจะแกล้งเข้าบัญชีจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของคนที่คุณอายุรู้จัก และขอรับให้ผู้สูงอายุของเขาโอนเงินให้ เพราะต้องการใช้เงินด่วน หรือด้วยเหตุผลอื่นๆ ซึ่งผู้สูงอายุหลายคน ก็อาจไม่รู้จักรื่องของการแฮ็คข้อมูล จึงไม่รู้ว่ามีใครที่เขาคอยอยู่ไม่ใช่คนที่เขารู้จัก แต่เป็นมิจฉาชีพ ทำให้เขาพลาดโอนเงินไปให้แก่มิจฉาชีพ ซึ่งวิธีการของมิจฉาชีพยังมาในอีกหลายรูปแบบที่ผู้สูงอายุจะต้องระมัดระวัง หลายครั้งยังมีเรื่องของข่าวลือที่ผู้สูงอายุมักจะได้รับและมีการส่งต่อข้อความ ได้แก่ เทคนิคที่ช่วยให้ร่างกายแข็งแรง วิธีแก้ปัญหาลูกบิดขึ้น เมื่อเกิดอาการต่างๆ ของร่างกาย ตัวอย่างเช่น การเอาเข็มเจาะเลือดที่ปลายนิ้ว ช่วยรักษาโรคเส้นเลือดในสมองแตก ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง หากผู้สูงอายุได้รับข้อมูลเหล่านี้ แล้วทำตามจนเกิดบาดเจ็บ หรือเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์อื่นๆ ก็เป็นเรื่องที่ไม่ดีแน่นอน ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้ อาจเป็นเรื่องที่หวังดี แต่ในขณะที่มันไม่เป็นเรื่องจริง เมื่อข้อมูลถูกเผยแพร่ออกไป ก็อาจทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายได้ การรับข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์มาโดยไม่ได้อ่าน

พิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่า เรื่องใดเชื่อถือได้หรือไม่ เรื่องใดเป็นเรื่องจริง นอกจากนี้ การเสพติดสื่อสังคมออนไลน์จนลืมบุคคลรอบข้าง ครอบครัว ก็จะทำให้ความสัมพันธ์เสื่อมถอยลง

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว อีกทั้งสังคมไทยในอนาคต จะเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยี ชีวิตดิจิทัลเป็นองค์ประกอบสำคัญของวิถีชีวิต ความเหลื่อมล้ำทางด้านดิจิทัลจะเป็นเรื่องของขีดความสามารถในการใช้งาน โดยเฉพาะการใช้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง แต่ในขณะเดียวกันการละเมิดความเป็นส่วนตัวและความไม่ปลอดภัยบนโลกออนไลน์ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามไปด้วยสิ่งเหล่านี้จึงมีผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อผู้สูงอายุในสังคมไทย อีกทั้งยังพบว่าเครื่องมือวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของสังคมผู้สูงอายุไทย และงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุยังมีจำนวนน้อยอยู่มาก ในขณะที่ผู้สูงอายุต้องประสบกับปัญหาต่างๆ นานา ตามที่ได้กล่าวแล้วเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงสนใจใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed methods) ในการศึกษาครั้งนี้ โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ในระยะแรก ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำความเข้าใจถึงความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ เพื่อนำไปพัฒนาแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่มีคุณภาพเพียงตรงและเชื่อถือได้ ส่วนในระยะที่สอง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ในการศึกษารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุในสังคมไทยในปัจจุบันที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีไปอย่างรวดเร็วนี้ ได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสม

คำถามของการวิจัย

การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุเป็นอย่างไร มีองค์ประกอบอะไรบ้าง และมีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้องต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ
2. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพเพียงตรงและเชื่อถือได้

3. เพื่อศึกษารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

ความสำคัญของการวิจัย

ผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ในทางทฤษฎีและการนำไปใช้ดังนี้

ความสำคัญทางทฤษฎี 1) เพื่อให้ได้องค์ความรู้ของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นการศึกษาในเรื่องการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้สูงอายุไทยยังน้อยอยู่ งานวิจัยนี้จึงเป็นการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในบริบทของผู้สูงอายุไทยในปัจจุบัน เพื่อให้ได้แบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ที่มีคุณภาพเที่ยงตรง และเชื่อถือได้ 2) ผู้วิจัยคาดว่างานวิจัยนี้จะเป็นการต่อยอดองค์ความรู้เดิมและความรู้ใหม่ โดยเชื่อมโยงทฤษฎีทางจิตวิทยา สังคมวิทยา และด้านการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่ออธิบายในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) (Ajzen; 1985) อธิบายกระบวนการเกิดความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นการอธิบายในภาพรวมของกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้

ความสำคัญทางปฏิบัติ ผู้วิจัยคาดว่างานวิจัยนี้ 1) ได้แบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุที่มีคุณภาพเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ 2) เป็นแนวทางให้แก่ผู้สูงอายุสามารถใช้แอปพลิเคชันไลน์ ในการเป็นเครื่องมือเพื่อเข้าถึง จัดการ บุรณการและสื่อสารข้อมูลได้อย่างเหมาะสม รับผิดชอบและมีประสิทธิภาพ 3) ผู้วิจัยคาดว่า การวิจัยนี้จะมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อความรู้ในเชิงนโยบายด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทย เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันและการปรับตัวของผู้สูงอายุในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ โดยในระยะแรก เป็นการนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา เพื่อศึกษาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ และศึกษาประสบการณ์การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ เพื่อหาความหมายองค์ประกอบและสร้างแบบวัดของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมส่วนในระยะที่สองเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตรวจสอบคุณภาพแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และเพื่อศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของแบบจำลองตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโฮป อะคาเดมี่ ทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 526 คน

ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในชมรมผู้สูงอายุโฮป อะคาเดมี่ และมีการใช้แอปพลิเคชันไลน์ จำนวน 6 คน ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ และผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 4 คน จาก กลุ่มแรก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุจำนวน 3คน ในการระบุให้นิยาม ความหมายของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

ระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโฮป อะคาเดมี่ ทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 250คน (Kline. 2011: 12)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2

1. ตัวแปรเชิงสาเหตุ ประกอบด้วย
  - 1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
  - 1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง
  - 1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
  - 1.4 การสนับสนุนทางสังคม
  - 1.5 การใฝ่เรียนใฝ่รู้
2. ตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่
  - 2.1 เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
  - 2.2 ความคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
  - 2.3 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
  - 2.4 ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
3. ตัวแปรผล ได้แก่การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุโฮป อะคาเดมี่ ทั้งชายและหญิง

การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง การใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการติดต่อสื่อสาร โดยการอ่าน การพิมพ์ การพูดคุย สนทนา แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

นิยามปฏิบัติการ

1. **การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม** หมายถึง การที่ผู้สูงอายุใช้ไลน์ในการติดต่อสื่อสาร โดยที่ก่อให้เกิดประโยชน์ไม่เป็นอันตราย และใช้อย่างพอดีทั้งเนื้อหาและเวลา การใช้ไลน์อย่างเหมาะสม มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) **ใช้อย่างเกิดประโยชน์** หมายถึง การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นโดยใช้ไลน์ ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้รับกำลังใจ ได้รับความสุข คลายเหงา ทำให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ช่วยให้ติดต่อสื่อสารสะดวกและง่ายขึ้น ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ส่งข่าวคราว และใช้บันทึกข้อมูลส่วนตัว 2) **ใช้อย่างไม่เป็นอันตราย** หมายถึง การใช้ไลน์โดยไม่ทำให้เกิดผลเสียแก่ตนเองและผู้อื่น ไม่ถูกหลอก ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ และไม่มกมาย ไม่ติดต่อสังคมออนไลน์ ใช้โดยระมัดระวังตนเองในการสื่อสารผ่านไลน์ ใช้ไลน์อย่างปลอดภัย และคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น ตรวจสอบที่มาของข้อมูลว่าเชื่อถือได้ และ 3) **ใช้อย่างพอดี** หมายถึง การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นโดยใช้ไลน์ ในการรับส่งข้อมูลในปริมาณที่พอดี มีทั้งการส่งต่อข้อมูลที่มีเนื้อหาพอดี คือ ไม่ส่งข้อมูลที่มากเกินไปหรือถี่เกินไป และส่งไลน์ในเวลาพอดี คือ ใช้เป็นเวลา ถูกกาลเทศะ ไม่ใช้เวลามากเกินไป ใช้เมื่อมีเวลาว่าง ไม่ใช้ต่อเนื่องนานจนทำให้เสียสุขภาพโดยวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามนิยามปฏิบัติการการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมซึ่งเป็นประโยคข้อความประกอบมาตรฐานประเมินค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “มากที่สุด” ถึง “ไม่ปฏิบัติเลย” ผู้ที่ได้คะแนนสูง แสดงว่าเป็นผู้ที่มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

2. **ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม** หมายถึง ระดับความมุ่งมั่นที่จะแสดงพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ใน 1 สัปดาห์ข้างหน้า ว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามนิยามปฏิบัติการความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นประโยคข้อความประกอบมาตรฐานประเมินค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนสูง แสดงว่าเป็นผู้ที่มีความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

3. **เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม** หมายถึงระดับความเชื่อของผู้สูงอายุต่อการใช้ไลน์อย่างเกิดประโยชน์ ใช้อย่างไม่เป็นอันตราย และใช้อย่างพอดีทั้งในด้านเนื้อหาและเวลา ซึ่งมีทั้งทางบวกและทางลบ วัดได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของไอเซน (Ajzen, 1985) มีวิธีการวัด 2 วิธี ดังนี้

1) การวัดเจตคติทางตรงต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยให้ผู้สูงอายุประเมินความรู้สึกของตนเองที่มีต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตรฐานความหมาย 7 อันดับ เช่น

ง่าย-ยาก หรือ มีประโยชน์-ไม่มีประโยชน์ เป็นต้นผู้ที่มีคะแนนสูงเป็นผู้ที่มีเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

2) การวัดเจตคติทางอ้อมต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม เป็นเจตคติที่วัดจากความเชื่อ (ความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม) ซึ่งถูกกำหนดโดยผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมกับการประเมินผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมนี้ จะเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยที่ผลรวมของผลคูณนี้เป็นคะแนนเจตคติทางอ้อมต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (ความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม) แบบวัดนี้มีข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 28 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตรฐาน ประเมินค่า 7 อันดับ ได้แก่ เป็นไปได้-เป็นไปได้ไม่ดี ดี-ไม่ดี ผู้ที่มีคะแนนสูงเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

4. ความคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงหมายถึง การที่ผู้สูงอายุรับรู้ต่อบุคคลที่ตนเองให้ความสำคัญว่าบุคคลนั้นคิดว่าเขาควรหรือไม่ควรใช้ไลน์อย่างเกิดประโยชน์ ใช้อย่างไม่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น และใช้อย่างพอดีทั้งในด้านเนื้อหาและเวลา วัดได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของไอเซน (Ajzen, 1985) มีวิธีการวัด 2 วิธี ดังนี้

1) วัดโดยตรง เป็นการประเมินความเชื่อของผู้สูงอายุว่า บุคคลที่มีความสำคัญต่อตัวเขาส่วนมากคิดว่าเขาควร หรือไม่ควรใช้ไลน์อย่างเกิดประโยชน์ ใช้อย่างไม่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น และใช้อย่างพอดีทั้งในด้านเวลา และเนื้อหา มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 12 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตรฐานจำแนกความหมาย 7 อันดับ ได้แก่ สนับสนุน-ไม่สนับสนุน เป็นไปได้-เป็นไปได้ไม่ดี จริงที่สุด-ไม่จริงเลย คิดคะแนนรวม ผู้ที่มีคะแนนสูงเป็นผู้ที่มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

2) วัดโดยทางอ้อม (ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง)เป็นการวัดจากการรวมผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (หมายถึง การรับรู้ความคาดหวังของบุคคลต่าง ๆ ที่แวดล้อมตัวผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุจะประเมินว่า บุคคลที่มีความสำคัญต่อเขา คิดว่าเขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้นเพียงใด) กับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง(หมายถึง ระดับความต้องการของผู้สูงอายุที่จะกระทำตามบุคคลที่มีความสำคัญต่อตัวผู้สูงอายุน้อยเพียงใด)มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 24 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตรฐานจำแนกความหมาย 7 อันดับ ได้แก่ ควรจะ-ไม่ควรจะ เห็นด้วยอย่างยิ่ง-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ผู้ที่มีคะแนนสูงเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

5. การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม หมายถึง การรับรู้ของผู้สูงอายุว่าเป็นการยากหรือง่ายที่จะใช้ไลน์อย่างเกิดประโยชน์ ใช้อย่างไม่เป็นอันตรายและใช้อย่างพอดีทั้งในด้านเนื้อหาและเวลา วัดได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของไอเซน (Ajzen, 1985) มีวิธีการวัด 2 วิธี ดังนี้

1) วัดโดยตรง เป็นการประเมินการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถที่เขาจะควบคุมการใช้ไลน์อย่างเกิดประโยชน์ ใช้อย่างไม่เป็นอันตรายและใช้อย่างพอดีทั้งในด้านเนื้อหาและเวลาให้สำเร็จมากน้อยเพียงใด จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราจำแนกความหมาย 7 อันดับ ได้แก่ เป็นไปได้-เป็นไปได้ไม่ได้ ควบคุมได้-ควบคุมไม่ได้ ผู้ที่ได้คะแนนสูง แสดงว่ามีการรับรู้ความสามารถควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

2) วัดโดยทางอ้อม (ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม) เป็นการวัดจากการรวมผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับปัจจัยควบคุม (หมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับการมีหรือไม่มีปัจจัยที่สนับสนุนหรือขัดขวางในการกระทำพฤติกรรมนั้น) กับการรับรู้อำนาจของปัจจัยควบคุม (หมายถึง การประเมินของผู้สูงอายุว่าปัจจัยควบคุมเด่นชัดเป็นปัจจัยส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำพฤติกรรมของตนเพียงใด) มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 32 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราจำแนกความหมาย 7 อันดับ ได้แก่ ส่งเสริม-ขัดขวาง มาก-น้อย ผู้ที่มีคะแนนสูงเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

6. การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การรับรู้ของผู้สูงอายุต่อการได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัวและบุคคลอื่นในด้านต่างๆ ทั้งด้านอารมณ์ ด้านวัตถุ และด้านข้อมูลข่าวสาร ซึ่งวัดได้จากเครื่องมือวัดการสนับสนุนทางสังคม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามนิยามปฏิบัติการของการสนับสนุนทางสังคมตามแนวคิดของ สเคเฟอร์ และคนอื่นๆ (มันส์ บุญประกอบ; และ พรรณี บุญประกอบ. 2549: 16; อ้างอิงจาก Scafer; et al. 1981 :381-406) ซึ่งเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราประเมินค่า 4 อันดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนสูง แสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

7. การไม่เรียนรู้ไม่รู้ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุรับรู้ว่าจะตนเองได้แสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในการใช้ไลน์ด้วยตนเอง การค้นคว้าจากเอกสาร สื่อโสตทัศนูปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ ตลอดจนมีการหาข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มีความตั้งใจพยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการสนทนา สังเกต และเลียนแบบจากผู้มีประสบการณ์ เพื่อนำความรู้มาใช้ในการใช้ไลน์เพื่อให้เกิดประโยชน์ ไม่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น และใช้ได้อย่างพอดี วัดได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามนิยามปฏิบัติการ โดยมีจำนวนข้อคำถาม

ทั้งหมด 14 ข้อ ซึ่งเป็นประโยคข้อความประกอบมาตรฐานประเมินค่า 4 อันดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้สูงอายุเป็นผู้ประเมินการแสดงออกของตนเอง ผู้ที่ได้คะแนนสูง แสดงว่ามีการใฝ่เรียนรู้มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการหาสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมบนแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเป็นการเชื่อมโยงระหว่างการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ การยอมรับเทคโนโลยี การรู้เท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันเทคโนโลยี กับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของไอเซน (Ajzen; 1985) ซึ่งแอปพลิเคชันไลน์ถือเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารออนไลน์ โดยนำเสนอเนื้อหาสาระเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชันไลน์

ตอนที่ 3 แนวคิดที่เกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 4 แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน(Theory Planned Behavior: TPB)

4.1 เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

4.2 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

4.3 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

4.4 ความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ตอนที่ 5 แนวคิดเรื่องการสนับสนุนทางสังคม

ตอนที่ 6 แนวคิดเรื่องการวิจัยผสมผสานวิธี

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

คำจำกัดความของคำว่า “ผู้สูงอายุ” นั้น องค์การสหประชาชาติ (United Nation: UN) ยอมรับโดยทั่วไปว่าหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มประชากรที่มีอายุตามปฏิทิน ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (รสิรินทร์ เกรย์ และคณะ. 2556: 6) ซึ่งสอดคล้องกับองค์การอนามัยโลก (World Health Organization [WHO].1994) ซึ่งได้กำหนดช่วงอายุของผู้สูงอายุออกเป็น 3 ช่วง คือ วัยสูงอายุตอนต้น (Young old age) มีอายุระหว่าง 60-74 ปี วัยสูงอายุตอนกลาง (Middle old age) มีอายุระหว่าง 75-85 ปี และวัยสูงอายุตอนปลาย (Old old age) มีอายุมากกว่า 85 ปี (สิรินดา น้อยสุข.2545: 7)และในนโยบายอนุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้มีอายุมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุันทา คุ่มเพชร (2545: 15) ที่ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และหน้าที่การงานทางสังคม โดยแต่ละคนจะปรากฏอาการเสื่อม

แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม ภาวะโภชนาการ และโรคภัยของแต่ละบุคคล ทั้งเป็นผู้ที่ควรได้รับการช่วยเหลือ ดูแล อุปการะจากคนในครอบครัวและสังคมเพื่อให้มีความสุขทั้งนี้ได้เป็นที่ตกลงกันแล้ว ในองค์การสหประชาชาติว่า ผู้สูงอายุ หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปภาคภาษาไทย คำว่า "ผู้สูงอายุ" หมายถึง เขาอายุเป็นหลักในการเรียก (60 ปีขึ้นไป) คำว่า "คนชรา" หมายถึง เขา ลักษณะทางกายภาพเป็นหลักในการเรียก คำว่า "อาวุโส" หมายถึงเขาสถานภาพทางราชการ แก่กว่า เก่ากว่า เป็นหลักในการเรียก ภาคภาษาอังกฤษวิทยาการว่าด้วยผู้สูงอายุ เรียกว่า Gerontology วิทยาการด้านการแพทย์ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เรียกว่า Geriatrics medicine มีคำหลายคำ ใช้เป็นสรรพนามเรียก ผู้สูงอายุ เช่น Aging, Elderly, Older person, Senior citizen สุดแต่จะใช้แต่ในองค์การสหประชาชาติ ตกลงใช้คำว่า Older persons เรียกผู้สูงอายุ (บรรลุ ศิริพานิช.2549) ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งนิรันดร์ ประดิษฐ์สุวรรณ (2542: 78) กล่าวว่า ผู้สูงอายุ หรือที่คนทั่วไปมักจะเรียกว่า "คนแก่" หรือ "คนชรา" คือคนที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปทั้งชายและหญิง ตามคำจำกัดความขององค์การอนามัยโลก และในทำนองเดียวกัน อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร (2536: 53) ได้ให้ความหมายของ "ผู้สูงอายุ" ว่า เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่มีความเสื่อมสภาพ มีกำลังถดถอยเชิงซ้ำ เป็นผู้สมควรให้ความอุปการะ เป็นผู้ที่มีโรคควรได้รับการช่วยเหลือ

เกณฑ์ที่สังคมจะกำหนดว่าบุคคลใดเป็นผู้สูงอายุนั้น จะแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมซึ่งได้มีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ เช่นฮอลล์ (แสงเดือน มุสิกกรรมณี. 2545: 7; อ้างอิงจาก Hall.1976: 3-4) ได้แบ่งการสูงอายุของบุคคลออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การสูงอายุตามวัย (Chronological aging) หมายถึง การสูงอายุตามปีปฏิทินโดยการนับจากปีที่เกิดเป็นต้นไป และบอกได้ทันทีว่า ใครมีอายุนาน้อยเพียงใด
2. การสูงอายุตามสภาพร่างกาย (Biological aging) เป็นการพิจารณาการสูงอายุจากสภาพร่างกายและสรีระของบุคคลที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น เนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายลดน้อยลง เป็นผลมาจากความเสื่อมโทรมตามกระบวนการ สูงอายุซึ่งเป็นไปตามอายุขัยของแต่ละบุคคล
3. การสูงอายุตามสภาพจิตใจ (Psychological aging) เป็นการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ การรับรู้ แนวความคิด ความจำ การเรียนรู้ เซอร์ปัญญา และลักษณะบุคลิกภาพที่ปรากฏในระยะเวลาต่าง ๆ ของชีวิตแต่ละคนที่มีอายุเพิ่มขึ้น
4. การสูงอายุตามสภาพสังคม (Sociological aging) เป็นการเปลี่ยนแปลงในบทบาทหน้าที่สถานภาพของบุคคลในระบบสังคม รวมทั้งความคาดหวังของสังคมต่อบุคคลนั้น ซึ่งเกี่ยวกับอายุ การแสดงออกตามคุณค่าและความต้องการของสังคม

นอกจากนี้ ศรีเรื่อน แก้วกังวาล (2553: 541-542) ได้แบ่งช่วงสูงอายุออกเป็น 4 ช่วง โดยใช้เกณฑ์ตามลักษณะจิตสังคม ชีววิทยา ดังนี้

1. ช่วงไม่ค้อยแก่ (The young – old) ช่วงนี้อายุประมาณ 60-69 ปี เป็นช่วงที่คนต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่เป็นภาวะวิกฤตหลายด้าน เช่น การเกษียณอายุ การจากไปของมิตรสนิท คู่ครอง รายได้ลดลง การสูญเสียตำแหน่งทางสังคมโดยทั่วๆ ไปช่วงนี้บุคคลยังเป็นคนที่แข็งแรง แต่อาจต้องพึ่งพิงผู้อื่นบ้าง อย่างไรก็ตาม สำหรับบุคคลที่มีการศึกษาสูง รู้จักปรับตัว ช่วงนี้ยังเป็นช่วงที่เราจะมีสมรรถภาพด้านต่างๆ ใกล้เคียงกับคนหนุ่มสาวมาก การปรับตัวในช่วงนี้มีข้อเสนอแนะว่าควรใช้แบบ “Engagement” คือ ยังเข้าร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมทั้งในครอบครัวและนอกครอบครัว

2. ช่วงแก่ปานกลาง (The middle-aged old) อายุประมาณตั้งแต่ 70-79 ปี เป็นช่วงที่คนเริ่มเจ็บป่วย เพื่อนและสมาชิกในครอบครัวที่อายุใกล้ๆ กันอาจเริ่มล้มหายตายจากมากขึ้น เข้าร่วมกิจกรรมของสังคมน้อยลง การปรับตัวในระยะนี้มักเป็นไปในรูปแบบ “Disengagement” คือไม่ค้อยยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของครอบครัวและสังคมมากนักอีกต่อไป

3. ช่วงแก่จริง (The old-old) อายุประมาณ 80-90 ปี ผู้มีอายุยืนถึงระดับนี้ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมยากขึ้น เพราะสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับคนอายุถึงขั้นนี้ต้องมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ไม่วุ่นวาย แต่ก็ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังกระตุ้นความมีสมรรถภาพในแง่ต่างๆ ตามวัย (Both privacy and stimulating) ผู้สูงอายุนี้อาจต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากกว่าในวัยที่ผ่านมาเริ่มย้อนนึกถึงอดีตมากยิ่งขึ้น

4. ช่วงแก่จริงๆ (The very old-old) อายุประมาณ 90-99 ปี ผู้มีอายุยืนถึงระดับนี้มีจำนวนค่อนข้างน้อย ความรู้ต่างๆ ด้านชีววิทยา สังคม และจิตใจของคนวัยนี้ยังไม่มีการศึกษามากนัก แต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นระยะที่มีปัญหาทางสุขภาพ ผู้สูงอายุในวัยนี้ควรทำกิจกรรมที่ไม่ต้องมีการแข่งขัน ไม่ต้องมีการบีบบังคับเรื่องเวลาที่ต้องทำให้เสร็จ ควรทำกิจกรรมอะไรๆ ที่พอออกพอใจในชีวิต สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มนี้ที่ได้พบผ่านวิกฤตต่างๆ ของชีวิตมาแล้วด้วยดีมากมาย จะเป็นคาบระยะแห่งความสุขสงบพอใจในตนเอง

ประชากรในกลุ่มผู้สูงอายุทุกช่วงวัย มีตั้งแต่ผู้ยังมีสมรรถภาพ เต็มไปด้วยความรู้ ความคิด ความเชี่ยวชาญ ความมีชีวิตชีวา เรื่อยไปถึงผู้ที่มีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ สุขภาพ สังคม ไปจนถึงผู้แก่หง่อมที่ช่วยตนเองไม่ได้ และ/หรือผู้ที่เลอะเลือนมนุษย์ทุกคนมีความต้องการเป็นคุณสมบัติติดตัวมาตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของมารดา คือ ต้องการอาหาร ต้องการอากาศ และความรักความเอาใจใส่ ซึ่งความต้องการนี้เป็นความปรารถนาที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อรักษาความสมดุลในการดำเนินชีวิต ทั้งทาง

ร่างกาย จิตใจและสังคม ศรีทัพบทิม (รัตนโกศล) พานิชพันธ์ (2534: 59-61) อธิบายถึงความต้องการของผู้สูงอายุดังนี้

1. ความต้องการสนับสนุนจากครอบครัว ผู้สูงอายุที่ถูกปล่อยให้อยู่คนเดียวหรือแยกตัวอยู่คนเดียว ขาดความมั่นคงทางอารมณ์จิตใจ รวมทั้งเศรษฐกิจ จึงต้องหันไปพึ่งพาการช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกครอบครัว หรือองค์การสังคมสงเคราะห์ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการการสนับสนุนจากครอบครัวของตน ควบคู่ไปกับการช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกครอบครัว ซึ่งอาจเป็นอาสาสมัคร องค์การภาครัฐ เอกชน หรือองค์การทางศาสนา

2. ความต้องการด้านการประกันรายได้ โดยเฉพาะการประกันสังคมประเภทประกันการชราภาพ เมื่อเข้าสู่วัยชราภาพเล็กประกอบอาชีพแล้ว จะได้รับบำนาญชราภาพ เพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมั่นคงปลอดภัยตามอัตภาพในบั้นปลายของชีวิต ไม่เป็นภาระของบุตรหลาน

3. ความต้องการมีชีวิตร่วมอยู่ในสังคม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางประเภทในสังคม สังคมจึงควรให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุเหล่านี้ ได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้น ให้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในการพัฒนาตนเอง

4. ความต้องการที่จะลดการพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลง หากครอบครัวและสังคมได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัวและสังคมแล้ว จะเป็นการช่วยให้ผู้สูงอายุรู้จักพึ่งตนเอง ไม่เป็นภาระแก่สังคมในบั้นปลายของชีวิต

5. ความต้องการทางสังคมของผู้สูงอายุ ได้แก่

- 1) ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว กลุ่ม ชุมชน และสังคม
- 2) ความต้องการการยอมรับและความเคารพยกย่องจากบุคคลในครอบครัวและสังคม
- 3) ความต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดี กับบุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับลูกหลานในครอบครัวและสังคมได้
- 4) ความต้องการเป็นบุคคลสำคัญ ในสายตาของสมาชิกในครอบครัวของชุมชนและสังคม

6. ความต้องการทางกายและจิตใจ ได้แก่ ความต้องการปัจจัยสี่ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ปราศจากความวิตกกังวล ความต้องการจะได้รับการยอมรับนับถือ ความต้องการมีโอกาสก้าวหน้า และความสำเร็จของการทำงานในบั้นปลายของชีวิต

7. ความต้องการทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุต้องการได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากบุตรหลานของตน เพื่อสะสมไว้ใช้จ่ายในยามเจ็บป่วย ผู้สูงอายุต้องการให้รัฐจัดหาอาชีพให้ เพื่อเป็น

การเพิ่มพูนรายได้ ทั้งนี้เพื่อตนเองจะได้มีบทบาททางเศรษฐกิจ คือ ต้องการจะช่วยตนเองให้พ้นจากสถานะเป็บคั่นทางเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบัน

กล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิงมีความต้องการทั้งด้านกายภาพ ด้านจิตใจและสังคม หากผู้สูงอายุได้รับสิ่งที่ตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าวในปริมาณที่เหมาะสม ก็จะทำให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ แต่หากความต้องการดังกล่าว ไม่ได้รับการตอบสนอง ก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาทางด้านร่างกาย และจิตใจได้เช่นเดียวกัน

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชันไลน์

เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) หมายถึง สังคมออนไลน์ที่มีการเชื่อมโยงกันเพื่อสร้างเครือข่ายในการตอบสนองความต้องการทางสังคมที่มุ่งเน้นในการสร้างและสะท้อนให้เห็นถึงเครือข่าย หรือความสัมพันธ์ทางสังคม ในกลุ่มคนที่มีความสนใจหรือมีกิจกรรมร่วมกัน บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์จะให้บริการผ่านหน้าเว็บ และให้มีการตอบโต้กันระหว่างผู้ใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ต (พจนีย์ สุขชาวนา. 2557: 19) สอดคล้องกับอดิเทพ บุตราช (2553) ได้ให้ความหมายว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตและจตุรธาตน์ ประเสริฐ (2557: 31) กล่าวว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง โปรแกรมหรือเว็บไซต์ที่จัดทำขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ ทั้งในรูปแบบการสื่อสารทางเดียว หรือการสื่อสารสองทางระหว่างผู้รับและผู้ส่งข้อมูล โดยที่ผู้รับและผู้ส่งสารในเครือข่ายสังคมออนไลน์นั้น ไม่จำเป็นต้องรู้จักกันมาก่อนก็ได้ นอกจากนี้สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2554) ได้ให้ความหมายของอินเทอร์เน็ตว่าหมายถึงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดยักษ์ที่เชื่อมต่อกันทั่วโลกโดยมีมาตรฐานการรับส่งข้อมูลระหว่างกันเป็นหนึ่งเดียวซึ่งคอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องสามารถรับส่งข้อมูลในรูปแบบต่างๆได้หลายรูปแบบเช่นตัวอักษรภาพกราฟิกและเสียงรวมทั้งสามารถค้นหาข้อมูลจากที่ต่างๆได้อย่างรวดเร็ว ในยุคสังคมข่าวสารข้อมูลข้อมูลดังทุกวันนี้การสื่อสารรูปแบบต่างๆถูกพัฒนาขึ้นให้คนเราสื่อสารถึงกันได้ง่ายและสะดวกที่สุดการสื่อสารถึงกันด้วยคำพูดผ่านทางโทรศัพท์ย่อมไม่เพียงพออีกต่อไปเราต้องการมากกว่านั้นเช่นภาพ เสียงและข้อความตัวอักษรรวมทั้งข้อมูลคอมพิวเตอร์ซึ่งการเชื่อมต่อเครือข่ายของอินเทอร์เน็ตสามารถเข้ามาตอบสนองในจุดนี้ได้

ในปัจจุบันเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันของประชากรทุกกลุ่มวัย ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ถูกพัฒนาให้รองรับความต้องการในการใช้งานอย่างทั่วถึงในทุกพื้นที่ประกอบกับอัตราการให้บริการในระดับที่ประชาชนทั่วไปที่มีความต้องการใช้งานสามารถจ่ายได้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ขยายฐานผู้ใช้งานกว้างขวางขึ้น

มนุษย์สามารถติดต่อปฏิสัมพันธ์กันผ่านบนโลกออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ในอดีตการใช้อินเทอร์เน็ตผ่านทางเว็บไซต์ต่าง ๆ นั้นสามารถแสดงเพียงเนื้อหาอย่างเดียวนั้นบุคคลไม่สามารถติดต่อหรือโต้ตอบซึ่งกันและกันได้แต่ในปัจจุบันมีการพัฒนาเว็บไซต์ที่เรียกว่า Web application เป็นเว็บไซต์ที่เราสามารถโต้ตอบปฏิสัมพันธ์กันทั้งสองทางผ่านหน้าเว็บซึ่ง Web application ต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้โลกแห่งการติดต่อสื่อสารปราศจากอุปสรรคด้านพรมแดนระยะทางตลอดจนระยะเวลาอีกทั้ง Application ต่าง ๆ เพื่อการพูดคุยสนทนา แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทั้งที่มีเป้าหมายในเชิงพาณิชย์และลักษณะไม่แสวงหากำไรไม่ว่าจะเป็นผู้ให้บริการยอดนิยมอย่าง Facebook, LINE application, Instagram, Twitter, YouTube ฯลฯ หรือที่เคยได้รับความนิยมในอดีตแต่ปัจจุบันหลงเหลือผู้ใช้งานจำนวนไม่มากนัก ได้แก่ My Space, MSN, Hi5, ICQ, Yahoo chat, Pirch 98 (ปิยวัฒน์ เกตุวงศา; และศุทธิดา ชนวนวัน. 2558: 17-18) นอกจากนี้ ญัฐพลบัวอุไร (2554) ได้ให้ความหมายของบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network Service) ว่าเป็นรูปแบบเว็บไซต์ในการสร้างเครือข่ายสำหรับผู้ใช้งานในอินเทอร์เน็ต เขียนและอธิบายความสนใจและกิจการที่ได้ทำและเชื่อมโยงกับความสนใจและกิจกรรมของผู้อื่นในบริการเครือข่ายสังคมมักจะประกอบไปด้วยการแชทส่งข้อความส่งอีเมลวีดีโอเพลงอัฟโหมดรูปบล็อกซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 7 กลุ่มดังนี้ 1) การเผยแพร่ข้อมูลเอกสารหรือบทความ (Publish) 2) การแบ่งปันข้อมูลรูปภาพหรือความรู้ (Share) 3) สังคมในการระดมความคิด (Discuss) 4) เครือข่ายสังคมที่เกี่ยวกับธุรกิจ (Commerce) 5) การแบ่งปันสถานที่ที่น่าสนใจ (Location) 6) เครือข่ายเพื่อนธุรกิจงาน (Network) และ 7) เครือข่ายเกมส์ (Game)

เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นลักษณะการสื่อสารแบบโต้ตอบ ซึ่งพัฒนาการของสื่อแบบโต้ตอบ (Development of interactive mass media) มีแรงผลักดัน 3 ทางที่มีผลต่อพัฒนาการของสื่อมวลชนแบบมีการโต้ตอบได้ (Interactive mass media) ซึ่งแรงผลักดันทั้งสามนี้ได้แก่การแบ่งปันข้อมูลร่วมกัน (A shared commons) ความต้องการการติดต่อกันทางสังคมและการมีเครือข่ายทางสังคม (The need for social networking) และความดึงดูดของการสนับสนุนจากโฆษณา (The attraction of advertising support)

1. การแบ่งปันข้อมูลร่วมกัน (A shared commons) ซึ่งแนวคิดเรื่องการแบ่งปันข้อมูลร่วมกัน โปเตียร์ (Potter. 2011; citing Bolier. 2008) ได้อธิบายไว้ว่าอินเทอร์เน็ตที่ออกแบบในยุคแรกได้สร้างแนวคิดพื้นฐานเพื่อให้ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ซอฟต์แวร์ในยุคปี ค.ศ. 1980 และการเติบโตของเวปไซด์เว็บ (www) ในยุคปี ค.ศ. 1990 นั้น อินเทอร์เน็ตได้ถูกสร้างสรรค์และยังคงเป็นเครือข่ายที่เปิดกว้าง (Open-source network) ที่อนุญาตให้ทุกคนได้ใช้ฟรีในหลากหลายช่องทาง

2. ความต้องการการติดต่อกันทางสังคมและการมีเครือข่ายทางสังคม (The need for social networking) ความต้องการนี้เป็นความต้องการที่มีความเข้มข้นมากของมนุษย์ ในการติดต่อกัน

ทางสังคมกับผู้อื่น ด้วยความต้องการเช่นนี้ ทำให้มนุษย์ได้มีการสร้างครอบครัว กลุ่ม องค์กร และสถาบันทางสังคม ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตได้ใช้กันอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อกัน นักมานุษยวิทยาได้คาดการณ์ว่า จำนวนคนที่มีในการติดต่อสื่อสารของแต่ละคน ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ปกติ (Stable social network) ประมาณ 150คน แต่ด้วยการใช้อินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ ทำให้ผู้ใช้สามารถสร้างเครือข่ายได้ไม่จำกัดจำนวน อย่างไรก็ตามโดยเฉลี่ยแล้วผู้ชายใช้เฟซบุ๊กน้อยกว่าผู้หญิง

นักสังคมวิทยาได้แยกแยะความแตกต่างระหว่าง ความผูกพันแบบเปราะบาง (Weak tie) และความผูกพันแบบแข็งแกร่ง (Strong tie) ไว้ว่า ความผูกพันแบบแข็งแกร่งเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่เรามีกับเพื่อนและสมาชิกในครอบครัว ที่มีความสำคัญต่อเรา ส่วนความผูกพันแบบเปราะบางเป็นความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นกับคนรู้จักทั่วไป ผู้คนใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนที่สำคัญ โดยการส่งข้อความเรื่อยๆ กับคนๆ นั้น ในขณะที่เราจะพบสัมพันธ์ภาพที่แข็งแกร่งมักมีคุณค่ามากกว่าสำหรับเหตุผลบางอย่าง (เช่น การสร้างและบำรุงรักษา) แต่ความสัมพันธ์แบบเปราะบางก็ยังคงมีคุณค่าสูง เนื่องจากคนเหล่านั้นได้แนะนำเราในข้อมูลใหม่ๆ และเพิ่มผู้ติดต่อแก่เราที่ทำให้เราได้โอกาสใหม่ๆ เช่น ได้งานใหม่ มีงานอดิเรก ฯลฯ เป็นต้น

3. ความดึงดูดของการสนับสนุนจากโฆษณา (The attraction of advertising support)
ความดึงดูดของการสนับสนุนจากโฆษณา จากเว็บไซต์ที่มีการโต้ตอบกันได้นี้ ไม่ได้คิดค่าบริการจากผู้ใช้นั้นจึงมีการสนับสนุนตนเองผ่านการขายโฆษณา เว็บไซต์ใหญ่ๆจึงประสบความสำเร็จจากการที่ผู้ที่ต้องการโฆษณาที่ต้องการแสดงตัวให้ผู้ชมเห็น ในอดีตเงินโฆษณาได้ถูกเปลี่ยนจากสื่อเก่าไปสู่สื่อทางอินเทอร์เน็ต เครือข่ายทางสังคมที่ผ่านสื่อแบบโต้ตอบ (Social networking mass media) เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมได้ถูกออกแบบเพื่อให้คนทุกประเภทได้ใช้ติดต่อกับคนอื่นเพื่อเหตุผลทางสังคมทุกประเภท บางเว็บไซต์ช่วยให้ผู้ใช้ได้สร้างเพื่อนใหม่และรักษาความสัมพันธ์กับคนอื่น บางเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมได้อนุญาตให้ผู้ใช้ได้ติดต่อกับคนอื่น ๆ โดยการแสดงออกถึงความคิดเห็นของตนเองและการพยายามชักจูงผู้อื่นหรือโดยการเข้าร่วมในธุรกิจการแลกเปลี่ยนโดยการขายของ เป็นต้น

เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นที่รู้จักและใช้แพร่หลายในปัจจุบันในประเทศไทย ได้แก่ แอปพลิเคชันไลน์ (LINE application) ไลน์เป็นโปรแกรมรับส่งข้อความ รูปภาพและเสียง โดยประเทศญี่ปุ่นซื้อมาจาก Naver Corporation ของเกาหลี ไลน์สามารถใช้งานได้ทั้งโทรศัพท์มือถือที่มีระบบปฏิบัติการไอโอเอส, แอนดรอยด์, วินโดวส์โฟน อีกทั้งยังสามารถใช้งานได้บนคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และแมคโอเอสได้ ด้วยลูกเล่นต่าง ๆ สามารถคุย ส่งรูป ส่งไอคอน ส่งสติ๊กเกอร์ ตั้งค่าคุยกันเป็นกลุ่ม ฯลฯ ทำให้มีผู้ใช้งานโปรแกรมนี้เป็นจำนวนมาก (อ้างอิงจาก <https://th.wikipedia.org>) ไลน์ถูกสร้างขึ้นในช่วงปี ค.ศ.2010มีการเปิดตัวครั้งแรกเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2554โดยบริษัทญี่ปุ่น ที่ชื่อว่า

Naver Japan Corporation และบริษัท livedoor ซึ่ง NHN Japan เป็นผู้พัฒนาพีเจอาร์ในไลน์ ไลน์ได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศญี่ปุ่น ไลน์เป็นแอปพลิเคชันที่สามารถรับส่งข้อความกันได้รวดเร็ว และต่อเนื่อง ไลน์ถือเป็นอันดับหนึ่งที่มีผู้ใช้สูงสุดในกลุ่มแอปพลิเคชันฟรี ของ App store (อ้างอิงจาก <http://www.marumura.com/> และ <http://www.flashfly.net>) ศุภศิลาปี กุลจิตต์เจี๊วงค์ (2556: 43) ได้กล่าวไว้ว่า แอปพลิเคชันไลน์ (LINE application) หมายถึงแอปพลิเคชันสำหรับการสนทนาบนอุปกรณ์การสื่อสารรูปแบบต่างๆที่สามารถใช้ได้บนทุกระบบปฏิบัติการของโทรศัพท์มือถือประเภทต่างๆ เช่นสมาร์ตโฟนคอมพิวเตอร์และแท็บเล็ต (Tablet) ผู้ใช้สามารถสื่อสารด้วยการพิมพ์ข้อความจากอุปกรณ์การสื่อสารเครื่องหนึ่งไปสู่อีกเครื่องหนึ่งไลน์ได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถหลากหลายเพื่อรองรับการใช้งานของผู้ใช้หลายๆด้านจุดเด่นที่ทำให้ไลน์แตกต่างกับแอปพลิเคชันสำหรับการสนทนาในรูปแบบอื่นคือรูปแบบของ“สติ๊กเกอร์” (Sticker) ที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกของผู้ใช้ที่หลากหลายเช่นสติ๊กเกอร์แสดงความรู้สึกขั้นพื้นฐานสติ๊กเกอร์ตามเทศกาลและวันสำคัญสติ๊กเกอร์ของตราสินค้าต่างๆและสติ๊กเกอร์การ์ตูนที่มีชื่อเสียงเป็นต้นไลน์มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ปีก่อตั้ง พ.ศ. 2554 ไลน์มีจำนวนสมาชิกไม่ถึง 1 ล้านคน ภายใน 2 ปี มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นถึง 230ล้านคน ซึ่งประเทศไทยมีผู้ใช้ถึง 17 ล้านคน คิดเป็นอันดับสองรองจากญี่ปุ่น

แอปพลิเคชันไลน์ เป็นแอปพลิเคชันที่สามารถใช้ได้บนทุกระบบปฏิบัติการของโทรศัพท์มือถือประเภทสมาร์ตโฟน และบน PC ที่ส่งข้อความได้ฟรี โทรฟรี วิดีโอคอลฟรี ทุกที่ทุกเวลา ทั้งในและต่างประเทศ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม เพียงแค่ต้องเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ไลน์ยังสามารถให้แชร์รูปภาพ วิดีโอ ข้อความเสียง หมายเลขโทรศัพท์ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ให้แก่เพื่อนได้อย่างง่ายดาย แชร์เรื่องราวของคุณกับเพื่อนๆ ด้วยข้อความ รูป วิดีโอ และสติ๊กเกอร์ หรือจะติดตามเรื่องราวของเพื่อนๆ ก็ได้ในทวิตไลน์ และยังสามารถบันทึกข้อความ รูปภาพ และวิดีโอไว้ที่ Keep ทำให้ประหยัดเวลาในการค้นหาไฟล์ และแชร์สิ่งต่างๆ กับเพื่อนได้อย่างง่ายดาย การเพิ่มเพื่อนในไลน์ก็สามารถทำได้ง่ายมาก และมีหลายทางเลือก ทั้งการใช้ฟังก์ชัน "เขย่าลิ" เขย่าสมาร์ตโฟนเพื่อเพิ่มเพื่อน สแกนคิวอาร์โค้ดเพิ่มเพื่อน หรือค้นหาเพื่อนด้วยชื่อผู้ใช้ LINE

คุณลักษณะและบทบาทของไลน์

ศุภศิลาปี กุลจิตต์เจี๊วงค์ (2556: 46-47) ได้อธิบายคุณลักษณะและบทบาทของไลน์ไว้ว่า ไลน์มีคุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากแอปพลิเคชันอื่น ๆ อย่างเด่นชัด ซึ่งส่งผลให้ผู้บริโภคเลือกเป็นสมาชิกดังนี้1) ไลน์เป็นการสื่อสาร2ทาง (Two-wayCommunication) จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยตรงสามารถส่งข้อความรูปภาพเอกสารหรือข้อมูลข่าวสาร ไปยังเพื่อนและผู้รับสารยังสามารถแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) โดยตรงได้ทันทีทำให้ผู้ส่งสารสามารถวัดผลของการสื่อสารได้2) สามารถสร้างกลุ่มการสื่อสารได้เฉพาะกลุ่ม (Group Communication) ทำให้สามารถสื่อสารโต้ตอบ

กันภายใต้หัวข้อที่สมาชิกภายในกลุ่มเข้าใจร่วมกันได้ 3) สามารถเลือกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเฉพาะเจาะจงผู้ส่งสามารถส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับได้ตรงใจตามที่ต้องการทำให้มีหลายองค์กรนำคุณสมบัตินี้มาประยุกต์ใช้กับการสื่อสารทางการตลาดโดยให้ผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดสติ๊กเกอร์ของตราสินค้านั้นไปใช้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆโดยมีเงื่อนไขการตอบรับความเป็นเพื่อนระหว่างเจ้าของตราสินค้ากับผู้ใช้งานซึ่งจะทำให้เจ้าของตราสินค้าสามารถส่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการต่างๆมายังผู้กลุ่มลูกค้าที่เป็นเป้าหมายหลักโดยตรงโดยสามารถระบุตราสินค้า (Brand) ข้อความจงใจการส่งเสริมการขายและการโฆษณาต่างๆได้ 4) สามารถสื่อสารได้ตลอดเวลา (Anytime) โดยไม่จำกัดช่วงเวลาและระยะเวลาเพียงแค่อัปเดตสถานะบนอินเทอร์เน็ตและคู่สื่อสารมีสถานะเป็นเพื่อนกัน 5) สามารถส่งรูปแบบสารได้หลากหลาย (Multi-media) ในรูปแบบต่างๆได้แก่ข้อความภาพคลิปวิดีโอข้อความเสียง และสติ๊กเกอร์เป็นต้น 6) สามารถเลือกปิดกั้นการสนทนาได้ (Block) อย่างเฉพาะเจาะจง 7) สามารถสนทนาด้วยเสียงผ่านไลน์ (Voice Call) เสมือนการพูดคุยทางโทรศัพท์ไปยังสมาชิกบนเครือข่ายไลน์โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม นอกจากค่าบริการอินเทอร์เน็ตขณะสนทนาถึงแม้ว่าจะอยู่ห่างไกลกันคนละประเทศ 8) มีสติ๊กเกอร์รูปแบบการ์ตูนที่ช่วยเพิ่มการสนทนาให้ชัดเจนขึ้นในการแสดงออกแทนอารมณ์และความรู้สึกของคู่สื่อสารเช่นการแสดงความเสียใจดีใจเข้าขั้นเป็นต้น 9) สามารถสร้างไทม์ไลน์บนหน้าไทม์ไลน์ของตนเองได้ตามความต้องการ 10) รองรับไฟล์ข้อมูลได้หลากหลาย (FilesSupport) ผู้ใช้สามารถส่งแฟ้มงานเอกสารในรูปแบบของนามสกุลไฟล์ต่างๆได้ได้แก่ .pdf .ppt .doc .jpeg ฯลฯ มีลักษณะคล้ายกับการรับ-ส่งอีเมล (E-Mail)

จากคุณลักษณะเฉพาะของไลน์นั้นมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดในตัว ซึ่งสรุปได้ดังนี้ กุลจิตต์เจ็องส์ (2556: 49-52) ได้วิเคราะห์ข้อดีของไลน์ไว้ดังนี้ 1) ไลน์มีอุปกรณ์รองรับที่หลากหลายได้แก่สมาร์ตโฟนคอมพิวเตอร์แมคอินทอช (Macintosh) และแท็บเล็ตต่างๆทำให้ผู้ใช้สามารถซื้อและเลือกได้ตามขนาดระบบปฏิบัติการและความชอบส่วนตัว 2) มีความเป็นส่วนตัวผู้ใช้สามารถเลือกรับหรือปฏิเสธข้อความด้วยการไม่ได้ตอบโดยไลน์จะแจ้งเตือนเพื่อให้ผู้ใช้ทราบว่าข้อความส่งมาเมื่อผู้ใช้ไม่ได้ตอบก็จะไม่มีผลใดๆนอกจากจำนวนการแจ้งเตือนที่เพิ่มขึ้นโดยผู้ใช้สามารถเลือกการปิดกั้นหรือยกเลิกการปิดกั้นได้ตามต้องการ 3) เจ้าของสินค้าหรือบริการสามารถประยุกต์ใช้สติ๊กเกอร์ของไลน์กับ Official Line ของบุคคลหรือองค์กรที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับไลน์ซึ่งทำให้เจ้าของสินค้าสามารถส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสินค้าไปยังผู้บริโภคได้โดยมีเงื่อนไขคือผู้บริโภคต้องตอบรับการเป็นเพื่อน 4) ช่วยเพิ่มสีสันและความมีชีวิตชีวาให้การสนทนาแอปพลิเคชันไลน์สามารถสร้างกลุ่มสนทนาส่งข้อความรูปภาพคลิปวิดีโอการสนทนาแบบเสียงและการส่งสติ๊กเกอร์รวมทั้งยังมีการเพิ่มรูปแบบของไทม์ไลน์ (Time Line) 5) มีความทันสมัยอยู่เสมอเนื่องด้วยแอปพลิเคชันไลน์ต้องเชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ตตลอดเวลาโดยในระบบจะมีการตั้งค่าการแจ้งเตือนให้แอปพลิเคชันมีรุ่น (Version) ที่ทันสมัยอยู่เสมอ

ผู้ใช้จึงสามารถตั้งค่าติดตามการแจ้งเตือนแอปพลิเคชัน (Update) ตามการพัฒนาระบบของผู้ผลิตได้ตลอดเวลา 6) ประหยัดค่าใช้จ่ายในการสนทนาทางโทรศัพท์ด้วยระบบของ Voice Call ซึ่งสามารถใช้ได้ทั้งบนสมาร์ทโฟนและบนคอมพิวเตอร์ทำให้สนทนากับผู้ใช้ไลน์บนสมาร์ทโฟนหรือคอมพิวเตอร์ด้วยกันได้ 7) สามารถประยุกต์ใช้กับการทำงานแอปพลิเคชันไลน์สามารถรองรับแฟ้มงานที่หลากหลายนามสกุลทำให้ผู้ใช้สามารถประยุกต์ใช้กับการทำงานโดยการรับ-ส่งแฟ้มงาน เปิดอ่าน ส่งต่อ หรือพิมพ์ 8) สามารถสร้างสรรคงานจากการบินที่ภาพและวิดีโอพร้อมกับการนำเสนอและร่วมแบ่งปัน (Share) ให้กับกลุ่มเพื่อนในโอกาสต่างๆ

นอกจากนี้ศุภศิลาปี กุลจิตต์เจ็ววงศ์ (2556: 52) ยังได้วิเคราะห์ข้อจำกัดของแอปพลิเคชันไลน์ไว้ดังนี้¹⁾ ต้องอาศัยการเชื่อมต่อของระบบอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพเป็นตัวกลางในการรับ-ส่งข้อมูล โดยเฉพาะในรูปแบบของ Voice Call ที่ต้องใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงจึงจะสามารถทำงานได้อย่างไม่ติดขัดข้อจำกัดในเรื่องนี้ทำให้ไลน์สามารถเข้าถึงผู้ใช้ได้เฉพาะบางพื้นที่ที่มีระบบอินเทอร์เน็ตเท่านั้น 2) สลับเปลี่ยนพลังงานแบตเตอรี่ 3) ไลน์กำหนดให้ผู้ใช้สามารถลงทะเบียนโดยผ่านสมาร์ทโฟนเท่านั้น 1 เครื่องจะมีไอดีไลน์สำหรับการเข้าใช้ (Log in) เพียง 1 ไอดีและไม่สามารถลงทะเบียนได้ด้วยวิธีอื่น

สรุปได้ว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง สังคมออนไลน์ที่มีการเชื่อมโยงกันทั่วโลก เพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคม ในกลุ่มคนที่มีความสนใจหรือมีกิจกรรมร่วมกัน โดยผ่านบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาเฉพาะกรณีของการใช้แอปพลิเคชันไลน์ เพื่อการพูดคุย สนทนา แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

ตอนที่ 3 แนวคิดเรื่องการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ พบว่า นรา จันชนะกิจ (2547) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการระหว่างครอบครัว สังคม และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างเหมาะสมของนักศึกษาโดยให้ความหมายของพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างเหมาะสมไว้ว่า หมายถึง การแสดงถึงความเหมาะสมในการใช้โทรศัพท์มือถือในโอกาสต่างๆ ที่ทำให้เกิดประโยชน์และมีความปลอดภัยต่อการใช้โทรศัพท์มือถือในชีวิตประจำวันทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยไม่ก่อความรำคาญหรือสร้างความไม่พึงพอใจให้กับคนอื่นด้วย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างปลอดภัย 2) พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างมีประโยชน์ 3) พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างถูกกาลเทศะ โดยใช้แนวคิดที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างเหมาะสม ได้แก่ พฤติกรรมการใช้นวัตกรรม พฤติกรรมการทำงานอย่างปลอดภัย พฤติกรรมสุขภาพ พฤติกรรมพลเมือง

ดี และพฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพินทร์ ชูชม และคณะ (2550) ที่ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมการใช้และขจัดโทรศัพท์มือถือ-แบดเดอริ์ของคนไทย ได้กล่าวถึงการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างปลอดภัย เป็นการที่บุคคลมีการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างระมัดระวัง ถูกหลักการใช้โทรศัพท์มือถือไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้ ซึ่งความตั้งใจจัดแบดเดอริ์โทรศัพท์มือถืออย่างเหมาะสม หมายถึง การที่บุคคลมีการแสดงออกซึ่งความตั้งใจหรือเจตนาที่จะขจัดแบดเดอริ์ที่เสื่อมสภาพใช้การไม่ได้ และหมดอายุไปแล้วอย่างถูกวิธี ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อมลพิษในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางอากาศ น้ำ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันเทคโนโลยี การเป็นพลเมืองดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ประมวลเอกสารตามแนวทางดังที่กล่าวมา ดังนี้

การรู้เท่าทันสื่อ

ปัจจุบันแอปพลิเคชันไลน์ มีความสามารถในการทำงานที่หลากหลาย รวมถึงการสื่อสารออนไลน์ได้ทั้งรวดเร็วง่ายดาย ได้ทั้งแบบเดี่ยวและกลุ่ม ดังนั้น ผู้ใช้จึงต้องทำความเข้าใจถึงเรื่องความแตกต่างระหว่างคำว่า “โอกาส” (Opportunities) และคำว่า “การเสพติด” (Addiction) โอกาสเป็นสิ่งที่ดี ถ้าการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นโอกาสให้คนได้มีประสบการณ์เพิ่มขึ้น มีความท้าทายในขอบเขตของชีวิตตนเอง และทำให้คนได้เข้าใจลึกซึ้งว่าตนเองเป็นใคร ดังนั้นสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือในการทำให้ได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะในด้านต่างๆที่หลากหลาย ในทางตรงกันข้าม การเสพติดเป็นสิ่งที่อันตราย ผู้ที่ติดที่กลายเป็นทาสมันก็ไม่สามารถฝึกการมีวินัยในตนเองได้ ทำให้สูญเสียประสบการณ์ที่ดีมากกว่าได้ประสบการณ์ใหม่ๆ ดังนั้น ผู้ใช้จึงต้องตระหนักในเป้าหมายของตนเองและในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนเอง

อย่างไรก็ตาม พอตเตอร์ (Potter.2011: 226) ยังได้กล่าวถึง การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) ช่วยลดส่วนที่เกินไปจากเป้าหมายที่บุคคลมีไว้สำหรับการใช้สื่อ นั้น และลดการเป็นทาสของสื่อ นั้น สิ่งที่ต้องคำนึงและเกี่ยวข้องกับผู้ใช้ก็คือ เป้าหมายของผู้ใช้ เป็นสิ่งที่ส่งเสริมสังคม (Prosocial) หรือเป็นสิ่งที่ต่อต้านสังคม (Antisocial) เป้าหมายของการส่งเสริมทางสังคมหมายถึงการช่วยให้บุคคลทำหน้าที่ได้ดีขึ้นและมีความสำเร็จเพิ่มขึ้นกับคนอื่นและในสังคม หากเราใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นเครื่องมือในการช่วยในการทำให้การดำรงชีวิตดีขึ้นต่อตนเองและผู้อื่นแล้ว สังคมก็จะเข้มแข็งมากขึ้นตามไปด้วยการใช้สื่ออย่างเหมาะสมและรู้เท่าทัน ประกอบด้วย 3 ประการ (Potter.2011: 13-16) ได้แก่ ความเชื่ออำนาจส่วนบุคคล โครงสร้างทางความรู้ และทักษะ ซึ่งทั้งสามนี้มีความจำเป็นในการสร้างชุดมุมมองที่กว้างขึ้นของบุคคลต่อสื่อ ความเชื่ออำนาจของบุคคลเป็นพลังงานและเป็นแผนของบุคคลนั้น โครงสร้างทางความรู้เป็นวัตถุดิบ และทักษะเป็นเครื่องมือ

1. ความเชื่ออำนาจส่วนบุคคล(Personal locus)ประกอบด้วย เป้าหมาย (Goals) และแรงขับ (Drives) เป้าหมายเป็นตัวปรับกระบวนการประเมินข้อมูลว่าอันไหนถูกกรองเก็บไว้และอันไหนที่ไม่ต้องใส่ใจ หากบุคคลมีความตระหนักมากขึ้นต่อเป้าหมาย ก็จะทำให้จัดการกับกระบวนการสรรหาข้อมูลได้มากขึ้น และผู้ที่มีแรงขับที่มากต่อข้อมูล ยิ่งทำให้เพิ่มความพยายามต่อการใส่ใจในเป้าหมายของตนเอง อย่างไรก็ตาม หากความเชื่ออำนาจของบุคคลมีความอ่อนแอ (เช่น ไม่ตระหนักต่อเป้าหมายเฉพาะและแรงขับมีน้อย) บุคคลจะมีความผิดพลาดต่อการควบคุมสื่อที่บุคคลอนุญาตให้สื่อแสดงออกเหนือการควบคุมและกระบวนการประมวลผลข้อมูล (Information processing) เมื่อบุคคลรู้ในอำนาจของตนและมีสติในการตัดสินใจมากเท่าใด บุคคลก็จะสามารถควบคุมกระบวนการถูกชักจูงจากสื่อได้มากเท่านั้น

2. โครงสร้างทางความรู้ (Knowledge structure) เป็นชุดของการจัดการข้อมูลในระบบความจำของบุคคล โครงสร้างของความรู้ไม่ได้เกิดขึ้นได้เอง แต่ต้องมีการสร้างขึ้นด้วยความใส่ใจและความแม่นยำ จากการดึงความระมัดระวังของข้อมูลแต่ละชิ้นในส่วนประกอบโดยรวมที่ออกแบบไว้ การก่อร่างเช่นภระงานนั้น บุคคลต้องมีกลุ่มของทักษะ ซึ่งทักษะนี้เป็นเครื่องมือ เราใช้เครื่องมือในการไปสู่ความจริงที่ใหญ่ ดังนั้นเราสามารถค้นพบข้อเท็จจริงที่เป็นเฉพาะได้ เราเลือกสิ่งต้องการและปิดส่วนที่เหลือออกไป เมื่อเราเลือกข้อเท็จจริงสิ่งที่เราต้องการแล้ว เราปรับรูปร่างข้อเท็จจริงในรูปของข้อมูลและปรับให้เหมาะสมอย่างระมัดระวังกับชิ้นส่วนของข้อมูลเหล่านั้นให้มีตำแหน่งที่เหมาะสมในโครงสร้าง โครงสร้างนี้ช่วยให้เราเป็นแบบแผน เราใช้แบบแผนเป็นเสมือนแผนที่ในการบอกเราว่าเราจะหาข้อมูลจากที่ไหนและไปที่ใดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เรากำลังต้องการนำมาใส่ในโครงสร้างที่เราสร้างขึ้นมา

ข้อมูล (Information) เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นในโครงสร้างของความรู้ แต่ไม่ใช่ว่าข้อมูลทุกอย่างจะถูกนำมาใช้ในการสร้างโครงสร้างทางความรู้ ข้อมูลประกอบด้วย ข้อเท็จจริง (Facts) โดยตัวมันเองแล้วไม่ใช่ความรู้ แต่เป็นชิ้นส่วนเล็กๆน้อยๆและไม่คงทน ในขณะที่ความรู้เป็นสิ่งที่จัดเป็นโครงสร้าง มีการถูกจัดการ และมีความคงทน ซึ่งได้ถูกตีความจากบุคคลแล้ว

คุณลักษณะของการเป็นผู้ที่รู้เท่าทันสื่อที่ดีนั้นคือต้องมีความสามารถและมีนิสัยในการส่งต่อข้อมูลไปสู่โครงสร้างของความรู้ได้ ดังนั้น การที่รู้เท่าทันสื่อได้นั้น เราต้องมีโครงสร้างทางความรู้ที่แข็งแกร่งใน 5 ด้าน ได้แก่ 1)ผลกระทบจากสื่อ (Media effect) 2)เนื้อหาในสื่อ (Media content) 3)อุตสาหกรรมของสื่อ (Media industries) 4)โลกความเป็นจริง (The real world) และ 5)ตนเอง (The self) ในความรู้ใน 5 ด้านเหล่านี้ บุคคลต้องมีความตระหนักอย่างมากในขณะที่ทำการประมวลผลข้อมูล (The information-processing tasks) ดังนั้นต้องสามารถสร้างการตัดสินใจที่ดีในการออกไปค้นหาข้อมูล การทำงานกับข้อมูล และการสร้างความหมายจากข้อมูลที่จะนำมาใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายของตนเอง ข้อมูลที่ทำให้เกิดการตระหนักก็จะไปสู่โครงสร้างทางความรู้

คนที่มีประสบการณ์มากในโลกของความเป็นจริงจะมีขอบเขตที่มีพื้นฐานที่วางข้อความทางสื่ออันไหนที่จะขึ้นชมและวิเคราะห์ โครงสร้างทางความรู้ช่วยขยายบริบทที่ใช้เมื่อบุคคลพยายามสร้างการรับข่าวสารใหม่ๆจากสื่อ โครงสร้างทางความรู้ที่มีมากขึ้นทำให้เกิดความมั่นใจได้กว่าเราสามารถสร้างการรับรู้เกี่ยวกับข่าวสารที่กว้างขึ้น

3. ทักษะ (Skills) เป็นเครื่องมือในการที่บุคคลใช้พัฒนาการฝึกฝน ทักษะจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อคือ การวิเคราะห์ (Analysis) การประเมิน (Evaluation) การจัดกลุ่ม (Grouping) การอุปนัย (Induction) การนิรนัย (Deduction) การสังเคราะห์ (Synthesis) การสรุปย่อความ (Abstraction) เราใช้ทักษะเหล่านี้ในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว เราต่างก็มีความสามารถอยู่ในแต่ละทักษะ ความท้าทายของทักษะเหล่านี้ต่อการรู้เท่าทันสื่อคือการใช้ทักษะเหล่านี้ได้ดีขึ้นในการรับข้อมูลข่าวสาร

การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง ย่อยข้อความลงไปเป็นส่วนที่มีความหมาย การประเมิน (Evaluation) หมายถึง การตัดสินคุณค่าของชิ้นส่วน การตัดสินถูกทำโดยการเปรียบเทียบข้อความกับสิ่งที่เป็นมาตรฐาน

การจัดกลุ่ม (Grouping) หมายถึง การประเมินว่าชิ้นส่วนใดที่เหมือนกัน การประเมินว่าชิ้นส่วนนั้นควรอยู่กลุ่มแบบไหนที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น

การอุปนัย (Induction) หมายถึง การอ้างอิงแบบแผนข้ามของชุดเล็กๆ ขยายไปสู่แบบแผนในรูปแบบอื่น

การนิรนัย (Deduction) หมายถึง การใช้หลักการทั่วไปมาอธิบายสิ่งเฉพาะ

การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง การประกอบส่วนต่างๆเป็นโครงสร้างใหม่

การสรุปย่อความ (Abstraction) หมายถึง การสร้างข้อสรุป และการจับประเด็นสำคัญของข้อความในแบบย่อๆที่สั้นกว่าข้อความเดิม

การรู้เท่าทันเทคโนโลยี

เดวิด (David.2011: 185-193) ได้กล่าวถึงการรู้เท่าทันเทคโนโลยีมีองค์ประกอบที่เรียกได้ว่าเป็นทักษะที่จำเป็นมากในศตวรรษที่สี่สิบเอ็ดซึ่งการรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Technology literacy) มี 3 ระดับที่แตกต่างกันดังนี้ 1) การระบุเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับงาน 2) การทำความเข้าใจวิธีการใช้เทคโนโลยีและวิธีการที่จะนำทางอินเทอร์เน็ตเฟซ (Interface-การเชื่อมต่อระหว่างคอมพิวเตอร์ที่ถ่ายโอนข้อมูลจากกันและกัน) 3) การทำความเข้าใจด้านการทำงานภายในหรือโครงสร้างของเทคโนโลยี นิยามของคำว่า Technology literacy มีคำจำกัดความในการอธิบายความสามารถของบุคคล “ในการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอื่นๆในการปรับปรุงการเรียนรู้ผลผลิตและการทำงาน” (David.2011; citing U.S. Department of Education. 1996) อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีเป็นแก่นกลางของพฤติกรรม

ที่ทำโดยบุคคลที่แสดงออกอย่างถาวรตั้งนั้นทักษะทางการรู้เท่าทันเทคโนโลยี(Technology literacy)จึงเป็นสิ่งจำเป็นให้เกิดขึ้นในทุกบริบทเพื่อบรรลุเป้าหมายของงานการมีความรู้ในเทคโนโลยีนั้นบุคคลจำเป็นต้องมีมุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อเทคโนโลยีมากกว่าแค่ความรู้ทั่วไปนั่นคือต้องรู้อย่างเพียงพอว่าใช้เทคโนโลยีอย่างไรในกรณีเทคโนโลยีเฉพาะมีความจำเป็นอย่างเพียงพอในความรู้ที่บุคคลปฏิบัติการได้ในสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นพลวัต(Dynamic) มีความเป็นระบบ (Systematic) และมีเทคโนโลยีเป็นศูนย์กลาง (Techno-centric) ประโยชน์ของเทคโนโลยีเปรียบเทียบกับเป็น “ภาชนะ” (A container) ที่เป็นสิ่งประดิษฐ์เป็นที่ใส่วัตถุต่างๆไว้ซึ่งเป็นภาชนะที่มีรูปแบบที่บรรจุสิ่งที่ส่งเสริมความรู้แนวคิดหลักของ “สิ่งประดิษฐ์” (An artifact) เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีข้อมูลที่เป็นโดยทั่วไปแล้วความสนใจในเรื่องการรู้เท่าทันเทคโนโลยีมุ่งสนใจในเรื่องพยายามทางทักษะและความรู้ที่จำเป็นต้องมีในบุคคลเพื่อให้มีความสามารถในการใช้งานในแอปพลิเคชันของเครื่องมือและเทคโนโลยีในที่สุดหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการมีระดับของความรู้ด้านการรู้เท่าทันเทคโนโลยีขึ้นอยู่กับสิ่งที่อำนวยความสะดวก (Facility) และการเรียนรู้ (Mastery) ของคนๆนั้น

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทต่อบุคคลในทั้งทางด้านปฏิสัมพันธ์ และด้านการรู้คิด

1) บทบาทของเทคโนโลยีในด้านปฏิสัมพันธ์ (Technology's role in interaction) เทคโนโลยีถูกนิยามให้เป็นสิ่งที่มีประโยชน์สำหรับใช้แก้ไขปัญหาต่างๆ (David.2011: 186; citing Jonassen.2000; 2007) แต่อย่างไรก็ตามในทางด้านสังคมที่มีเทคโนโลยีเป็นศูนย์กลาง (A techno-centric society) เทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งที่ใช้บ่อยๆและเป็นศูนย์กลางในการค้นหารายละเอียดเพิ่มเติม (Inquiry) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นระบบที่ใช้ความรู้และทักษะเพื่อค้นหาความรู้ใหม่ๆมันเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการเรียนรู้เทคโนโลยีสามารถส่งเสริมผู้เรียนในเข้าร่วมในกิจกรรมที่มีเครื่องมือสนับสนุนที่นำไปสู่ผลงานที่ดีขึ้นอย่างมาก (David.2011; citing Jonassen.2000) หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่งคือเทคโนโลยีเป็นวิธีที่เห็นได้ชัดเจนในการเพิ่มขยายรายละเอียดและลักษณะทางกายภาพภายนอกเป็นเพียงผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่แนวคิดหลัก ความสำคัญของเทคโนโลยีในการส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของบุคคลในช่วงต้นของศตวรรษที่ 21 เป็นการค้นพบทางวิทยาศาสตร์และการยอมรับเทคโนโลยีนั้น กล่าวได้ว่า “เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในงานเฉพาะอย่าง” เป็นสิ่งที่ใช้เพื่องานเหตุการณ์บางอย่าง (David.2011: 187; citing Dewey.1958) 2) บทบาทของเทคโนโลยีในด้านการรู้คิด (Technology's role in cognition) กล่าวคือ ทฤษฎี Information processing theoryได้พูดถึงเรื่องจิตใจ (Mind) ที่เป็นระบบการรู้คิดแบบ compartmentalizes cognition ที่ไปสู่กระบวนการเก็บจำระยะสั้น (Short-term memory) และกระบวนการเก็บจำระยะยาว (Long-term memory) โดยความสนใจเฉพาะในเรื่องการทำงานของระบบความจำ (Working memory) นั้นมีศักยภาพที่จำกัดคนที่ได้ใช้เครื่องมือในการช่วยเพิ่มศักยภาพในเรื่องความจำ (Working memory) การรู้คิด (Cognition) และความจำ (Memory) มี

ความสัมพันธ์กันแบบ symbiotic relationship (David.2011: 188; citing Karpatschhof. 1999) เครื่องมือทางเทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มความสามารถทางด้านสติปัญญา (Cognitive abilities) เนื่องจากเครื่องมือได้บรรจุข้อมูลมากเหมือนหนังสือดังนั้นจึงสามารถมีความพร้อมในการตรวจสอบตัวอย่างเครื่องมือเช่นภาษาก็มีความสามารถในการอ่านและเขียน

การรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Technology literacy) ได้ถูกพัฒนาช่วยผู้เรียนรู้ ใน 3 ขั้นตอน คือ 1) ช่วยระบุเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับงาน 2) ช่วยผู้เรียนในการทำความเข้าใจว่าใช้เทคโนโลยีอย่างไรและมีวิธีการเชื่อมต่อระหว่างคอมพิวเตอร์ที่ถ่ายโอนข้อมูลจากกันและกันอย่างไร (Interface) และ 3) ช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจด้านการทำงานภายในหรือโครงสร้างของเทคโนโลยี

1. การระบุเทคโนโลยี (Identifying technology) เป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาการรู้เท่าทันเทคโนโลยีคือการระบุเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Applicable technology) ที่ใช้ในการทำงานเฉพาะอย่าง เทคโนโลยีจึงถูกมองข้ามไป กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมและถูกลืมว่ามันถูกสร้างขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาสมมติฐานที่ตั้งมา จึงเป็นเครื่องมือที่มีแนวโน้มที่ถูกซ่อนไว้นอกสายตา (David.2011; citing Hook.1927) ที่ผู้คนไม่ค่อยสนใจในเครื่องมือ แต่กลับมุ่งสนใจในงานที่อยู่ในมือที่ต้องการทำให้เสร็จ เครื่องมือแต่ละชิ้นได้ทำให้คนได้แสดงออกต่อสภาพแวดล้อมในบริบทเฉพาะและสนับสนุนให้เราเข้าใจในงาน เครื่องมือแต่ละอย่างมีส่วนในกระบวนการด้วยการทำให้เกิดกิจกรรมบางอย่าง

2. การวิเคราะห์การทำงาน (Functional analysis) เป็นขั้นตอนต่อไปในการพัฒนาการรู้เท่าทันเทคโนโลยีคือ การพัฒนาความเข้าใจว่าใช้เทคโนโลยีในงานได้อย่างไร การวิเคราะห์การทำงานจึงถูกพิจารณาว่าเป็นการที่รู้ว่าภาชนะที่บรรจุเทคโนโลยี (Technology container) ใช้อย่างไร การใช้เทคโนโลยีจึงต้องการเพียงว่าให้บุคคลเข้าใจองค์ประกอบ (Surface element) ซึ่งการทำงานภายในของมันนั้นถูกปิดบังหรือไม่ได้รับการสนใจ เปรียบเสมือน “กล่องดำ” (Black box) หรือเรียกว่าเป็นภาชนะปิดที่ไม่มีความสัมพันธ์โครงสร้างของเทคโนโลยีถูกห่อหุ้ม (Encapsulated) และเข้าถึงการทำงานภายในเป็นสิ่งที่ถูกจำกัดยกรั้นผ่านทาง surface interface

3. การวิเคราะห์โครงสร้าง (Structural analysis) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการรู้เท่าทันเทคโนโลยีคือ การทำความเข้าใจว่าเทคโนโลยีทำงานอย่างไร ระดับของการรู้เท่าทันเทคโนโลยี ซึ่งได้ช่วยเพิ่มความสามารถของบุคคลในการปรับเทคโนโลยีในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ไม่ปกติและเป็นปัญหา หรือเป็นการประยุกต์มันให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ

จากแนวคิดข้างต้น เดวิด (David R.M. 2011: 185-193) พอสสรุปได้ว่าการรู้เท่าทันเทคโนโลยีจึงเป็นมากกว่าการตระหนักรู้ในเรื่องเทคโนโลยีและเป็นมากกว่าการมีความรู้ด้านการใช้งาน

กลุ่มของเทคโนโลยีเป็นการยอมรับในเครื่องมือที่มีและสร้างสรรค์ในสภาพแวดล้อมของเราที่มีส่วนช่วยขยายศักยภาพของเรา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมยังพบว่ามีความคิดที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ดังนี้

1. ทักษะการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) (น้ำทิพย์ วิชาวิน.2552) ได้กำหนดมาตรฐานทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เรียกว่า Standards for the 21st century learner(น้ำทิพย์ วิชาวิน. 2552: 113; อ้างอิงจาก American Association of School Librarians. 2007) โดยมีมาตรฐาน 4 ตัวชี้วัด คือ 1) การสามารถในการตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ และได้รับความรู้ 2) การสามารถหาข้อมูล ตัดสินใจ ประยุกต์ใช้ความรู้ และสร้างความรู้ใหม่ 3) การสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ และ 4) มีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีจริยธรรม

2. ทักษะการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT literacy) หมายถึง ความสนใจทัศนคติ และความสามารถของแต่ละบุคคลในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเครื่องมือสื่อสารในการเข้าถึงสารสนเทศ การจัดการ เชื่อมโยง การประเมิน การลำดับเนื้อหา และการสื่อสาร เพื่อใช้ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการรวมทักษะการอ่าน การรู้สารสนเทศ การรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ เข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นใช้กระบวนการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศที่เรียกว่า ICT processes ที่กำหนดเครื่องมือและรูปแบบการนำเสนอที่เรียกว่า แบบทดสอบเพื่อประเมินมาตรฐานการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT Literacy Assessment หรือ iSkills)(<http://www.ets.org/iskills>) แบบประเมิน The iSkills เป็นการวัดความสามารถของผู้เรียน เพื่อแนวทางในการประเมินและทำความเข้าใจข้อมูลมากมายที่ให้บริการผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ตลอดจนเพื่อให้ผู้เรียนรู้สามารถเปลี่ยนแปลงทักษะที่ขาดแบบวัดนี้จะวัดความสามารถใน 7 ด้าน (น้ำทิพย์ วิชาวิน.2552: 116-120) ได้แก่

1. การระบุ (Define) หมายถึง ความสามารถในการใช้เครื่องมือ ICT เพื่อระบุความต้องการสารสนเทศ สามารถทำความเข้าใจอย่างชัดเจนและกำหนดขอบเขตของปัญหาข้อมูลเพื่อความสะดวกในการค้นหาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

2. การเข้าถึง (Access) หมายถึง ความเข้าใจกลยุทธ์การค้นหา และสามารถใช้คำค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้ สามารถรวบรวม และ/หรือ ดึงข้อมูลจากสภาพแวดล้อมที่เป็นดิจิทัล แหล่งข้อมูลอาจเป็นเว็บเพจ (หน้าเว็บ) ฐานข้อมูล กลุ่มสนทนา อีเมล หรือสื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์

3. การจัดการ (Manage) หมายถึง การจัดระบบเนื้อหา และบทวิจารณ์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ สามารถจัดการข้อมูลที่ช่วยตนเองและผู้อื่นที่พบได้ภายหลัง

4. การเชื่อมโยง (Integrate) หมายถึง การเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับบทวิจารณ์ หนังสือ และแหล่งความรู้อื่น ๆ สามารถแปลและแสดงข้อมูลที่ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสังเคราะห์ สรุปความ เปรียบเทียบ และแสดงความแตกต่างของข้อมูลจากหลายแหล่ง

5. การประเมินผล (Evaluate) หมายถึง การประเมินผลความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ตัดสินได้ว่าข้อมูลมีความน่าสนใจหรือไม่ต่อปัญหาโดยการกำหนดอำนาจ อคติ ตรงต่อเวลา มีความเกี่ยวข้องกับแง่มุมที่จับต้องได้

6. ความสามารถในการจัดลำดับเนื้อหา (Construct) หรือการสร้างสรรค์ (Create) หมายถึง การจัดลำดับสารสนเทศที่ได้จากการค้นหา ไว้ในรูปแบบที่ใช้งาน สามารถดัดแปลง ประยุกต์ ออกแบบ หรือสร้างข้อมูลในสภาพแวดล้อมที่เป็นดิจิทัลได้

7. การสื่อสาร (Communicate) หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อสารออนไลน์ และนำเสนอผลงานแก่บุคคลอื่นได้เผยแพร่ข้อมูลที่ปรับให้เหมาะสมต่อผู้รับโดยเฉพาะที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเผยแพร่ข้อมูลที่ปรับให้เหมาะสมต่อผู้รับโดยเฉพาะที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

ทุกมาตรฐานทั้ง 7 ข้อข้างต้น ได้เน้นความสำคัญในทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมที่มีการใช้เทคโนโลยี โดยสามารถระบุความต้องการ เลือกใช้ ประเมินผล วิเคราะห์ สังเคราะห์สารสนเทศที่มีอยู่จำนวนมากได้

นอกจากนี้ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมยังเกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองดี กล่าวคือ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของสังคม โดยจะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ต้องเป็นผู้ยึดมั่นในวัฒนธรรมที่ดีงาม ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นหรือส่วนรวม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมในผู้สูงอายุ

การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในผู้สูงอายุนั้นมีความพิเศษกว่าการเรียนรู้ของคนกลุ่มอายุอื่นดังที่ได้มีการศึกษาด้านการเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้สูงอายุไว้ อย่างแพร่หลายเช่นปานและจอร์แดนมาร์ช (Pan; & Jordan-Marsh.2010) ศึกษาการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุชาวจีนโดยอ้างอิงแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี(Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งพัฒนาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (The theory of reasoned action หรือ TRA) ของ ฟิชไบน์และไอเซน (Fishbein and Ajzen) และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (The theory of planned behavior: TPB) ของไอเซน(Ajzen)ได้อธิบายถึงปัจจัยต่างๆที่เชื่อมโยงกับการใช้อินเทอร์เน็ตโดยมีทัศนคติด้านประโยชน์ทัศนคติด้านความใช้งานง่ายปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยหลัก (Independent Variable) และมีเพศและอายุเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator)

ผลการศึกษพบว่าทัศนคติด้านประโยชน์ทัศนคติด้านความใช้ง่ายและปัจจัยทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสนใจอยากใช้เทคโนโลยีแต่ทัศนคติด้านประโยชน์ทัศนคติด้านความใช้ง่ายและปัจจัยทางสังคมส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีนอกจากนี้แล้วความรับรู้ถึงประโยชน์จะส่งผลให้ผู้ใหญ่สนใจและใช้เทคโนโลยีมากกว่าเด็กสุดท้าย ปานและจอร์แดนมาร์ช (Pan; & Jordan-Marsh.2010) ยังได้เสนอแนะอีกด้วยว่าควรจะพัฒนาสถานที่ (Facility) ที่พร้อมไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุและควรประชาสัมพันธ์และสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมและยกย่องให้ผู้สูงอายุใช้เทคโนโลยี

มีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุไว้อย่างชัดเจนคือ ริว คิมและลี(Ryu; Kim; & Lee.2009) ที่ได้ศึกษาปัจจัยเฉพาะของผู้สูงอายุในการใช้บริการวิดีโอทางอินเทอร์เน็ตโดยปัจจัยเฉพาะของผู้สูงอายุประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี (Perceived User Resource) ประสบการณ์การใช้เทคโนโลยี (Experienced) ความวิตกกังวลต่อคอมพิวเตอร์ (Computer Anxiety) สภาพร่างกาย (Perceived Physical Condition) และเหตุการณ์สำคัญในชีวิต (Life Course Events) ซึ่งได้พัฒนาต่อจากแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) เช่นกันซึ่งผลการศึกษาบ่งชี้ว่าประโยชน์ความง่ายและความสนุกในการใช้เทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุหันมาใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ นอกจากนี้ประสบการณ์ที่ดีในการใช้เทคโนโลยี จะเพิ่มโอกาสให้ผู้สูงอายุสนใจทดลองเทคโนโลยีใหม่ๆ เหตุการณ์สำคัญๆ ในชีวิตก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญกล่าวคือหากผู้สูงอายุผ่านประสบการณ์ที่ดีมีความสุขมากในชีวิตโดยเฉพาะกับลูกหลานญาติๆและผู้ร่วมงานผู้สูงอายุจะเปิดใจรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ง่ายกว่านอกจากงานวิจัยทั้งสองเรื่องดังกล่าวยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุอีกมากมายเช่นงานวิจัยของออบเบอร์และฮามเมล (Auber; & Hamel.2001) ศึกษาการใช้สมาร์ทการ์ด (Smart card) ในกิจการด้านสาธารณสุข ในงานวิจัยของเบอร์ตัน-โจน และฮูบอนา (Burton-Jones; & Hubona.2005) ศึกษาการใช้ e-mail และ word processing ของผู้สูงอายุฟางและคณะ (Phang; et al. 2006) ศึกษาด้านการใช้รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-government) กับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ อีริคสัน คอนชูเมอร์แล็บได้ทำการสำรวจกลุ่มผู้สูงอายุในสหรัฐอเมริกาเป็นการทำสัมภาษณ์กลุ่มคนสูงอายุ ซึ่งมีอายุระหว่าง 65-75 ปี จำนวน 30 คนในซานฟรานซิสโก รวมถึงผู้สัมภาษณ์ In-House อีก 8 คนซึ่งมีการใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารพบว่า กลุ่มคนเหล่านี้ต่างมองว่าการได้รับข่าวสารต่างๆ มากขึ้นตลอดจนมีการเข้าร่วมกลุ่มสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคมออนไลน์รอบตัวมากขึ้นนั้นช่วยทำให้พวกเขาใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขมากขึ้นผู้สูงอายุที่สามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่หลากหลายในช่วงวัยที่อายุมากแล้ว โดยแต่ละคนบอกว่า พวกเขาารู้สึกมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นได้รับข่าวสารต่างๆ มากขึ้น มีความรู้สึกว่าได้แก่กลางและมีการเข้าร่วมกลุ่มกับบุคคลอื่นและสังคมรอบตัวมากขึ้น

ตลอดจนได้รับรู้ว่ามิอะไรเกิดขึ้นบ้างในสังคมนี้กล่าวได้ว่าเทคโนโลยีนั้นได้เข้ามามีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนอกจากนี้งานวิจัยยังเผยให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารสามารถเชื่อมรอยต่อระหว่างวัยของผู้สูงอายุกับกลุ่มคนวัยรุ่นลูกหลานโดยพวกเขาสามารถแชร์ความรู้ในเรื่องของเทคโนโลยี การสอนและการให้ความช่วยเหลือพ่อแม่ ญาติพี่น้องตลอดจนเป็นการสร้างพื้นที่ตรงกลางภายในครอบครัวพัฒนาการของเทคโนโลยีต่าง ๆ ในปัจจุบันยังคงเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคมจากการเข้าถึงเทคโนโลยีของคนในกลุ่มวัยต่างๆ อีกด้วยโดยความเหลื่อมล้ำนี้ได้เริ่มเกิดขึ้นในกลุ่มของผู้สูงอายุเช่นกันโดยเฉพาะผู้สูงวัยจำนวนมากที่ยังไม่มีการใช้งานสมาร์ทโฟน แท็บเล็ตหรือการบริการรูปแบบใหม่ๆ สำหรับกลุ่มวัยที่ทำให้ผู้สูงอายุเริ่มมีการใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร คือกลุ่มคนวัยรุ่นลูกหลาน โดยเริ่มจากการพิมพ์แชต (Chat) และส่งรูปภาพนั่นเอง ทั้งนี้ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารดังกล่าวนี้ได้ลดการใช้งานในแบบของโทรศัพท์พูดคุยหรือวอยซ์ (Voice) และการใช้อีเมล (e-mail) โดยผู้สูงอายุมักมองว่ากลุ่มคนวัยที่อายุน้อยกว่าชอบที่จะสื่อสารด้วยการพิมพ์แชตมากกว่านอกจากนี้ ด้วยหน้าจอที่ปรับขนาดใหญ่ขึ้นและการใช้งานที่ง่ายจึงทำให้แท็บเล็ตกลายเป็นอุปกรณ์ที่สร้างความดึงดูดใจให้กับกลุ่มคนวัย 65-75 ปีและมีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงวิดีโอคอล (Video Call) ก็ได้รับความนิยมมากขึ้นเช่นกันนายบัญญัติ ภูนิคม ผู้อำนวยการฝ่ายสื่อสารและองค์กรสัมพันธ์ อีริคสันประเทศไทย กล่าวว่า กลุ่มคนสูงอายุมองว่าอุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้เป็นอุปกรณ์การสื่อสารที่สมบูรณ์แบบเพราะมันช่วยให้พวกเขาสามารถสื่อสารกับกลุ่มเพื่อนสนิทและครอบครัวรวมถึงการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ และการแชร์บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตในสไตล์หรือที่เป็นตัวตนของพวกเขาได้ดีอีกด้วยกิจกรรมของกลุ่มคนวัยนี้ถูกเติมเต็มด้วยการเชื่อมต่อกับลูกหลานและเพื่อนๆ กิจกรรมอาสาสมัคร การเข้าสังคมร่วมกับเพื่อนๆ ความสนใจเฉพาะบุคคลตลอดจนการเดินทางท่องเที่ยวของพวกเขาเอง (เดลินิวส์.2558) เทคโนโลยีมีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในหลายมิติ ได้แก่ 1) ช่วยเปิดโลกกว้างให้กับผู้สูงอายุ-เทคโนโลยีที่ทันสมัย อย่างสมาร์ทโฟน ไอแพด แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ เป็นต้นช่วยเปิดโลกกว้างให้กับผู้สูงอายุได้ ไม่ว่าจะอยากทราบเรื่องใดสนใจเรื่องใด ก็สามารถหาข้อมูลได้ในทันที ทำให้ไม่ตกข่าวได้รับรู้ความเคลื่อนไหวในสังคม และช่วยสอนเรื่องต่างๆ ได้ เช่นอยากเรียนทำขนม ก็สามารถเปิดดูในอินเทอร์เน็ตได้ 2) ช่วยสร้างความเพลิดเพลิน อินเทอร์เน็ตเป็นโลกใบใหญ่ที่ไม่มีที่สิ้นสุดและยังช่วยสร้างความเพลิดเพลินได้อีกด้วย เช่น การดูหนัง ฟังเพลงหรือการค้นหาสิ่งที่ชอบหรือสนใจ การอ่านเรื่องราวต่างๆ นิยาย ข่าวสารเรื่องสุขภาพในอินเทอร์เน็ต ก็ทำให้จิตใจเบิกบาน มีความสุขและช่วยให้สุขภาพจิตดีขึ้น 3) ช่วยฝึกพัฒนาสมองเนื่องจากการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยี เป็นการช่วยฝึกความจำ ช่วยพัฒนาสมองและช่วยป้องกันโรคสมองเสื่อมได้เป็นอย่างดีเพราะเป็นการฝึกใช้สมองที่ต่อเนื่องและยังเป็นการปรับตัวเข้ากับสังคมอีกด้วย ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกที่ตัวเองยังก้าวทันโลก และยังไม่ทันสมัยอยู่ 4) ช่วยสร้างความผูกพันในครอบครัว

ใกล้ชิดกันโลกสังคมออนไลน์สามารถย่อโลกอันกว้างใหญ่ให้เหลือนิดเดียวได้หากอยากคุยกับลูกหลานที่อยู่ทางไกล ก็สามารถสไกป์ เฟซไทม์ แซทหรือติดต่อกันได้อย่างง่ายดายโดยเห็นหน้ากันได้อีกด้วย ช่วยให้ครอบครัวได้ใกล้ชิดกันมากขึ้นและได้พูดคุยกันมากขึ้นแม้จะอยู่ไกลกัน การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ช่วยให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำเพิ่มอีกมากมายช่วยสร้างความเพลิดเพลินและเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสมองและถึงแม้ว่าเทคโนโลยีจะช่วยให้ลูกหลานที่อยู่ไกลใกล้ชิดกับญาติผู้ใหญ่ได้มากขึ้นก็ตามแต่กำลังใจที่ดีและสิ่งที่ญาติผู้ใหญ่ต้องการมากที่สุดคือความรักความอบอุ่น และการดูแลใกล้ชิดจากลูกหลานเมื่อใช้เทคโนโลยีก็ควรระวังอย่าให้เทคโนโลยีทำให้คุณห่างเหินจากญาติผู้ใหญ่ในบ้านไป(ไทยซีเนียร์มาร์เก็ต.2558)

นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่ศึกษาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในผู้สูงอายุ เช่น งานของ วิศปัติย์ ชัยช่วย (2560: 905) ที่ศึกษาการใช้LINEของผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา ศึกษาประสบการณ์ การใช้โปรแกรมประยุกต์ “LINE” ของผู้สูงอายุ ผลจากการวิจัยทำให้ทราบถึงความหมายของการใช้ไลน์ในผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ อันได้แก่ 1) ผู้สูงอายุเรียนรู้การใช้งาน LINE ด้วยตนเองและจากการแนะนำของเพื่อนหรือลูกหลาน 2) LINE ทำให้เกิดพื้นที่เสมือน (Virtual space) ที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือญาติได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ 3) LINE กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ 4) ผู้สูงอายุแสดงความห่วงใยต่อผู้อื่นและแสดงนัยยะว่าตนเองยังสุขสบายดีผ่านทางภาพ "สวัสดีตอนเช้า" 5) ผู้สูงอายุเห็นว่า LINE มีข้อดีมากกว่าข้อเสียเช่นเดียวกับงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ของ ฮิลท์ และลิปส์ชอลด์ (Hilt; & Lipschultz.2004: 57-72) ที่ศึกษาในกลุ่มผู้สูงวัยอเมริกันโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นการศึกษาพฤติกรรมกรรมการใช้เว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ต แต่ยังไม่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการใช้สื่อออนไลน์ นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่สำรวจความต้องการข่าวสาร นิสัยการเปิดรับสื่อ และลักษณะการใช้สื่อของผู้สูงอายุไทย ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ส่วนงานของ พนม คลีฉายา (2555) พบว่า ความต้องการข่าวสารในแต่ละช่วงวัยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาในเชิงการสำรวจพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เช่นเดียวกับงานที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและใช้แอปพลิเคชันไลน์ (LINE) ของผู้สูงอายุไทย (จรรย์ จรรย์ธนวัฒน์ และคณะ, 2559) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและใช้แอปพลิเคชันไลน์ (LINE) ของผู้สูงอายุไทย นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่สนใจศึกษาในกลุ่มวัยอื่น เช่น การศึกษาพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างเหมาะสมในกลุ่มนักศึกษา (นรา จันชนะกิจ, 2548)

จากการทบทวนวรรณคดีดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารโดยใช้ข้อดีเกิดประโยชน์ ใช้ข้อดีไม่เป็นอันตราย และใช้ข้อดีทั้งเนื้อหาและเวลา ความสามารถ

ของผู้สูงอายุในการเข้าถึง วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลข่าวสารจาก 3 ด้าน 1) ความเชื่ออำนาจส่วนบุคคล หมายถึง การรับรู้ของผู้สูงอายุในการควบคุมการเปิดรับสื่อ การตระหนักรู้ว่าตนเองเปิดรับสื่ออยู่ และทราบว่าตนเองมีเป้าหมายอะไรในการเปิดรับสื่อ นั้น 2) โครงสร้างความรู้ หมายถึง ประสบการณ์ของผู้สูงอายุในการแสวงหาข้อมูล แยกแยะข้อมูล ได้ว่า เป็นข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็น 3) ทักษะ หมายถึง ความสามารถของผู้สูงอายุในการวิเคราะห์ ประเมิน เนื้อหาของสื่อ และผลกระทบจากสื่อที่ได้รับ

ตอนที่ 4 แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory Planned Behavior: TPB)

จุดเริ่มต้นของทฤษฎีการกระทำแบบมีเหตุผลและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเริ่มต้นมาจากการศึกษาของวิกเกอร์ (Armitage; & Conner. 2001; citing Wicker. 1969) ที่ได้ทำการทดสอบถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติและพฤติกรรมโดยได้ข้อสรุปว่าตัวแปรเรื่องเจตคติไม่สามารถทำนายพฤติกรรมได้ดีเพียงพอทำให้นักจิตวิทยาสังคมหลายท่านได้พยายามที่จะสร้างสมมติฐานเพื่อเพิ่มพลังในการทำนายของตัวแปรเรื่องเจตคติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยที่โอลสัน และแซนน่า (Olson; & Zanna. 1993) ได้เพิ่มตัวแปรอื่นๆนอกเหนือจากตัวแปรเจตคติในการทำนายพฤติกรรมจนกลายเป็นรากฐานของทฤษฎีการกระทำแบบมีเหตุผลและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของฟิชไบน์ และไอเซ็น

ทฤษฎีการกระทำแบบมีเหตุผล (Theory of Reasoned Action) และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) เป็นรูปแบบจำลองทางจิตวิทยาสังคมที่ช่วยอธิบายว่าทำไมบุคคลถึงมีการแสดงออกโดยทั้งสองทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคคลมีการสร้างรูปแบบของความตั้งใจในการแสดงออกมาก่อนที่แสดงออกบางอย่างออกมาหรือมีการกระทำออกมาที่แตกต่างกันจุดเริ่มต้นของการศึกษาทฤษฎีเกิดขึ้นเมื่อปี 1975 เมื่อฟิชไบน์และไอเซ็น (Fishbein & Ajzen. 1975) ได้เสนอว่าพฤติกรรมที่แท้จริงของปัจเจกบุคคลมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการกระทำต่างๆทั้งให้ความสำคัญกับการวัดระดับของความตั้งใจกระทำโดยภายใต้ทฤษฎีการกระทำแบบมีเหตุผลและยังได้เสนอว่าเจตคติของบุคคล (Attitude) และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) มีอิทธิพลอย่างมากต่อการกำหนดความตั้งใจในการกระทำต่างๆ ดังนั้นการวัดความตั้งใจในการกระทำต่างๆจึงสามารถกระทำได้ผ่านการวัดเจตคติในทางบวกหรือทางลบของบุคคลนั้นๆรวมไปถึงระดับความสัมพันธ์กับผู้อ้างอิงที่ใกล้ชิดกับผู้ใช้งาน

ฟิชไบน์และไอเซ็นยังได้อธิบายเพิ่มเติมในรายละเอียดของตัวแปรเจตคติ (Attitude) ว่าเป็นผลรวมของความเชื่อของบุคคลนั้นที่มีต่อการกระทำต่างๆโดยที่บุคคลแต่ละคนจะประเมินถึงผลของการกระทำที่เกิดขึ้นผ่านความเชื่อที่มีต่อการกระทำนั้นๆโดยการวัดระดับของเจตคติขึ้นอยู่กับว่าเจตคติมีความสัมพันธ์หรือส่งผลต่อการกระทำที่แสดงออกมามากน้อยเพียงใด

ในขณะที่เรื่องการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงหมายถึงการรับรู้ของปัจเจกบุคคลว่าบุคคลรอบข้างมีความคาดหวังในการกระทำมากน้อยเพียงใดโดยฟิชไบน์และไอเซ็น(Fishbein & Ajzen. 1975)ได้เสนอว่าการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงนี้เป็นการศึกษาถึงผลรวมของความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (Normative Belief) ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอื่นๆและแรงจูงใจในการยอมตามกับความคาดหวังเหล่านั้น (Motivation to Comply)

อย่างไรก็ตามการศึกษากการกระทำแบบมีเหตุผลในยุคถัดมาของฟิชไบน์ และไอเซ็นได้ทำการเพิ่มเติมตัวแปรที่สำคัญอีก 1 ตัวแปรคือการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) โดยมองว่าตัวแปรดังกล่าวสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำนายพฤติกรรมได้ดียิ่งขึ้นและได้กลายมาเป็นทฤษฎีการกระทำแบบแผนขึ้นมาโดยสามารถอธิบายองค์ประกอบต่างๆ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างพื้นฐานของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Ajzen, 2006)

ที่มา : <http://people.umass.edu/aizen/tpb.diag.html#null-link>

จากภาพประกอบ 1 แสดงให้เห็นว่า การกระทำพฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดจากการความตั้งใจที่กระทำพฤติกรรมนั้น ๆ โดยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจะได้รับการสนับสนุนจาก 3 ประการ ได้แก่ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavioral beliefs) 2) ความเชื่อเกี่ยวกับ

กลุ่มอ้างอิง (Normative beliefs) และ 3) ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Control beliefs)

เจตคติต่อพฤติกรรม (Attitude towards the Behavior) ปัจจัยนี้ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลลัพธ์ที่ออกมาไว้ว่าเจตคติของบุคคลต่อพฤติกรรมเป็นตัวประเมินกับผลที่เกิดจากการกระทำนั้นๆ ยิ่งบุคคลประเมินว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะส่งผลในทางบวกและเชื่อว่าพฤติกรรมที่กระทำลงไปมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ดังกล่าวอย่างชัดเจนจะทำให้บุคคลมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมนั้นจะมีมากขึ้น

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีลักษณะที่เป็นกลุ่มบุคคลหรือปัจเจกบุคคลที่ทำให้บุคคลต่างๆ เชื่อว่าตนเองสามารถแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาได้กลุ่มอ้างอิงที่สำคัญโดยส่วนใหญ่จะเป็นคนรอบตัวเช่นญาติสนิทคู่สมรสเพื่อนสนิทเพื่อนร่วมงานหรือในบางครั้งกลุ่มอ้างอิงจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไปเช่นแพทย์พนักงานบัญชีหรือทนายความกลุ่มอ้างอิงเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการจูงใจบุคคลให้ยอมรับกับการแสดงออกที่ได้กำหนดออกมาหรือกล่าวได้ว่าเป็นแรงกดดันทางสังคมในอีกรูปแบบหนึ่งในทางกลับกันหากกลุ่มอ้างอิงเหล่านี้ไม่ให้การยอมรับกับการแสดงออกเหล่านั้นจะทำให้บุคคลนั้นรู้สึกว่าจะไม่สมควรแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) บุคคลจะประเมินถึงศักยภาพของตัวเองว่าทำให้บุคคลนั้นสามารถแสดงออกถึงพฤติกรรมนั้นๆ ได้หรือไม่หากบุคคลเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมรอบตัวได้ความตั้งใจที่จะแสดงออกถึงพฤติกรรมย่อมมีสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

ความตั้งใจในการแสดงออกพฤติกรรม (Intention Behavior) ตัวแปรความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมเป็นตัวแปรที่มีส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงโดยทำหน้าที่เป็นตัวแปรกลางระหว่างตัวแปรเชิงสาเหตุทางจิตและตัวแปรทางสังคมอื่นๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงซึ่งตัวแปรความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมถือได้ว่าเป็นตัวแปรที่มีส่วนทำให้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนสามารถอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแตกต่างจากทฤษฎีที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับพฤติกรรมอื่นๆ

พฤติกรรมการแสดงออก (Behavior) การนิยามเรื่องของพฤติกรรมมีส่วนสำคัญอย่างมากในการสร้างแบบวัดด้านพฤติกรรมโดย Francis และคณะ (2004) ได้นำเสนอว่าการนิยามพฤติกรรมจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงเรื่องกลุ่มเป้าหมายการกระทำบริบทและเวลาโดยในแบบจำลองตัวแปรพฤติกรรมการแสดงออกจะได้รับอิทธิพลทางตรงจากความตั้งใจในการแสดงออกพฤติกรรม

4.1 เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ความหมายของเจตคติคำว่าเจตคติตรงกับภาษาอังกฤษว่า Attitude มาจากคำว่า Aptus ในภาษาลาตินบางครั้งแปลคำนี้ว่า ทักษะหรือท่าที พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติศัพท์ว่าเจตคติหมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน.2554: 321) นอกจากนี้ นิพนธ์ แจ่มเยี่ยม (พิภพ วังเงิน. 2547: 407; อ้างอิงจาก นิพนธ์ แจ่มเยี่ยม. 2519) กล่าวว่า เจตคติหมายถึง สิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เราสามารถรู้ได้โดยดูจากพฤติกรรมของบุคคลว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างไรเช่นเดียวกับ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2538: 149) กล่าวว่า ทักษะหรือความรู้สึคนึกคิดของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะแสดงออกให้เห็นได้จากคำพูดหรือพฤติกรรมที่สะท้อนทัศนคตินั้นคนแต่ละคนมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากน้อยแตกต่างกัน ทัศนคติแม้จะเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมแต่เป็นสิ่งที่เป็จริงเป็จริงสำหรับบุคคลที่มีทัศนคตินั้น

ในทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเจตคติเป็นตัวแปรที่ได้รับอิทธิพลจากการกำหนดความเชื่อที่เด่นชัดด้านพฤติกรรม (Behaviour Belief) โดย Fishbein ได้สร้างแบบจำลองแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อดังกล่าวกับเจตคติและได้เสนอว่าปัจเจกบุคคลอาจมีความเชื่อหลายแบบที่มีต่อพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งแต่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งความเชื่อบางอย่างเท่านั้นที่จะแสดงออกมาอย่างเห็นได้ชัด (Ajzen. 1991: 189) โดยไอเซ็น (Ajzen.1991: 188) ได้ให้นิยามว่าเจตคติต่อพฤติกรรมหมายถึงระดับความรู้สึกของการประเมินที่มีต่อการแสดงออกด้านพฤติกรรมโดยรวมของปัจเจกบุคคล

ฟิชไบน์ และไอเซ็น (Fishbein; & Ajzen. 1975: 222) ได้ใช้แบบจำลองความคาดหวังคุณค่า (Expectancy-value) เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของเจตคติในแบบจำลองและมองว่าเจตคติพัฒนามาจากความรู้สึกที่มีอยู่เดิมของแต่ละบุคคลต่อสิ่งของหรือสิ่งต่างๆรอบตัวโดยปัจเจกบุคคลจะเชื่อมโยงสิ่งของนั้นเข้ากับคุณสมบัติบางอย่างเพื่อก่อให้เกิดเจตคติในขณะที่เจตคติที่มีต่อพฤติกรรมจะเกิดจากความเชื่อของแต่ละบุคคลที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมที่นำก่อให้เกิดผลลัพธ์บางอย่างที่เด่นชัดเนื่องด้วยคุณสมบัติเหล่านั้นที่ได้เชื่อมโยงกับพฤติกรรมสามารถก่อให้เกิดคุณค่าทั้งทางด้านบวกและทางลบดังนั้นผลของความเชื่อที่แต่ละบุคคลชื่นชอบเกิดขึ้นมาจากผลลัพธ์ที่ตนเองปรารถนาและผลของความเชื่อของการกระทำที่ไม่น่าชื่นชอบจะเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ที่ตนเองไม่พึงประสงค์

นอกจากนี้ เดวิส (Davis.1985) ซึ่งเป็นผู้ที่ได้คิดค้นแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model) ได้นิยามเจตคติว่าเป็นความเชื่อทางด้านพฤติกรรมในเรื่องการ

ยอมรับพฤติกรรมและเป็นการอ้างอิงถึงความรู้สึกของผู้ใช้งานทั้งในทางบวกและทางลบต่อการแสดงพฤติกรรมเฉพาะออกมาเจตคติที่สามารถที่จะทำนายได้ผ่านการรับรู้ของผู้ใช้งานแต่ละคนที่มีต่อการยอมรับเทคโนโลยีเจตคติที่มีต่อพฤติกรรมเป็นการประเมินภาพรวมของพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นของแต่ละบุคคลโดยความเชื่อที่มีต่อผลลัพธ์ของการกระทำจะส่งผลต่อการตัดสินใจในทางบวกและลบที่เกี่ยวกับลักษณะของพฤติกรรมนั้นๆ

ฮอว์กิน เบสท์ และโคนีย์ (Hawkins; Best; & Coney. 1995: 455) ได้เสนอว่าการทำความเข้าใจเจตคติจำเป็นที่จะต้องศึกษา 3 องค์ประกอบหลักคือเรื่องความรู้ความเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรม

องค์ประกอบเรื่องการรู้คิด (Cognitive Component) เป็นผลรวมของความเชื่อของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าโดยธรรมชาติแล้วความเชื่อส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของสินค้าโดยที่บุคคลจะต้องมีความรู้ความเชื่อและความเข้าใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อนเพื่อที่จะรับรู้ถึงข้อดีและข้อด้อยของสินค้าจึงก่อให้เกิดเจตคติหากบุคคลมีความรู้หรือเชื่อว่าสิ่งนั้นดีก็มักจะมีเจตคติในทางบวกต่อสิ่งนั้นๆ

องค์ประกอบเรื่องความรู้สึก (Affective Component) เป็นการตอบสนองด้านความรู้สึกหรืออารมณ์เมื่อบุคคลมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งใดมาแล้วบุคคลจะประเมินสิ่งเร้าในทางดีหรือไม่ดีชอบหรือไม่ชอบโดยที่องค์ประกอบด้านนี้ของเจตคติจะนำเรื่องอารมณ์เข้ามาพิจารณา

องค์ประกอบเรื่องพฤติกรรม (Behavior Component) เป็นแนวโน้มที่จะตอบสนองในรูปแบบของพฤติกรรมการบริโภคสินค้าหรือบริการต่างๆและเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้นแล้วบุคคลจะสนองตอบต่อสิ่งเร้าโดยการเกิดพฤติกรรมกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป

จากองค์ประกอบทั้ง 3 จะต้องมีความสัมพันธ์และมีความสอดคล้องซึ่งกันและกันทำให้สามารถสรุปเป็นรูปแบบข้างต้นได้หมายความว่าถ้าองค์ประกอบใดเปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลต่อองค์ประกอบอื่นๆ

จากการศึกษาเรื่องนิยามของเจตคติและแนวทางในการศึกษาเจตคติที่ผ่านมาทำให้ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวทางการนิยามเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ผ่านมาได้ว่าเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม หมายถึงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้สูงอายุ ที่มีต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของไอเซน (Ajzen, 1985) มีวิธีการวัด 2 วิธี ดังนี้

1) การวัดเจตคติทางตรงต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยให้ผู้สูงอายุประเมินความรู้สึกของตนเองที่มีต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราจำแนกความหมาย 7 อันดับ เช่น ง่าย-ยาก หรือ มีประโยชน์-ไม่มีประโยชน์ เป็นต้นผู้ที่มีคะแนนสูงเป็นผู้ที่มีเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

2) การวัดเจตคติทางอ้อมต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม เป็นเจตคติที่วัดจากความเชื่อ (ความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม) ซึ่งถูกกำหนดโดยผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมกับการประเมินผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมนี้ จะเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยที่ผลรวมของผลคูณนี้เป็นคะแนนเจตคติทางอ้อมต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (ความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม)แบบวัดนี้มีข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 28 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราประเมินค่า 7 อันดับ ได้แก่ เป็นไปได้-เป็นไปไม่ได้ ดี-ไม่ดี ผู้ที่มีคะแนนสูงเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ผ่านมา ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากมีนักวิชาการหลายท่านได้นำทฤษฎีหรือแบบจำลองต่างๆที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติและพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่นงานวิจัยของฮู และคณะ (Hsu; et al. 2006) ได้ศึกษาเรื่องการตรวจสอบระยะยาวของพฤติกรรมการใช้ของบนเว็บไซต์อย่างต่อเนื่องจากการใช้แบบจำลองทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนมาประยุกต์ใช้ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรเจตคติสามารถทำนายพฤติกรรมการใช้ของบนเว็บไซต์ได้อย่างต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับงานวิจัยของลี คิว และคิม(Lee; Qu; & Kim.2007) ศึกษาอิทธิพลของนวัตกรรมส่วนบุคคลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อบริการการท่องเที่ยวออนไลน์ โดยได้นำแบบจำลองทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลมาอธิบายพฤติกรรมการเลือกซื้อบริการท่องเที่ยวออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่าเจตคติสามารถอธิบายได้ทั้งความตั้งใจเลือกซื้อบริการท่องเที่ยวออนไลน์ และพฤติกรรมการเลือกซื้อบริการท่องเที่ยว

ออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่งานวิจัยของพอร์เตอร์ และดอนทู (Porter; & Donthu.2006) ศึกษาการใช้รูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีในการอธิบายทัศนคติที่มีผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อการใช้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลทางตรงต่อการใช้อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยของนายาค พริสท์ และไวท์ (Nayak; Priest; & White. 2010) ศึกษาการประยุกต์ใช้รูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีของระดับการใช้อินเทอร์เน็ตในกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สามารถทำนายระดับการใช้อินเทอร์เน็ตได้

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ได้แก่ งานวิจัยของซีห์ และฟาง (Shih; & Fang. 2004) ศึกษาการใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนแบบแยกส่วนในการศึกษาพฤติกรรมการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อพฤติกรรมการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต เช่นเดียวกับงานวิจัยของลี (Lee. 2009) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้อินเทอร์เน็ต การบูรณาการระหว่างรูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อการใช้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจในการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต

กล่าวโดยสรุปงานวิจัยที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่าเจตคติเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เป็นอย่างดีในบริบทที่แตกต่างกันออกไปดังนั้นในการศึกษานี้จึงได้ประยุกต์ให้ตัวแปรเจตคติต่อการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสมเป็นตัวแปรเชิงเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสมผ่านความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

4.2 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) เป็นตัวแปรที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถอธิบายพฤติกรรมต่างๆได้เป็นอย่างดีโดยในทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behaviour) ได้อ้างอิงถึงตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวกำหนดความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมออกมาได้ โดยไอเซ็น (Ajzen. 1991)นิยามตัวแปรดังกล่าว หมายถึงการรับรู้ที่มีต่อบุคคลที่มีความสำคัญต่อปัจเจกบุคคลว่าสมควรที่จะแสดงออกในพฤติกรรมต่างๆออกมาให้เหมาะสมกับมาตรฐานของคนในกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับซอง และคิม(Song; & Kim.2006: 244) ได้นิยามว่าการคล้อยตามกับกลุ่มอ้างอิงภายนอกหมายถึงการรับรู้ของผู้ใช้งานแต่ละคนที่มีต่อบรรทัดฐานและความคิดเห็นของบุคคลอ้างอิงต่างๆที่เป็นสิ่งภายนอกที่ตนเองรู้จักซึ่งรวมถึงการใช้งานบริการต่างๆบนโลกเสมือนจริงเป็นอย่างดี

การคล้อยตามกับกลุ่มอ้างอิงภายนอกจะเชื่อมโยงไปกับการประนีประนอมทางสังคม (Social Compliance) โดยประมวลผลภายในของแต่ละบุคคล (Internalizing)

นอกจากนี้ ฟิชไบน์ และไอเซ็น (Fishbein & Ajzen, 2010: 131-143) ได้ให้ความหมายของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm) ว่า การรับรู้ของบุคคลที่ว่าคนที่สำคัญที่สุดของเขา คิดว่าเขาควรทำ (หรือไม่ควรทำ) พฤติกรรมนั้น ทั้งทฤษฎีการกระทำแบบมีเหตุผลและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Ajzen, 1991; Ajzen, 1980; Fishbein; & Ajzen, 1975) ได้ให้ความจำกัดความของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm) หมายถึง พฤติกรรมเฉพาะที่ควรกำหนดหรือไม่ควรมีต่อตัวแทนทางสังคม (Social agent)

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมี 2 รูปแบบคือ Injunctive norms และ Descriptive norms โดยมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่าสมาชิกหรือกลุ่มคนในหมู่คณะหรือกลุ่มของตนมีแรงกดดันต่อการกระทำพฤติกรรมนั้นเพียงใด ประกอบด้วย

1. คนสำคัญคิดอย่างไร (Injunctive norms) หมายถึง การรับรู้ที่เกี่ยวกับอะไรที่ควรหรือน่าจะแสดงพฤติกรรมเป็นการสนใจพฤติกรรมที่กำหนด ในการทำนายความตั้งใจและพฤติกรรม

การวัดและตัวอย่างคำถาม

- คนที่สำคัญที่สุดของฉันส่วนใหญ่คิดว่า (ฉันควรจะทำ---ฉันไม่ควรจะทำ)
- คนที่สำคัญที่สุดของฉันส่วนใหญ่ต้องการให้ฉันทำ... (เห็นด้วย---ไม่เห็นด้วย)
- คนที่ฉันให้คุณค่าฉันส่วนใหญ่มีความเห็นว่า.... (เหมาะสม---ไม่เหมาะสม)
- สำหรับฉัน การทำ... คนที่ฉันให้ความเคารพและชื่นชม ส่วนใหญ่จะ...

(สนับสนุน---ไม่สนับสนุน)

2. คนสำคัญทำอย่างไร (Descriptive norms) หมายถึง การรับรู้ที่ว่าคนอื่นทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น มุ่งสนใจพฤติกรรมเฉพาะคนในกลุ่ม มักสนใจในการทำนายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในเวลาที่กำหนด

การวัดและตัวอย่างคำถาม

- คนที่สำคัญที่สุดของฉันส่วนใหญ่ (ทำ - ไม่ทำ) พฤติกรรม....
- คนที่ฉันให้ความเคารพและชื่นชม ส่วนใหญ่จะแสดงพฤติกรรม.... (น้อยมาก---จริงทั้งหมด)
- คนส่วนใหญ่ที่คล้ายฉัน จะแสดงพฤติกรรม.... (บ่อยมาก---ไม่เคยเลย)
- คนที่คล้ายฉันก็คนที่แสดงพฤติกรรม... (ไม่มีเลย---มีมาก)

กล่าวโดยสรุป ความคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม หมายถึงการรับรู้ของผู้สูงอายุที่จะกระทำตามบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อตัวเขามากน้อยเพียงใดในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงวัดได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของไอเซน (Ajzen, 1985) มีวิธีการวัด 2 วิธี ดังนี้

1) วัดโดยทางตรง เป็นการประเมินความเชื่อของผู้สูงอายุว่า บุคคลที่มีความสำคัญต่อตัวเขาส่วนมากคิดว่าเขาควร หรือไม่ควรใช้ไลน์อย่างเกิดประโยชน์ ใช้อย่างไม่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น และใช้อย่างพอดีทั้งในด้านเวลา และเนื้อหา มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 12 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราจำแนกความหมาย 7 อันดับ ได้แก่ สนับสนุน-ไม่สนับสนุน เป็นไปได้-เป็นไปไม่ได้ จริงที่สุด-ไม่จริงเลย คิดคะแนนรวม ผู้ที่มีคะแนนสูงเป็นผู้ที่มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

2) วัดโดยทางอ้อม (**ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง**)เป็นการวัดจากการรวมผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (หมายถึง การรับรู้ความคาดหวังของบุคคลต่าง ๆ ที่แวดล้อมตัวผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุจะประเมินว่า บุคคลที่มีความสำคัญต่อเขา คิดว่าเขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้นเพียงใด) กับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (หมายถึง ระดับความต้องการของผู้สูงอายุที่จะกระทำตามบุคคลที่มีความสำคัญต่อตัวผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด) มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 24 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราจำแนกความหมาย 7 อันดับ ได้แก่ ควรจะ-ไม่ควรจะ เห็นด้วยอย่างยิ่ง-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ผู้ที่มีคะแนนสูงเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่ผ่านมา ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากมีนักวิชาการหลายท่านได้นำทฤษฎีหรือแบบจำลองต่างๆที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่นงานวิจัยของทรอคเซีย และแจนดา (Troccchia; & Janda. 2000) ศึกษาการตรวจสอบเชิงปรากฏการณ์วิทยาของการใช้อินเทอร์เน็ตในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการทางปรากฏการณ์วิทยา สัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่ใช้อินเทอร์เน็ตกับไม่ใช้อินเทอร์เน็ต ผลการศึกษา มีลักษณะที่แตกต่างกันของกลุ่มผู้สูงอายุที่ใช้และไม่ใช้อินเทอร์เน็ต นั่นคือ การมีความสัมพันธ์กับกลุ่ม

อ้างอิง เป็นต้น และงานวิจัยของบรอน (Braun, 2013) ศึกษาอุปสรรคของการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า อิทธิพลของสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงกับความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ได้แก่ งานวิจัยของเทียว และป็อก (Teo & Pok, 2003) ศึกษาการรับเทคโนโลยีอุปกรณ์มือถือไร้สายในกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้อุปกรณ์มือถือไร้สายมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้อุปกรณ์มือถือไร้สาย และงานวิจัยของบรอน (Braun, 2013) ศึกษาอุปสรรคของการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า อิทธิพลของสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์เช่นเดียวกับงานวิจัยของลี (Lee, 2009) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้อุปกรณ์ผ่านอินเทอร์เน็ต การบูรณาการระหว่างรูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ผลการศึกษาพบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้อุปกรณ์ผ่านอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจในการใช้อุปกรณ์ผ่านอินเทอร์เน็ต

กล่าวโดยสรุปงานวิจัยที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เป็นอย่างดีในบริบทที่แตกต่างกันออกไปดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงได้ประยุกต์ให้ตัวแปรการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเป็นตัวแปรเชิงเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมผ่านความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

4.3 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

จากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของฟิชไบน์ และไอเซ็น (Fishbain; & Ajzen, 2010: 154) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมหมายถึงขอบเขตของบุคคลในการเชื่อว่าตนเองสามารถแสดงพฤติกรรมที่ได้รับที่สามารถควบคุมเหนือการปฏิบัติ (Performance) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมได้ถูกกำหนดให้นับเป็นความพร้อมของข้อมูล (Information) ทักษะ (Skills) โอกาส (Opportunities) และทรัพยากรที่ใช้ในการสร้างพฤติกรรมเช่นเดียวกับความเป็นไปได้ทางอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางที่อยู่เหนื้อมัน สรุปได้ว่า เจตคติ (Attitude) และการรับรู้จากความกดดันทางสังคม (Social pressure) สนับสนุนให้เกิดการทำพฤติกรรม

ในประเด็นของการวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุม จะมีข้อคำถามการวัดอยู่ 2 ปัจจัย ดังนี้ (Fishbein; & Ajzen.2010: 166)

ปัจจัย 1 – ข้อคำถามนี้หมายถึงความารถส่วนใหญ่ในการทำพฤติกรรม นั่นคือต่อความเชื่อที่บุคคลมี ที่สามารถทำพฤติกรรมได้ การตัดสินใจว่าการรับรู้ง่ายหรือยากในการทำพฤติกรรม จะดูในส่วนนี้

- สำหรับฉันแล้วการทำพฤติกรรม x จะทำให้ ... (ง่ายมาก-- -- ยากมาก)
- ถ้าฉันต้องการ ฉันจำทำพฤติกรรม x ได้ง่ายมาก (เห็นด้วยอย่างยิ่ง-- --ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง)
- ฉันมั่นใจแน่นอนว่าฉันสามารถทำพฤติกรรม x (ไม่เห็นด้วยอย่างสมบูรณ์ -- --เห็นด้วยอย่างสมบูรณ์)
- ขอบเขตในการที่คุณมองตัวเองว่าสามารถแสดงพฤติกรรมx (สามารถมาก-- --ไม่สามารถมาก)
- คุณมีความมั่นใจแค่ไหนที่คุณจะสามารถแสดงพฤติกรรม x ที่คุณสามารถควบคุมมันได้ (ไม่ได้เลย-- --ได้มาก)

ปัจจัย 2

- คุณสามารถควบคุมได้มากแค่ไหนต่อสิ่งที่อยู่เหนือการแสดงพฤติกรรม x (ไม่สามารถควบคุมได้เลย-- -ควบคุมได้สมบูรณ์)
- ฉันรู้สึกควบคุมได้สมบูรณ์เหนือสิ่งที่ฉันทำพฤติกรรม x (ไม่จริงที่สุด-- -จริงที่สุด)
- ใช่หรือไม่ที่ฉันทำพฤติกรรม x ได้สมบูรณ์โดยขึ้นอยู่กับตัวเอง(ไม่เห็นด้วย—เห็นด้วย)
- คุณรู้สึกมากแค่ไหนในการทำพฤติกรรม x ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของคุณ(ไม่เลย – มากที่สุด)
- มันเกือบจะขึ้นอยู่กับฉันหรือไม่ในการทำพฤติกรรม x (เห็นด้วยอย่างยิ่ง—ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง)
- จำนวนเหตุการณ์ที่อยู่นอกการควบคุมของฉันที่ป้องกันฉันจากการทำพฤติกรรม x (จำนวนมากที่สุด -- -จำนวนน้อยที่สุด)

กล่าวโดยสรุป การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมหมายถึงระดับการประเมินของผู้สูงอายุว่า มีความสามารถและควบคุมตนเองในการกระทำหรือแสดงออกถึงการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมขึ้นวัดได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของไอเซน (Ajzen, 1985) มีวิธีการวัด 2 วิธี ดังนี้

1) วัดโดยตรง เป็นการประเมินการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถที่เขาจะควบคุมการใช้ไลน์อย่างเกิดประโยชน์ ใช้อย่างไม่เป็นอันตรายและใช้อย่างพอดีทั้งในด้านเนื้อหาและเวลาให้สำเร็จมากน้อยเพียงใด จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราจำแนกความหมาย 7 อันดับ ได้แก่ เป็นไปได้-เป็นไปได้ไม่ได้ ควบคุมได้-ควบคุมไม่ได้ ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่ามี การรับรู้ความสามารถควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

2) วัดโดยทางอ้อม (ความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุม) เป็นการวัดจากการรวมผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับปัจจัยควบคุม (หมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับการมีหรือไม่มีปัจจัยที่สนับสนุนหรือขัดขวางในการกระทำพฤติกรรมนั้น) กับการรับรู้อำนาจของปัจจัยควบคุม (หมายถึง การประเมินของผู้สูงอายุว่าปัจจัยควบคุมเด่นชัดเป็นปัจจัยส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำพฤติกรรมของตนเพียงใด) มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 32 ข้อ แต่ละข้อเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราจำแนกความหมาย 7 อันดับ ได้แก่ ส่งเสริม-ขัดขวาง มาก-น้อย ผู้ที่มีคะแนนสูงเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่ผ่านมา ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากมีนักวิชาการหลายท่านได้นำทฤษฎีหรือแบบจำลองต่างๆที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถในการควบคุมและพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่นงานวิจัยของจอร์จ (George. 2004) ศึกษาทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนและการซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลทางบวกต่อการซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถในการควบคุมกับความตั้งใจเชิงพฤติกรรม ได้แก่ งานวิจัยของซีห์ และฟาง (Shih; & Fang. 2004) ศึกษาการใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนแบบแยกส่วนในการศึกษาพฤติกรรมการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ งานวิจัยของชู (Chu.2010) ศึกษาการสนับสนุน

จากครอบครัวและการรับรู้ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลต่อผลของผลของการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจที่จะเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยของลามและลี (Lam; & Lee.2006) ศึกษาการวิจัยช่วงยาวของการรับอินเทอร์เน็ตของกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้อินเทอร์เน็ตเช่นเดียวกับงานวิจัยของลี (Lee. 2009) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้อินเทอร์เน็ต การบูรณาการระหว่างรูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการใช้อินเทอร์เน็ต

กล่าวโดยสรุปงานวิจัยที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่าการรับรู้ความสามารถในการควบคุมเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เป็นอย่างดีในบริบทที่แตกต่างกันออกไปดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้จึงได้ประยุกต์ให้ตัวแปรการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสมเป็นตัวแปรเชิงเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสมผ่านความตั้งใจในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสม

4.4 ความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

จากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน โดยความตั้งใจ (Behavioral intentions) (Fishbein & Ajzen. 2010: 39-40)หมายถึงความน่าจะเป็นทางอัตนัยในการดำเนินการเกิดพฤติกรรมของบุคคล (The subjective probability of performing a behavior) พฤติกรรมความตั้งใจเป็นตัวชี้วัดความพร้อมของบุคคลในการดำเนินการทำพฤติกรรม ความพร้อมในการแสดง (Act) ที่แสดงออกโดยความตั้งใจ (Intention) ที่สามารถดูได้จากการแสดงออกดังนี้

- ฉันจะมีส่วนร่วมในการทำพฤติกรรม (I will engage in the behavior)
- ฉันตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการทำพฤติกรรม(I intend to engage in the behavior)
- ฉันคาดหวังที่จะมีส่วนร่วมในการทำพฤติกรรม (I expect to engage in the behavior)
- ฉันวางแผนในการมีส่วนร่วมทำพฤติกรรม (I plan to engage in the behavior)
- ฉันจะพยายามมีส่วนร่วมในการทำพฤติกรรม(I will try to engage in the behavior)

โดยแบบวัดความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม จะวัดโดยการถามบุคคลถึงความเข้มข้น (Strong) ที่เขาตั้งใจแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้ม (Likely) ที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรม เช่น มาตรการวัด 7 สเกล จาก extremelikely จนถึง extremely unlikely

กล่าวโดยสรุป ความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมหมายถึงระดับความตั้งใจ ความมุ่งมั่นในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมโดยผู้สูงอายุตั้งใจศึกษาหาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับสื่อที่ได้รับผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อประกอบการประเมิน และตัดสินใจใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การวัดความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดความตั้งใจในการใช้เครือข่ายออนไลน์อย่างเหมาะสมขึ้นตามนิยามปฏิบัติการความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราประเมินค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ได้คะแนนสูง แสดงว่าเป็นผู้ที่มีความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

การศึกษาเกี่ยวกับความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่ผ่านมา นั้น โดยมีนักวิจัยที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจและพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ งานวิจัยของซีห์ และฟาง (Shih; & Fang. 2004) ศึกษาการใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนแบบแยกส่วนในการศึกษาพฤติกรรมการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่า ความตั้งใจในการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต เช่นเดียวกับงานวิจัยของรามอน-เจอโรนีโม เปราล-เปราล และอรินาส-ไกตาน (Ramon-Jeronimo; Peral-Peral; & Arenas-Gaitan.2013) ศึกษาผู้สูงอายุกับการใช้อินเทอร์เน็ต โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ผลการศึกษาพบว่า ความตั้งใจในการใช้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของบรอน (Braun. 2013) ศึกษาอุปสรรคของการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า ความตั้งใจในการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์

กล่าวโดยสรุปงานวิจัยที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่าความตั้งใจเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เป็นอย่างดีในบริบทที่แตกต่างกันออกไปดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ประยุกต์ให้ตัวแปรความตั้งใจในการใช้เครือข่าย

สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเป็นตัวแปรเชิงเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ตอนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีผู้ที่ให้ความหมายเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม ดังนี้ คอบบี (Cobb, 1976: 300-301) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นการสนับสนุนให้บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทำให้ตัวเขาเกิดความรู้สึกว่า มีบุคคลให้ความรักความเอาใจใส่ มองเห็นคุณค่า ยกย่อง มีประโยชน์ มีความรู้สึกผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่เขาอยู่ ทั้งนี้ เฮ้าส์ (House อ้างใน สิริสุดา ชาวคำเขต, 2541) อธิบายว่า เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วยการสนับสนุนทางอารมณ์ ซึ่งเกิดจากความใกล้ชิดผูกพัน การให้ความดูแลและการให้ความเชื่อถือไว้วางใจ การสนับสนุนความคิด การตัดสินใจซึ่งเกิดจากการยอมรับนับถือ และเห็นถึงคุณค่าและให้การช่วยเหลือด้านต่างๆ ได้แก่ คำแนะนำ ข้อมูล วัตถุสิ่งของ หรือบริการต่างๆ ตลอดจนให้ข้อมูลย้อนกลับ และข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และการประเมินตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ คานห์ (Kahn, 1979) อธิบายว่า เป็นปฏิสัมพันธ์อย่างมีจุดมุ่งหมายระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีผลทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีการยอมรับนับถือและมีการช่วยเหลือด้านวัตถุและยอมรับในพฤติกรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นทั้งหมด หรือเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง และ ไวสส์ (Weiss as cited in Brandt & Weinert, 1981) ยังได้ให้ความหมายว่า เป็นความรู้สึกอึดใจหรือพึงพอใจต่อความต้องการที่เกิดจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในสังคม ซึ่งแบรนต์ และ ไวเนอร์ท (Brandt & Weinert, 1985) ใช้แนวคิดการสนับสนุนทางสังคมของไวสส์ (Weiss, 1974) ให้ความหมายว่า เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการทำหน้าที่ของบุคคลและสังคม โดยมีการสนับสนุนกันในด้านต่างๆ คือ ความรักใคร่ผูกพัน ทำให้รู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และเป็นความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการได้รับคำแนะนำ (Assistance and guidance) การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social interaction) การมีคุณค่าในตนเอง (Reassurance of worth) รวมถึงการเอื้อประโยชน์ต่อผู้อื่น (Opportunity for nurturance) นอกจากนี้ เพนเดอร์ (Pender, 1996) อธิบายไว้ว่า การที่บุคคลรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ การได้รับการยอมรับ ได้รับความรัก รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น โดยได้รับจากกลุ่มบุคคลในระบบสังคมนั้นเอง เป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านจิตอารมณ์ วัสดุอุปกรณ์ ข่าวสาร คำแนะนำ อันจะทำให้บุคคลนั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้

คอบบี (Cobb, 1976) ได้แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านอารมณ์ (Emotional support) เป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลเชื่อว่าเขาได้รับความรัก และการดูแลเอาใจใส่ที่ดีจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดผูกพัน ลึกซึ้งต่อกัน 2) ด้านการยอมรับและเห็นคุณค่า (Esteem support) เป็นความรู้สึกที่บอกให้ทราบว่า บุคคลนั้นมีคุณค่า บุคคลอื่นยอมรับและเห็น

คุณค่านั้นด้วย3) ด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social support of network support) เป็นการแสดงที่บอกให้ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นสมาชิกหรือส่วนหนึ่งของเครือข่ายทางสังคม และมีความผูกพันซึ่งกันและกันนอกจากนี้ เฮ้าส์ (House as cited in Cronenwett, 1984 : 46 - 49) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ชนิดได้แก่ 1) การตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ หมายถึง การให้ความใกล้ชิดสนิทสนมและรับฟัง แสดงความยกย่อง แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจ2) การช่วยเหลือด้านเงินทอง สิ่งของ แรงงาน หมายถึง พฤติกรรมการช่วยเหลือโดยตรงต่อความจำเป็นของบุคคล เช่น เงินทอง แรงงาน การเสียสละเวลาช่วยเหลือสังคม3) การช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล และคำแนะนำ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่4) การช่วยเหลือด้านการประเมินตนเองและเปรียบเทียบพฤติกรรม หมายถึง การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปใช้ในการประเมินตนเอง ซึ่งทำให้มีความมั่นใจในตนเองสอดคล้องกับ มนัส บุญประกอบ และพรณี บุญประกอบ (2549: 16; อ้างอิงจาก Scaefter, et al. 1981 :381-406) แบ่งการสนับสนุนทางสังคม เป็น 3 ชนิด คือ 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (emotional support) หมายถึง การสนับสนุนค้ำค้ำหรือยืนยันความมั่นใจ 2) การสนับสนุนทางด้านวัตถุ (tangible support) หมายถึง การให้ความช่วยเหลือด้านวัตถุ สิ่งของตามความต้องการ3) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) หมายถึง การให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล และข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้รับการสนับสนุน

บุคคลจะรู้สึกกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เมื่อตนเองต้องการ หรือพบกับปัญหาจากบุคคลรอบข้าง เช่น การได้รับกำลังใจ การได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน หรือการได้รับข่าวสารหรือข้อมูลย้อนกลับ ทำให้รู้สึกกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวหรือองค์กร บุคคลส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลที่อยู่ในเครือข่ายสังคมของเขา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งแต่ละบุคคลมีเครือข่ายสังคมของตนเอง ดังนั้น ระบบการสนับสนุนทางสังคมมักจะมาจากคนในกลุ่มที่มีความสนิทสนมใกล้ชิดกันมากกว่าคนในกลุ่มอื่น (มนัส บุญประกอบ และพรณี บุญประกอบ. 2549:16)

ส่วนเพนเดอร์ (Pander. 1982: 277-278 อ้างอิงจาก วาทีณี ผ่องอำไพ. 2546: 29) ได้แบ่งบุคคลในระบบสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 5 ระบบ คือ 1) การสนับสนุนทางธรรมชาติ (Natural Support System) ได้แก่ แหล่งสนับสนุนจากครอบครัว ญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดที่สุด2) การสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน (Peer Support System) เป็นการสนับสนุนที่บุคคลได้รับจากผู้มีประสบการณ์3) การสนับสนุนด้านศาสนาหรือแหล่งอุปถัมภ์ต่าง ๆ (Religious Organization or Denomination) เป็นการสนับสนุนทางสังคมที่จะช่วยให้บุคคลได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยม คำสอน เป็นต้น ได้แก่ พระ นักบวช หมอสอนศาสนา กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม เป็นต้น4) การ

สนับสนุนจากกลุ่มวิชาชีพด้านสุขภาพ (Health Professional Support System) เป็นแหล่งการสนับสนุนทางสังคมแห่งแรกที่ทำให้การช่วยเหลือแก่บุคคล และมีความสำคัญ เมื่อการสนับสนุนที่ได้รับจากครอบครัว เพื่อนสนิท และกลุ่มเพื่อนไม่เพียงพอและ 5) การสนับสนุนจากกลุ่มวิชาชีพอื่น ๆ (Organized Support System not Directed by Health Professionals) เป็นการสนับสนุนจากกลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มช่วยเหลือตนเอง เป็นกลุ่มที่เป็นสื่อกลางที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต

สรินดา น้อยสุข (2545: 18) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การรับรู้ของบุคคลต่อการได้รับการช่วยเหลือในด้านความรักใคร่ผูกพัน การได้เอื้อประโยชน์หรือการได้ช่วยเหลือผู้อื่น การได้รับการยอมรับ การได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม รวมถึงการได้รับความช่วยเหลือ หรือคำแนะนำในด้านต่างที่ผู้สูงอายุได้รับจากแหล่งสนับสนุน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้แก้ไขปัญหาการเจ็บป่วยทางจิตเวชต่อไป แตกต่างกับบุญเยี่ยม ตระกูลวงศ์ (2528: 567 -568) ซึ่งอธิบายความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง สิ่งที่ได้รับจากการสนับสนุนได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูล ข่าวสาร วัสดุ สิ่งของ หรือการสนับสนุนด้านจิตใจ จากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลหรือกลุ่ม ส่งผลทำให้ผู้รับนำไปปฏิบัติในทิศทางที่ผู้รับต้องการสอดคล้องกับวาทีนี้ ผ่องอำไพ (2546 : 28) ได้สรุปความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่บุคคลรับรู้และประเมินได้ว่า ได้รับความช่วยเหลือ จากบุคคลในสังคมด้านต่างๆ ทำให้บุคคลผู้ได้รับการช่วยเหลือ รู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ส่งผลให้ผู้ได้รับการช่วยเหลือ สามารถปรับตัวหรือเผชิญกับความเครียดต่างๆ ได้ นอกจากนี้สุรินทร์ มีลาภสัน (2539:11) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง การได้รับการตอบสนองความต้องการจากการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลในกลุ่มสังคมของตน โดยการตอบสนองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ด้านการได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับเงินทอง สิ่งของ แรงงาน และด้านการได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับ มนัส บุญประกอบ และ พรรณี บุญประกอบ (2549 : 17) ที่ได้ให้ความหมายว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัวและบุคคลอื่นในด้านอารมณ์ ด้านวัตถุ และด้านข้อมูล

ลำเนาวิ เรืองยศ (2535. อ้างอิงจาก Weiss. 1974) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. การได้รับความรักใคร่ผูกพัน (attachment / intimacy) หมายถึง การได้รับการตอบสนองทางด้านอารมณ์ การได้รับความรักความผูกพัน การดูแลเอาใจใส่ ความใกล้ชิดสนิทสนม และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้บุคคลรู้สึกว่าเขาเป็นที่รัก แต่ถ้าบุคคลขาดการสนับสนุนชนิดนี้ จะรู้สึกเดียวดาย มองโลกในแง่ร้าย ลักษณะเช่นนี้จะพบในคู่สมรส บิดามารดา ญาติพี่น้อง

2. การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (social integration) หมายถึง การที่บุคคลมีโอกาสดำเนินกิจกรรมของสังคม ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดความรู้สึก ข้อมูลข่าวสาร ความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อกัน ถ้าบุคคลขาดการสนับสนุนทางสังคมขณะนี้ จะทำให้ชีวิตน่าเบื่อหน่าย รู้สึกถูกตัดขาดออกจากสังคม

3. การมีโอกาสเอื้อประโยชน์ต่อผู้อื่น (opportunity for nurturance) หมายถึง การที่บุคคลได้มีโอกาสเลี้ยงดูหรือช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นที่ต้องการและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นได้ มีการแลกเปลี่ยนประโยชน์ซึ่งกันและกัน บุคคลที่ขาดการสนับสนุนชนิดนี้จะรู้สึกชีวิตของตนเองไร้ค่า

4. ความมั่นใจในควมมีคุณค่าแห่งตน (reassurance of worth) หมายถึง การที่บุคคลได้รับการเคารพนับถือ เห็นคุณค่า ยกย่องและชื่นชมความสามารถทางสังคม รวมถึงการให้อภัยให้โอกาสในการปรับปรุงตนเอง ถ้าบุคคลไม่ได้รับการสนับสนุนชนิดนี้จะรู้สึกขาดความเชื่อมั่นและรู้สึกว่าตนเองไร้ประโยชน์

5. การได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำในด้านต่างๆ (the availability of information, emotional and material help) คือ การได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ การช่วยเหลือด้านอารมณ์ การเงิน วัตถุและสิ่งของ

ทศนิยม เกริกกุลธร (2536: 49) ได้รวบรวมแนวคิดของคอบบ์ เซฟเฟอร์ และคนอื่นๆ โดยแบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ดังนี้

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ ปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุ คือ มีความวิตกกังวล ความกลัว รู้สึกสูญเสียสมรรถภาพและหน้าที่ทางสังคม รู้สึกว่าเหว เจ็บเหงาและถูกทอดทิ้งทำให้ความรักความอบอุ่นและการเอาใจใส่จากลูกหลาน การพบปะพูดคุยแสดงความคิดเห็นอกเห็นใจ จะช่วยให้ผู้สูงอายุคลายความทุกข์ทางใจ ความเหงา และความเบื่อหน่ายในชีวิตได้

2. การสนับสนุนด้านการยอมรับและเห็นคุณค่า ความเสื่อมถอยทางร่างกายและสูญเสียบทบาทหน้าที่ทางสังคม ทำให้ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่มึความรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลไร้ค่า ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเบื่อหน่ายและท้อแท้ใจ สังคมจึงควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองยังมีประโยชน์กับครอบครัวและบุคคลอื่นๆ โดยให้การยอมรับในความสามารถ ความสำเร็จ ให้ความเคารพยกย่องให้เกียรติ จะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และรู้สึกว่าตนเองยังมีค่าสำหรับผู้อื่น

3. การสนับสนุนด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและสังคม ดังนั้นในการสนองความต้องการจึงควรที่จะกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการทำงานต่างๆ ของครอบครัว มีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาและเรื่องราวความเป็นไป

ของคนในครอบครัว รวมทั้งเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อครอบครัว ด้านสังคมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อที่จะทำประโยชน์ให้สังคม ทำให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสังคม

4. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารให้คำแนะนำและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ และได้รับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงตามวัย และการปฏิบัติตนเพื่อให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี การพบปะพูดคุยกับบุคคลอื่นในสังคมอยู่เสมอ จะทำให้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูล และการรับรู้ข่าวสารที่ทันสมัย เป็นประโยชน์ในการนำมาใช้แก้ปัญหา และแนวทางในการดำเนินชีวิต

5. การสนับสนุนด้านสิ่งของ การสนับสนุนด้านนี้เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับผู้สูงอายุ เพราะระดับความสามารถในการทำงานและการหารายได้ลดลง ผู้สูงอายุบางคนไม่มีรายได้และมีเงินออกเก็บสะสมไว้เพื่อนำมาใช้จ่าย สมรรถภาพร่างกายลดน้อยถอยลง ทำให้บางครั้งไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงเป็นหน้าที่ของบุคคลที่เป็นบุตรหลานหรือสมาชิกในครอบครัวจะต้องให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดหาสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต และช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวัน นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐ องค์กร ชมรม และสมาคม ควรมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้บริการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ ฆวีวรรณ แก้วพรหม (2530: 22 อ้างอิงจาก สุรินทร์ มีลาภสัน. 2539:43) ได้แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุ ให้ครอบคลุมด้านการตอบสนอง ความเป็นพื้นฐาน ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และร่างกาย ดังนี้

1. ความจำเป็นพื้นฐานด้านอารมณ์

1.1 การตอบสนองความต้องการทางด้านอารมณ์ หมายถึง การได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่ มีความใกล้ชิดสนิทสนม ความผูกพันและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

1.2 การตอบสนองความต้องการด้านการยอมรับ ยกย่อง และมีผู้เห็นคุณค่า หมายถึง ได้รับการทักทาย และการแสดงความเคารพจากผู้อื่น การยอมรับต่อการแสดงออก การได้รับการให้อภัยและโอกาสในการปรับปรุงตนเอง

2. ความจำเป็นพื้นฐานด้านสังคม การตอบสนองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หมายถึงความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม การปฏิสัมพันธ์กับสังคมและความรู้สึกเป็นเจ้าของในสังคมของตน

3. การตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานทางด้านร่างกาย

3.1 การช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การได้รับข้อมูล ข่าวสาร หรือคำแนะนำต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3.2 การช่วยเหลือด้านเงินทอง สิ่งของ แรงงาน หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน สิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนเครื่องช่วยทุ่นแรงต่างๆ

การแบ่งการสนับสนุนทางสังคมที่มีหลายแบบแตกต่างกันนั้น เพื่อให้การสนับสนุนทางสังคมแต่ละลักษณะเหมาะสมในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของบุคคลในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกช่วงวัย มีลักษณะเครือข่ายที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ความคิด ความรู้สึก เพื่อให้ตนเองเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เป็นที่รักและต้องการของครอบครัว และสังคม ในวัยผู้สูงอายุก็เช่นเดียวกัน ควรได้รับการสนับสนุนทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และเป็นการช่วยให้ผู้สูงอายุปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมได้มากขึ้น ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิจัยที่ศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ สุภาพลักษณ์ เขียวขำ (2543) ทำการศึกษาเรื่องการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุอำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการสนับสนุนทางสังคมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ระดับคุณภาพชีวิต และความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุอำเภอวังทรายพูน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุอำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร จำนวน 350 ราย พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนทางสังคมและมีระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับสูง การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$ $r = .493$) แต่มีผู้สูงอายุอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมและมีคุณภาพชีวิตระดับต่ำ จากการทำสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ยังไม่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ องค์การภาครัฐและเอกชนอย่างทั่วถึง เช่น ผู้สูงอายุที่ยากจนมีที่อยู่อาศัยไม่คงทนถาวร ไม่ได้รับการส่งเสริมในด้านการประกอบอาชีพ มีปัญหาทางด้านจิตใจและไม่ได้รับเบี้ยยังชีพจากทางราชการ และสวัสดิการ น้อยสุข (2545) พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนทางสังคมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง ดังนี้ การสนับสนุนทางสังคมโดยรวม ร้อยละ 58.15 ด้านการได้รับความรักใคร่ผูกพัน ร้อยละ 63.33 ด้านการได้รับการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตัวเอง ร้อยละ 60.74 ซึ่งการได้รับการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตัวเอง เป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิต ด้านการได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ร้อยละ 62.96 ด้านการได้เอื้อประโยชน์หรือช่วยเหลือผู้อื่น ร้อยละ 63.70 และด้านการได้รับการช่วยเหลือและคำแนะนำด้านต่างๆ ร้อยละ 59.63 สอดคล้องกับ ลำเนาวิ เรืองยศและสุนีย์ เกียวกิ่งแก้ว (2535) พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนเฉลี่ยของสุขภาพจิตอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r = .7830, p < .001$) ซึ่งสุขภาพจิตก็เป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิต เช่นกันนอกจากนี้ สุรินทร์ มีลาภสัน (2539) ทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตจังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความว่าเหว่ การสนับสนุนทางสังคม การรับรู้เกี่ยวกับสุขภาพ ความสำนึกตนกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ เขตจังหวัดราชบุรีพบว่า การสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้เกี่ยวกับสุขภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นอกจากนี้ วิถีพร พยุงวงศ์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์โดยรวมอยู่ในระดับมากและได้รับการสนับสนุน ทางสังคมด้านร่างกายและด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและตัวแปรการได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ ร่างกาย และสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาสันนิษฐานว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นการรับรู้ของผู้สูงอายุต่อการได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัวและบุคคลอื่นในด้านต่างๆ ทั้งด้านสิ่งของ ด้านอารมณ์ และด้านข้อมูลข่าวสาร โดยผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูง ผู้สูงอายุก็มีแนวโน้มที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ ผู้สูงอายุก็มีแนวโน้มที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำด้วยเช่นกัน ดังนั้นการสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 6 แนวคิดเรื่องการวิจัยผสมวิธี

การวิจัยแบบผสมวิธีเกิดขึ้นมาจากการผสมผสานกระบวนการวิจัยระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาวิจัยในหลายประการ ช่วยสนับสนุนข้อจำกัดของการวิจัยเชิงปริมาณและปริมาณที่มีข้อจำกัดในแต่ละวิธี เพื่อตอบสนองการตอบคำถามการวิจัยที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องมากขึ้น การใช้ระเบียบวิธีวิจัยอย่างใดอย่างหนึ่งไม่สามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างครบถ้วน และเป็นการพัฒนาระเบียบวิธีวิจัยแบบใหม่ พบว่ามีนักวิชาการที่ศึกษาวิธีนี้และเป็นที่ยอมรับใช้ในปัจจุบัน (Creswell; & Plano Clark. 2011; Creswell.2015; Teddlie; & Tashakkori.2009) จุดสำคัญคือการใช้ระเบียบวิธีวิจัยของปริมาณและคุณภาพแต่นักวิชาการมากมายต่างมีแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของการผสมผสานระเบียบวิธีวิจัยมากมายสามารถสรุปคุณลักษณะสำคัญและระมัดระวังในเรื่องต่อไปนี้ (Creswell; & Plano Clark.2011: 5; Creswell. 2015: 1-8)

1. จะต้องมีการเก็บข้อมูลทั้งในรูปแบบการวิจัยปริมาณและวิจัยคุณภาพโดยข้อมูลที่เก็บมานั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัยตั้งนั้นการวิเคราะห์ที่เป็นการผสมผสานโมเดล (Mixed Model) ของการวิจัยเชิงปริมาณจึงไม่ใช่การวิจัยผสมผสานวิธีเพราะใช้เพียงข้อมูลเชิงปริมาณอย่างเดียวในขณะเดียวกัน หรือใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายแต่ข้อมูลเป็นเพียงเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง จะไม่ใช่การวิจัยแบบผสมผสานวิธี

2. มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง เหมาะสมทั้งวิจัยปริมาณและวิจัยคุณภาพ เช่น รูปแบบการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น รวมถึงมีการนำระเบียบวิธีวิจัยทั้งสองรูปแบบนี้ ในการวิจัยกระบวนการหนึ่งหรือหลายกระบวนการ

3. มีการใช้แนวคิด ทฤษฎี ประกอบในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย รวมถึงเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

4. สามารถใช้ข้อมูลที่เก็บมาแปลงเป็นข้อมูลอีกรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสองรูปแบบได้ เช่น จากข้อมูลคุณภาพแปลงเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ หรือ สามารถแปลงเป็นได้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ แต่ทั้งนี้การแปลงข้อมูลจะต้องมีเหตุผลและดำเนินการให้ถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย

5. จะต้องนำข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพมาวิเคราะห์ประกอบกันในการอภิปรายผล

รูปแบบในการผสมผสานระเบียบวิธีวิจัยปริมาณและคุณภาพมีหลากหลายรูปแบบนับตั้งแต่อดีต แต่ระเบียบวิธีวิจัยนั้นมียังไม่มีรูปแบบหรือแบบแผนที่ชัดเจน ต่อมาเมื่อผู้ริเริ่มและพัฒนา รูปแบบของระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีขึ้น เครสเวลและพลาโนคลาร์ก (Creswell; & Plano Clark. 2011) ได้พัฒนารูปแบบของการวิจัยผสมผสานวิธีขึ้นจนเป็นรูปแบบที่นิยมใช้กันในการศึกษาแต่ด้วยรูปแบบที่ชัดเจนและเป็นแบบแผนทำให้การปรับรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับการตอบคำถามการวิจัย แม้ เครสเวลและคลาร์กจะกล่าวถึงการผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีทั้งสองรูปแบบ (2011: 63 - 68) ใน 4 แนวคิด ประกอบด้วย 1) ระดับของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการวิจัย ว่า กระบวนการของวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพเป็นอย่างไร มีรูปแบบย่อยอีกสองประเภท รูปแบบแรกเป็นการเป็นอิสระต่อกัน (Independent) หมายถึง การดำเนินการวิจัยทั้งสองรูปแบบแยกออกจากกันแต่นำผลการวิจัยที่ได้มา อภิปรายผลร่วมกัน และอีกรูปแบบหนึ่งคือ ต่อเนื่องต่อกัน (Interactive) คือ การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน คือ การที่การดำเนินการวิจัยของงานหนึ่งขึ้นอยู่กับผลการศึกษาของอีกการศึกษาหนึ่ง 2) การให้น้ำหนักระหว่างระเบียบวิธีวิจัยปริมาณหรือระเบียบวิธีวิจัยคุณภาพ ในการให้น้ำหนักนี้จึงขึ้นอยู่กับคำตอบคำถามในการวิจัยว่าจะให้น้ำหนักกับระเบียบวิธีแบบใดมากที่สุด สามารถจำแนกได้อีกสามประเภทประกอบด้วย การออกแบบที่ให้น้ำหนัก

ระเบียบวิธีวิจัยปริมาณเป็นหลัก การออกแบบที่ให้น้ำหนักระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และการออกแบบที่ให้น้ำหนักทั้งสองประเภทเท่ากัน 3) ช่วงเวลาที่ดำเนินการวิจัยแต่ละประเภท เป็นการผสมผสานว่าจะดำเนินการระเบียบวิธีวิจัยอย่างไร สามารถแบ่งออกได้เป็นสามประเภท คือ การดำเนินการวิจัยปริมาณและวิจัยคุณภาพไปพร้อมๆกัน การดำเนินการวิจัยประเภทหนึ่งก่อน และการดำเนินการวิจัยที่มีหลายระยะ และ 4) กระบวนการวิจัยที่จะผสมผสานวิธี ในรูปแบบนี้ เครสเวลและพลาโนคลาร์กได้อธิบายว่าในรูปแบบนี้จะต้องมีส่วนประกอบสำคัญถึงจะสามารถดำเนินการได้ คือ การรวมข้อมูลทั้งสองประเภท การเชื่อมโยงข้อมูลทั้งสองประเภท การจัดข้อมูลให้เป็นส่วนย่อยของกระบวนการที่ใหญ่กว่า และการใช้แนวคิดทฤษฎี ในการรวบรวมข้อมูลทั้งสองประเภทเข้าด้วยกัน โดยการรวบรวมข้อมูลเหล่านี้เข้าด้วยกัน สามารถกระทำการได้ ประกอบด้วย กระบวนการตีความและอภิปรายข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์แล้วในแต่ละการศึกษามาอภิปรายผลการศึกษาร่วมกัน กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากวิจัยปริมาณและคุณภาพนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน กระบวนการเก็บข้อมูล ในการกระบวนการนี้เป็นการนำผลของข้อมูลชุดแรกมาสร้างเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล เพราะทำให้เกิดแนวทางในการเก็บข้อมูลอีกประเภทขึ้นและระดับของการออกแบบในประเภทนี้มองว่าเป็นการออกแบบการวิจัยผสมผสานวิธีนั้นสามารถผสมผสานกันได้มากกว่าประเภทอื่นๆที่ได้กล่าวมา ในการผสมผสานนี้นักวิจัยสามารถผสมผสานการวิจัยทั้งสองประเภท ตั้งแต่ การออกแบบการวิจัย แนวคิดทฤษฎี หรือทั้งหมดในกระบวนการวิจัย

แคลสเวลและพลาโนคลาร์ก (องอาจ นัยพัฒน์. 2551: 253- 264; อ้างอิงจาก Creswell; & Plano Clark.2007) ได้เสนอรูปแบบพื้นฐานของการวิจัยแบบผสมผสานเอาไว้ 4 แบบด้วยกันประกอบด้วย รูปแบบคู่ขนาน(Triangulation Design) รูปแบบอธิบายแบบต่อเนื่อง (Sequential Explanatory Design) แบบสำรวจแบบต่อเนื่องรูปแบบซ้อน (Embedded Design) ต่อมาพวกเขา (Creswell; & Plano Clark.2011) ได้นำเสนอเพิ่มรูปแบบขึ้นมาอีก 2 รูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบการเปลี่ยนแปลง (Transformative design) และ รูปแบบหลายกระบวนการ (Multiphase Design) และ แคลสเวลได้ปรับแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยผสมผสานวิธีใหม่ ในปี 2015 โดยรูปแบบของการวิจัยผสมผสานวิธี สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ คือ แบบพื้นฐาน (Basic Design) และ แบบขั้นสูง (Advanced Design) โดยแต่ละประเภทยังมีรูปแบบย่อยอีกดังต่อไปนี้ (Creswell. 2015: 34-48)

1. รูปแบบพื้นฐานรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่การดำเนินการวิจัยผสมผสานวิธีมีรูปแบบที่ไม่สลับซับซ้อน เป็นรูปแบบทั่วไปที่จะพบเจอในการวิจัยแบบผสมผสานวิธี รูปแบบการผสมผสานของวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพนั้น จะมีลักษณะการดำเนินการแบบแยกกันดำเนินการวิจัยมากกว่า โดยรูปแบบของประเภทนี้ มี 3 ประเภท ประกอบด้วย

1.1 การวิจัยผสมผสานวิธีแบบคู่ขนาน (Convergent Design) แนวคิดนี้เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในลักษณะคู่ขนานกัน ซึ่งแนวคิดของวิธีนี้คือ รูปแบบคู่ขนาน (Triangulation Design) นั่นเอง ลักษณะของการวิจัยประเภทนี้จะเริ่มพร้อมกันหรือเริ่มไม่พร้อมกันก็ได้ โดยที่ผลการศึกษาของแต่ละวิธีวิจัยไม่ได้ส่งผลต่อการวิจัยในอีกรูปแบบหนึ่งและนำผลการวิจัยที่ได้จากการอภิปรายผลของแต่ละวิธีจากการวิจัยทั้งสองประเภทมา มาอภิปรายผลร่วมกัน นอกจากนี้ ผู้วิจัยเองยังสามารถ แปลงข้อมูลที่เก็บมาจากการใช้วิธีการหนึ่งเพื่อแปลงให้เป็นข้อมูลในอีกวิธีได้เช่นกัน เป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้เปรียบเสมือนการเปรียบเทียบผลการศึกษาดูด้วยวิธีการที่ต่างชนิดกัน

1.2 การวิจัยผสมผสานวิธีแบบสำรวจแบบต่อเนื่อง (Sequential Exploratory Design) เป็นรูปแบบการวิจัยที่มีเรื่องของระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยและผลการวิจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง ในด้านของระยะเวลา คือ มีการกำหนดว่าจะดำเนินการวิจัยแบบเชิงคุณภาพก่อนแล้วตามด้วยการวิจัยแบบเชิงปริมาณ และอีกคุณลักษณะที่สำคัญก็คือ ในการวิจัยระยะหลัง ที่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณนั้น จะไม่สามารถดำเนินการได้หากขาดผลการวิจัยจากการวิจัยในระยะที่ 1 ที่เป็นการวิจัยคุณภาพ เป้าหมายการวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ใช้ในการพัฒนาเครื่องมือ (Instrument) และชุดฝึก (Intervention) แก่การวิจัยเชิงปริมาณในระยะหลัง 2) ผู้วิจัยต้องการหาโครงสร้างที่สำคัญของตัวแปรที่จะศึกษา ในประเด็นของข้อที่ 1 และ 2 นั้นจะต้องมีการดำเนินการเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือในระยะที่ 2 ด้วย และ 3. คำถามการวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นมาจากฐานของผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ไม่สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Creswell. 2015: 39-41; Creswell; & Plano Clark. 2011: 87)

1.3 การวิจัยผสมผสานวิธีแบบอธิบายแบบต่อเนื่อง (Sequential Explanatory Design) เป็นรูปแบบที่มีความคล้ายคลึงกับการวิจัยผสมผสานวิธีแบบสำรวจต่อเนื่อง เพียงแต่ลำดับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ จากเดิมที่ทำการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนแล้วตามด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณก่อนแล้วต่อด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผลการศึกษาของการวิจัยเชิงปริมาณ มีผลต่อการออกแบบการวิจัย หรือการดำเนินการวิจัยของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยส่วนใหญ่แล้ววัตถุประสงค์ของการวิจัยผสมผสานวิธีในประเภทนี้มีเป้าหมายคือ การหาคำอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการใช้วิธีเชิงคุณภาพ ในการค้นหาสิ่งที่เกิดขึ้น

2. รูปแบบขั้นสูง เป็นรูปแบบของการวิจัยผสมผสานวิธีที่มีความสลับซับซ้อนขึ้น ทำให้มีรูปแบบการดำเนินการวิจัยที่ยากกว่ารูปแบบพื้นฐาน รูปแบบของการวิจัยในแต่ละประเภทในกลุ่มนี้มีดังต่อไปนี้

2.1 การวิจัยผสมผสานวิธีแบบการผสมผสานข้อมูลกับชุดฝึก (Intervention Design) เดิมคือรูปแบบของการวิจัยผสมผสานวิธีรูปแบบซ้อน (Embedded Design) ในตอนแรกนั้น แคลสเวล และคลาร์ก ได้ อธิบายว่าวิธีการแบบซ้อนเป็นวิธีการที่ใช้ทั้ง ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพควบคู่กันในการศึกษา โดย เน้นที่ มีการใช้ลักษณะข้อมูลใดข้อมูลหนึ่งเป็นหลักและใช้อีกวิธีวิจัยหนึ่งในการสนับสนุน หรืออธิบายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น (Creswell; & Plano Clark.2011: 90) แต่ต่อมา แคลสเวลได้ ปรับแนวคิดและกลายเป็นการวิจัยผสมผสานวิธีแบบผสมผสานข้อมูลกับชุดฝึก เป็นรูปแบบวิธีวิจัยเชิงทดลองที่ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบในการศึกษา โดยลักษณะของการใช้ข้อมูลในการผสมผสานนั้นสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับช่วงเวลาของชุดฝึก ทั้งก่อนทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง ว่าจะใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเข้ามาเสริมในช่วงเวลาใด หรือจะดำเนินการหลายช่วงเวลาก็ได้ โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่แตกต่างกันไปตามช่วงเวลาที่ใช้ในการผสมผสานวิธี การก่อนดำเนินการทดลอง ใช้ในการรับผู้มีส่วนร่วม พัฒนาชุดฝึก และการพัฒนาการวัดก่อนและหลังการทดลองให้ดีขึ้น ในช่วงระหว่างการทดลอง ใช้ในการสังเกตผู้มีส่วนร่วม และปรับชุดฝึกในด้านหลังการทดลอง เป็นการอธิบายผลที่ออกมา

2.2 การวิจัยผสมผสานวิธีแบบความยุติธรรมในสังคม (Social Justice) แนวคิดเดิม คือรูปแบบการเปลี่ยนแปลง (Transformative design) เมอร์เทินส์ (Mertens. 2007) ได้อธิบายแนวคิดนี้ว่า เป็นการวิจัยที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับกับ ปัญหาความไม่เท่าเทียม ไม่เสมอภาคในสังคม และพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ความหมายเหล่านั้น โดยใช้วิธีการวิจัยผสมผสานวิธีในการดำเนินการวิจัย เช่น การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพผสมกันในการดำเนินการวิจัย

2.3 การวิจัยผสมผสานวิธีแบบหลายระยะ (Multistage Evaluation Design) เป็นวิจัยผสมผสานวิธีที่มีการดำเนินการวิจัยมากกว่า 2 ระยะ

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ผสมผสานวิธีแบบสำรวจแบบต่อเนื่อง (Sequential Exploratory Design) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกเริ่มดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนเพื่อหาความหมาย นิยามและการวัดของ“การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม”ของผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มให้นิยาม ความหมาย และนำมาสร้างแบบวัด การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุที่มีความเที่ยงตรง และนำเอาแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ และแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ มาใช้ในการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในระยะที่ 2ต่อไป

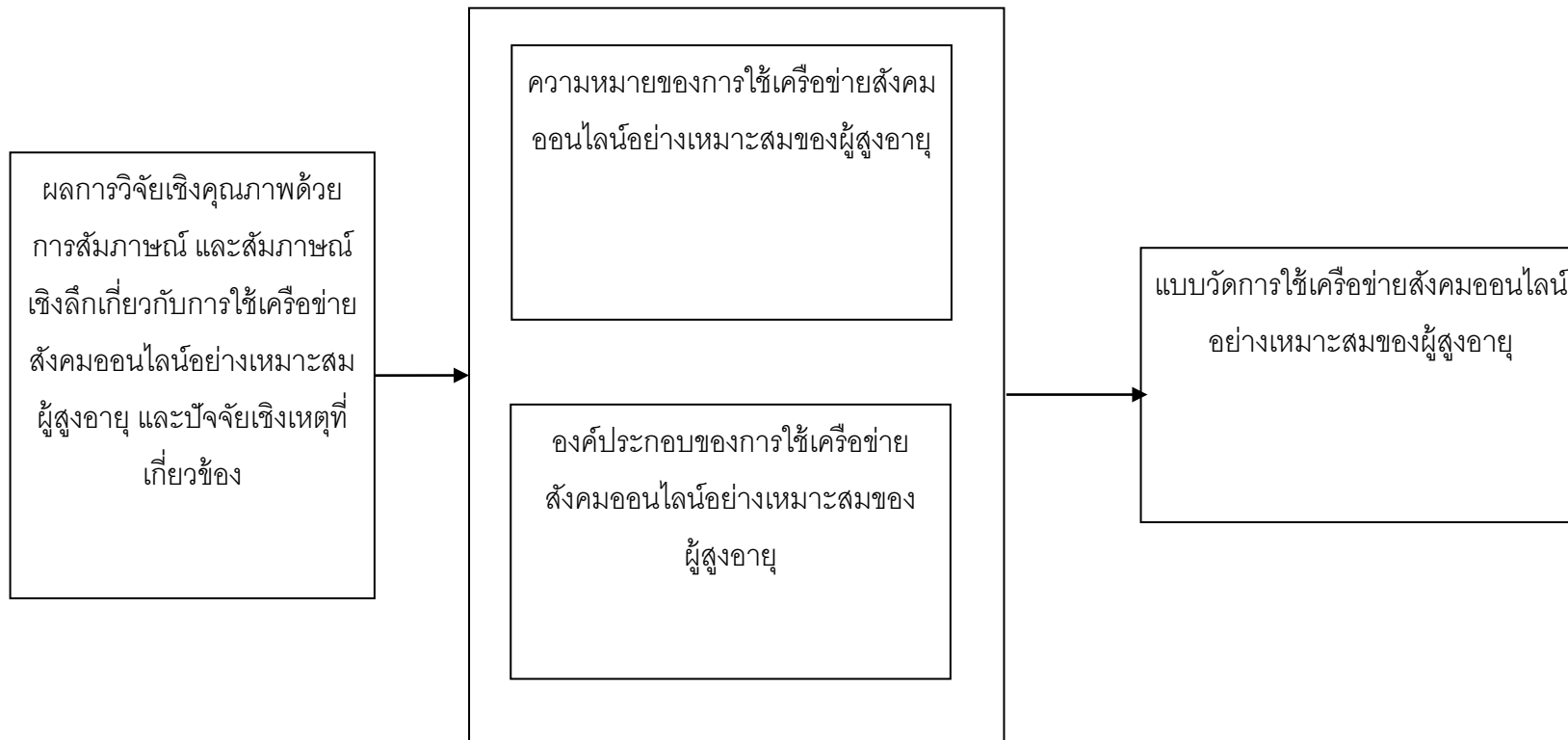

กรอบแนวคิดในการวิจัย

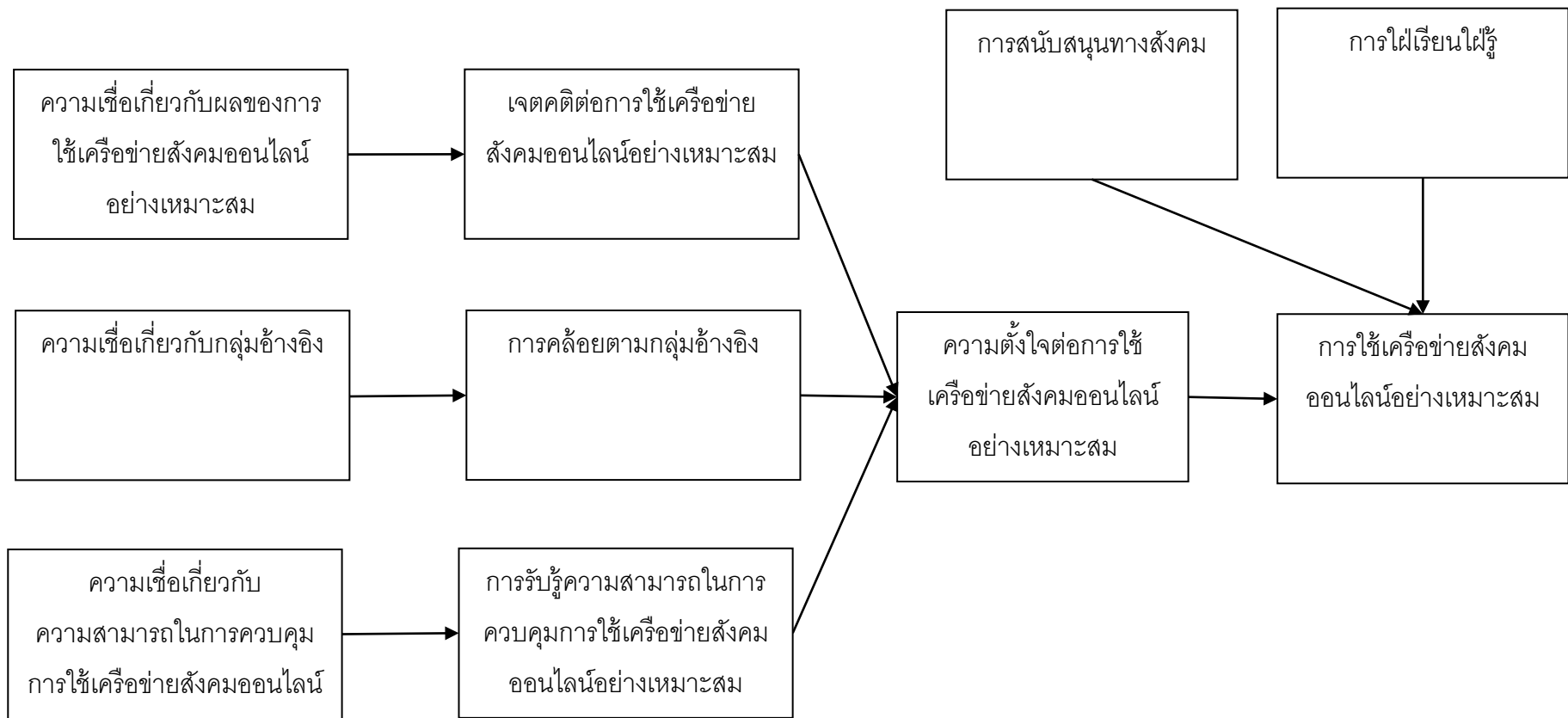
ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (The Theory of Planned Behavior: TPB) ของ ไอเซน (Ajzen. 1991) ที่เสนอแนะว่า การกระทำพฤติกรรมของบุคคล ได้รับแรงขับเคลื่อนจากความตั้งใจแสดงพฤติกรรม โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมนั้น จะเกิดจากการชี้้นำโดยความเชื่อ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavioral beliefs) ส่งผลโดยตรงต่อเจตคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the behavior) 2) ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (Normative beliefs) ส่งผลต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm) และ 3) ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุม (Control beliefs) ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavioral control)

ดังนั้นในการวิจัยศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้การวิจัยระยะที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและพัฒนาแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ โดยการนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา เพื่อศึกษาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ และศึกษาประสบการณ์การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ เพื่อหาความหมาย องค์ประกอบและสร้างแบบวัดของพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย ผลการวิจัยในระยะที่ 1 จะได้แบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ และนำไปใช้ในการวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมในการวิจัยระยะที่ 2 ดังภาพประกอบ 2

สำหรับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นตัวแปรตามในแบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างในการวิจัยระยะที่ 2 ดังแสดงในภาพประกอบ 3 การวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยในช่วงนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของโมเดล (Structural Equation Model: SEM) เป็นการศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างของตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โมเดลการวิจัยสร้างจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 1) ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) 2) แนวคิดผู้สูงอายุ 3) การสนับสนุนทางสังคม 3) การใฝ่เรียนใฝ่รู้และแนวคิดเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเป็นแนวคิดทฤษฎีย่อยที่อธิบายกระบวนการเกิดความรู้ความเข้าใจการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์นำมาใช้อธิบายภาพรวมของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสภาพแวดล้อมปัจจัยบุคคลและพฤติกรรมดังแสดงในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย ระยะเวลาที่ 1

ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย ระยะที่ 2

สมมติฐานในการวิจัย

จากการประมวลแนวคิดผลการวิจัยและทฤษฎีต่างๆ ดังกล่าวมานี้ ทำให้ได้ข้อสรุปในแต่ละตอน ซึ่งสามารถใช้เป็นรากฐานในการทำนายและสร้างเป็นสมมติฐานในการวิจัยได้ดังนี้

ข้อ 1 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเชิงสาเหตุ ความเชื่อที่มีต่อเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยผ่านความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

1.1 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

1.2 ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

1.3 ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

1.4 ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

1.5 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมโดยผ่านความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

1.6 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมโดยผ่านความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

1.7 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงโดยผ่านความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ข้อ 2 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากการปัจจัยเชิงสาเหตุ ความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยผ่านเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

2.1 เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

2.2 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง

2.3 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

2.4 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยผ่านเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมและความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

2.5 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงโดยผ่านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

2.6 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมโดยผ่านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ข้อ 3 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคมและการใฝ่เรียนใฝ่รู้

3.1 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากการการสนับสนุนทางสังคม

3.2 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากการการใฝ่เรียนใฝ่รู้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ในระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม บนแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่การวิจัยในระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อพัฒนาแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ และเพื่อศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของแบบจำลองตัวแปรเชิงเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนในแต่ละระยะดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม คือ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ บนแอปพลิเคชันไลน์ จำนวน 6 คน โดยมีคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลักดังต่อไปนี้ 1) เป็นผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 2) เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร 3) มีประสบการณ์ในการใช้แอปพลิเคชันไลน์มานานกว่า 1 ปี 4) ใช้แอปพลิเคชันไลน์ทุกวัน 5) เคยได้รับการส่งต่อข้อความ 6) มีความเต็มใจในการเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักนอกจากนี้ยังมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม จำนวน 3 คน ดังนี้ 1) ใช้ไลน์เมื่อมีเวลาว่างจากภาระกิจอื่น ๆ 2) ใช้ไลน์เมื่อมีความจำเป็นต้องติดต่อกับผู้อื่น 3) ไม่เชื่อข้อความที่เคยได้รับผ่านมาทางไลน์ทันที 4) มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อความที่ได้รับเบื้องต้นก่อนได้ 5) ส่งข้อความ ภาพ หรือวิดีโอ ที่มีเนื้อหาถูกต้องเท่านั้น 6) ใช้ไลน์โดยไม่ทำให้เสียสุขภาพ 7) ใช้ไลน์โดยไม่สร้างความรำคาญต่อผู้อื่น และเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างไม่เหมาะสม จำนวน 3 คน ได้แก่ 1) ใช้ไลน์ได้ตลอดเวลา 2) เชื่อข้อความที่ ได้รับผ่านมาทางไลน์โดยทันที 3) ไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อความที่ได้รับมาเลย 4) ส่งต่อข้อความ ภาพ หรือวิดีโอ ที่มีเนื้อหาไม่ถูกต้องอยู่เสมอ 5) เสียสุขภาพจากการใช้ไลน์ 6) ส่งข้อความหาผู้อื่นมากจนสร้างความรำคาญ โดยเจ้าหน้าที่ของชมรมเป็นผู้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามเกณฑ์ที่ได้ให้ไว้ ซึ่งผู้ได้รับการคัดเลือก ไม่ทราบเกณฑ์ที่ได้ให้ไว้

ผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการเป็นเจ้าหน้าที่ของชมรมผู้สูงอายุมานานกว่า 7 ปี เป็นผู้ให้ข้อมูลของการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ

จำนวน 3 คนและ2) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมานานกว่า 10 ปี เป็นผู้ให้ข้อมูลของการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 1 คน

การเข้าสู่สนาม (Field) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้เลือกชมรมผู้สูงอายุแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครเพื่อเป็นสนามวิจัย เนื่องจากมีความพร้อมในการให้ข้อมูลด้านการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ และมีบุคลากรที่คลุกคลีกับผู้สูงอายุ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตผู้บริหารชมรม ในการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้วิจัยได้ส่งจดหมายขอความร่วมมือไปยังผู้ให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการ พร้อมแนบแบบสอบถามเบื้องต้น เพื่อคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เมื่อผู้วิจัยได้จำนวนบุคลากรที่เข้าเกณฑ์การคัดเลือกแล้ว ผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างสัมพันธภาพ (Rapport) เพื่อสร้างความคุ้นเคยด้วยการพูดคุยแบบรายบุคคล ดำเนินการสอบถามประวัติเบื้องต้น รวมทั้งขอความยินยอมที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์หรือไม่ โดยไม่มีการขู่เข็ญหรือบังคับบีบใจ หากผู้ให้ข้อมูลยินยอม ผู้วิจัยจะทำการนัดหมายวันเวลาและสถานที่สำหรับการทำสัมภาษณ์ โดยได้ผู้สูงอายุเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักและยินยอมเข้าร่วมให้ข้อมูลในการวิจัยทั้งสิ้น 6 คน และเป็นผู้ให้ข้อมูลรองจำนวน 4 คน จำนวนระยะเวลาของการดำเนินการภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 3 เดือน ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. แนวข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

1) กรุณาให้คำจำกัดความของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมคืออะไร

2) การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุควรมีลักษณะอย่างไร

3) มีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้ผู้สูงอายุใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

2. แนวคำถามการสัมภาษณ์ ในขั้นต้นได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ จากนั้นนำแนวคำถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ ผู้สูงอายุ และการวิจัยเชิงคุณภาพตรวจพิจารณาแก้ไข และ

ทำการปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครง
 ปรินต์ก่อนนำไปใช้จริง รายละเอียดแนวคำถามการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยใช้เป็นดังนี้

ตัวอย่างข้อคำถามเพื่อการสัมภาษณ์

- 1) ปกติแล้วผู้สูงอายุใช้ไลน์เพื่อทำอะไรบ้าง
- 2) การใช้ไลน์มีข้อดี/ข้อเสียอะไรบ้าง
- 3) ในความคิดเห็นของคุณแม่/คุณพ่อ คิดว่าคนที่ใช้ไลน์อย่างเหมาะสม ควรมี
 ลักษณะอย่างไร

4) ขอให้คุณแม่ประเมินตนเองในการใช้ไลน์ได้อย่างเหมาะสมแค่ไหน ให้คะแนน
 จาก 10 คะแนนเต็ม

- 5) ประเมินจากอะไรบ้าง ที่ให้คะแนนตนเองเท่านี้
- 6) ขอให้คุณแม่ช่วยเล่าถึงคนที่ใช้ไลน์อย่างไม่เหมาะสมด้วย

คำถามชักต่อนื่อง (เพื่อพิจารณาปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครือข่ายสังคม
 ออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ)

- คุณแม่คิดว่าอะไรที่จะช่วยให้คุณแม่ใช้ไลน์ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ข้อคำถามดังกล่าวเป็นเพียงแนวคำถามกว้าง ๆ เท่านั้น ผู้วิจัยสามารถยืดหยุ่น
 ปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทการสนทนา อาจมีการพิจารณาเลือกใช้คำถามชักต่อนื่องตามความ
 เหมาะสม เมื่อพิจารณาเห็นว่า การใช้คำถามนั้น จะทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ของการเกิดการใช้
 เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะหลีกเลี่ยง
 การใช้คำถามชี้นำ

3. ตัวผู้วิจัย มีการเตรียมความพร้อมโดยการทบทวนเอกสาร ตำรา งานวิจัย เกี่ยวกับ
 การวิจัยเชิงคุณภาพ และการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นพื้นฐานของการดำเนินการวิจัย และการ
 เป็นผู้สัมภาษณ์

4. การจัดบันทึกการสนทนา จัดบันทึกใจความสำคัญ สื่อนำ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้น
 ระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อประโยชน์ในการถอดเทป

5. เครื่องบันทึกเสียง จำนวน 2 เครื่อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกชมรมผู้สูงอายุแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นสนามวิจัย
 เนื่องจากบุคลากรมีความพร้อมในการให้ข้อมูล ก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการ
 สัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ส่งจดหมายขอความร่วมมือไปยังผู้ให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการ เมื่อผู้วิจัยได้

จำนวนบุคลากรที่เข้าเกณฑ์การคัดเลือกแล้ว ผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างสัมพันธภาพ (Rapport) เพื่อสร้างความคุ้นเคยด้วยการพูดคุยแบบรายบุคคล ดำเนินการสอบถามประวัติเบื้องต้น รวมทั้งขอความยินยอมที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์หรือไม่ โดยไม่มีการขู่เชิญหรือบังคับบีบใจ หากผู้ให้ข้อมูลยินยอม ผู้วิจัยจึงทำการนัดหมายวันเวลาและสถานที่สำหรับการสัมภาษณ์ โดยได้บุคลากรที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักและยินยอมเข้าร่วมให้ข้อมูลในการวิจัยทั้งสิ้น 6 คน ซึ่งผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ จนกระทั่งข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว จึงยุติการสัมภาษณ์ จำนวนระยะเวลาของการดำเนินการภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 3 เดือน ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Trustworthiness)

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ (Lincoln; & Guba. 1985; Shenton. 2004) ดังต่อไปนี้

1. ความถูกต้องของข้อมูล (Credibility) คือการแสดงความสามารถที่จะยืนยันว่าขั้นตอนและผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษามีความถูกต้องเชื่อถือได้ โดยผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพภาคสนามเป็นระยะเวลา 3 เดือน เพื่อให้ผู้วิจัยเรียนรู้ เข้าใจบริบท และปรากฏการณ์ที่ศึกษาในทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้อง (Prolonged engagement) ใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Member checking) โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้เป็นประเด็นหลักประเด็นย่อย หัวข้อหลักและหัวข้อย่อย มาให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตรวจสอบความถูกต้องว่าตรงกับกรรับรู้หรือประสบการณ์หรือไม่ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากทั้งสองกลุ่ม ว่ามีความสอดคล้องตรงกันหรือไม่ (Data triangulation) มีการตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการนำไปให้ผู้บริหารชมรม ที่มีประสบการณ์ในการให้ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์แก่ผู้สูงอายุมากกว่า 10 ปีจำนวน 2 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และลงชื่อกำกับหากเห็นว่าข้อมูลที่วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ ตรงกับประสบการณ์ของตนในการให้ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์แก่ผู้สูงอายุ ในขณะที่เดียวกันก็มีการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator triangulation) โดยใช้วิธีการตรวจสอบจากนักวิจัยที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 2 คน เพื่ออ่าน (Peer debriefing) บทสนทนาที่เป็นตัวอักษร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลชุดเดียวกันต่างหาก และนำมาเปรียบเทียบดูความสอดคล้องหรือแตกต่างในการวิเคราะห์ข้อมูลหากมีความขัดแย้งกัน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลอีก 2 คน จะร่วมกันพิจารณาเพื่อให้ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกัน โดยผ่านการเห็นชอบจากทุกฝ่าย เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลร่วมกัน ทั้งนี้ การดำเนินการวิจัยเชิง

คุณภาพจะอยู่ภายใต้การดูแลและการให้คำปรึกษาจากอาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ (Debriefing sessions between researcher and superiors) ซึ่งจะช่วยดูแลให้การดำเนินการเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ โดยผู้วิจัยจะทำการปรึกษาอาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพในทุกๆระยะของการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. การถ่ายโยงไปยังการศึกษาอื่นๆ (Transferability) การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออ้างอิงไปยังประชากร แต่หากผู้ที่ต้องการนำผลการวิจัยไปใช้ อาจนำไปอ้างอิงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีบริบทใกล้เคียงกับงานวิจัยได้

3. ความไว้วางใจ (Dependability) หมายถึง การแสดงให้เห็นว่าข้อค้นพบที่ได้มีความคงที่ สามารถกระทำซ้ำได้ ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายถึงการทำวิจัยที่มีขั้นตอนชัดเจน สามารถตรวจสอบขั้นตอนการทำวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลได้ (In-depth methodological description) การหาหัวข้อหลัก ประเด็นย่อยและประเด็นหลัก จะได้รับการตรวจสอบและยืนยันผล ทั้งจากอาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพและจากการอภิปรายร่วมกันกับนักวิจัยเชิงคุณภาพอีก 2 ท่าน (Peer debriefing) ที่ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมกัน

4. การยืนยันผล (Conformability) หมายถึง การยืนยันเพื่อแสดงความเป็นกลางของข้อค้นพบจากการวิจัยว่า เกิดจากตัวของผู้ให้ข้อมูล มิใช่เกิดจากอคติหรือประสบการณ์เดิมของผู้วิจัย ตรวจสอบได้โดยใช้การตรวจสอบร่องรอยการวิจัย (Audit trail) ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมหรือแสดงหลักฐานต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่สนามในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามการสัมภาษณ์ บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ บันทึกการถอดเทปแบบคำต่อคำ และอ่านซ้ำเพื่อให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งถึงความหมายและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักให้มากที่สุด การเสนอตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวอย่างการบันทึกภาคสนาม (Field note) โดยบันทึกภาคสนาม ผู้วิจัยได้จดบันทึกความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ทั้งของผู้วิจัย และผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์และตีความหมายของผลการวิจัยด้วย และมีบันทึกจุดยืนประสบการณ์ของผู้วิจัย (Researcher's stances) การมีบันทึกภาคสนามและบันทึกจุดยืนประสบการณ์ของผู้วิจัย เนื่องจากผู้วิจัยตระหนักดีว่า ความคิด ความรู้สึกและประสบการณ์เดิมของตนเองมีผลต่อการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และตีความผลการวิจัยได้ ดังนั้น ข้อมูลจากการบันทึกดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในขณะดำเนินการวิเคราะห์และตีความผลการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ ในส่วนของการนำเสนอข้อมูล ได้ใช้ถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยการอ้างคำพูดประกอบ (Quotation) แม้ว่าจะมีการตัดคำพูดบางส่วนไป ก็เพื่อให้มีการสื่อความหมายที่กระจ่างชัดมากขึ้น โดยต้องคงความหมายเดิมไว้ให้มากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. นำข้อมูลที่ได้มาทำการถอดเทปโดยเป็นการถอดความแบบคำต่อคำ (Verbatim) ออกมาเป็นบทสนทนาที่เป็นตัวอักษรและมีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยการฟังเทปบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึกซ้ำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด (Conformability)

2. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอนุมาน (Deductive methods) โดยเริ่มต้นด้วยการตั้งประเด็นหลัก (Theme) จากคำถามวิจัย(ปัญหา และคำจำกัดความ ความหมายในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม) จากนั้นตั้งประเด็นย่อย (Sub-theme) ไว้อย่างคร่าวๆ จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการตัดสินใจ ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์) ทำการค้นหารวบรวมหัวข้อหลัก (Categories) และหัวข้อย่อย (Sub-categories) และจัดกลุ่มตามประเด็นหลักและประเด็นย่อยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นยืนยันความน่าเชื่อถือหรือตรวจสอบขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบจากนักวิจัยที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 2 คน เพื่ออ่าน (Peer debriefing) บทสนทนาที่เป็นตัวอักษร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลชุดเดียวกันต่างหาก และนำมาเปรียบเทียบดูความสอดคล้องหรือแตกต่างในการวิเคราะห์ข้อมูลหากมีความขัดแย้งกัน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลอีก 2 คน จะร่วมกันพิจารณาเพื่อให้ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกัน โดยผ่านการเห็นชอบจากทุกฝ่าย โดยอยู่ภายใต้การดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษา และและอาจารย์ที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยไม่นำไปอ้างอิงยังกลุ่มอื่น หากแต่ใช้อ้างอิงได้ในกรณีที่อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มเฉพาะที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มที่ศึกษาวิจัยนี้เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2

ในการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของแบบจำลองตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุและเพื่อเปรียบเทียบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ โดยแบ่งเป็นกลุ่มตามอายุ และเพศ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุโฮปอะคาเดมี่ทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 526 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุโฮปอะคาเดมี่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และใช้แอปพลิเคชันไลน์ โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับฉลาก จำนวน 303 คน (Kline, 2011: 12) เพื่อศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของแบบจำลองตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ

1. สร้างนิยามปฏิบัติการของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ในส่วนของการสร้างนิยามปฏิบัติการจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนเนื้อหาของประเด็นหลักที่ 1 มาสร้างเป็นนิยามปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ และนำเนื้อหาของประเด็นหลักที่ 2 มาสร้างเป็นองค์ประกอบหลักของแบบวัด โดยเนื้อหาของข้อคำถามสังเคราะห์จากถ้อยคำของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Quotation) (Creswell; & Plano Clark, 2011)

2. ศึกษาแนวคิดและหลักการสร้างเครื่องมือวัดตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของไอเซน (Ajzen, 1985; 2006) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานำร่อง (Pilot study) เพื่อหาความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (Salient beliefs) กลุ่มอ้างอิงเด่นชัด (Salient referents) ปัจจัยเด่นชัด (Salient factors) และหาคำคุณศัพท์คู่เกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ของกลุ่มตัวอย่างก่อน เพื่อให้เข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดพื้นฐาน ประสบการณ์ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยได้ระบุความหมายของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมไว้ด้านหน้าของแบบสอบถาม และให้ผู้สูงอายุที่เป็นตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คนตอบแบบสอบถาม

4. พิจารณาคัดเลือกข้อความจากความเชื่อที่ได้รับและนำไปสร้างข้อคำถามในมาตรวัด

4.1 ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ มีวิธีพิจารณาดังนี้

1) รวบรวมแบบสอบถามปลายเปิดที่ได้รับจากการสำรวจความเชื่อเด่นชัดจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้รับกลับจำนวน 50 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

2) วิเคราะห์เนื้อหาของความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ทั้งผลดีและผลเสีย โดยจัดกลุ่มความเชื่อที่มีต่อผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน และแจกแจงความถี่ของกลุ่มความเชื่อ

3) พิจารณาข้อความเชื่อเหล่านั้น และจัดเป็นกลุ่มตัวอย่างความเชื่อเด่นชัด ซึ่งผู้วิจัยจะพิจารณาคัดเลือกข้อความเชื่อเด่นชัด 5 อันดับแรกของความเชื่อทั้งหมด มาใช้สร้างแบบวัด

4.2 ความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยนำความเชื่อที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดมาจัดเรียงลำดับความเชื่อตามความถี่ของบุคคลที่สนับสนุนและบุคคลที่คัดค้านจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด และพิจารณาเลือกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับการอ้างอิงบ่อย ๆ 4 อันดับแรก มาใช้สร้างแบบวัด

4.3 ผู้วิจัยนำคำคุณศัพท์ที่แสดงความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่กลุ่มตัวอย่างตอบมาเรียงลำดับตามความถี่ และนำคำคุณศัพท์ที่มีความถี่สูงทั้งทางบวกและทางลบ มาใช้สร้างมาตรวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

4.4 ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยเรียงลำดับปัจจัยสนับสนุนและขัดขวาง โดยเรียงความถี่จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด และคัดเลือกปัจจัยที่มีความถี่สะสม 5 อันดับแรกมาใช้สร้างแบบวัด

5. นำข้อความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง คำคุณศัพท์ และปัจจัยต่างๆ ที่ได้คัดเลือกไว้แล้วมาสร้างแบบวัด จำนวน 7 ชุด ดังนี้

5.1 แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

5.2 แบบวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

5.3 แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง

5.4 แบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

5.5 แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

5.6 แบบวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

5.7 แบบวัดความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

5.8 แบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

6. สร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมและการใฝ่เรียนใฝ่รู้ จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการทบทวนแนวคิดทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคมของสเคเฟอร์ และคณะ และแนวคิดการใฝ่เรียนใฝ่รู้

7. นำแบบวัดที่สร้างไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท จากนั้นปรับปรุงแก้ไข ก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ และพฤติกรรมศาสตร์ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยที่ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์สำหรับระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นๆ บ่งชี้ถึงการใช้อุปกรณ์ช่วยสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นๆ บ่งชี้ถึงการใช้อุปกรณ์ช่วยสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

ให้คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นๆ ไม่ได้บ่งชี้ถึงการใช้อุปกรณ์ช่วยสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

8. ผู้วิจัยนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-operational definition congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ โดยข้อคำถามทั้งหมดจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5

9. ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่คัดเลือกแล้วไปทำการทดลองใช้กับผู้สูงอายุจำนวนทั้งหมด 42 คน ภายหลังจากที่ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลแล้ว จากนั้นพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) อาศัยเกณฑ์การมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .20 ขึ้นไป โดยจะตัดข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นออก

10. หาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach)

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ใช้กับผู้สูงอายุ ซึ่งแบ่งออกเป็น 11 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบให้เลือกตอบ ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา เป็นต้น

(0) เพศ

ชาย หญิง

(00) สถานภาพสมรส

โสด สมรส หม้าย / หย่า / แยกกันอยู่

ตอนที่ 2 แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเป็นแบบวัดระดับความเชื่อของผู้สูงอายุ ซึ่งถูกกำหนดโดยผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม กับการประเมินผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสำรวจความเชื่อเด่นชัดประกอบด้วยข้อคำถาม 28 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .903 และค่าความสัมพันธ์รายข้อ (ค่า r) อยู่ระหว่าง .280 และ .674 เป็นประโยชน์ต่อความประกอบมาตราประเมินค่า 7ระดับได้แก่ “เป็นไปได้-เป็นไปได้ไม่ได้” “ดี-ไม่ดี”

ตัวอย่าง แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

(0) การใช้ไลน์ของฉัน ช่วยให้ฉันประหยัดค่าโทรศัพท์

เป็นไปได้ :7:6:5:4:3:2:1:

เป็นไปได้ไม่ได้

(00) การใช้ไลน์แทนโทรศัพท์ ทำให้ประหยัดค่าโทรศัพท์เป็นสิ่งที่.....

ดี :7:6:5:4:3:2:1:

ไม่ดี

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเป็นมาตราจำแนกความหมาย ประเมินค่า 7ระดับ ตั้งแต่ 1-7คะแนน โดยกำหนดคะแนนมากสำหรับคำคุณศัพท์ด้านบวก และคะแนนน้อยสำหรับคำคุณศัพท์ด้านลบ ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตอนที่ 3 แบบวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเป็นแบบวัดที่ให้ผู้สูงอายุประเมินความรู้สึกของตนเองที่มีต่อการใช้ไลน์อย่างเกิดประโยชน์ ใช้อย่างไม่เป็นอันตราย และใช้อย่างพอดีทั้งในด้านเนื้อหาและเวลา ซึ่งมีทั้งทางบวกและทางลบ โดยวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งใช้มาตราจำแนกความหมาย (The Semantic Differential Scaling) ของ ออสกู๊ดและคณะ (Osgood; Suci; & Tannenbaum. 1957) ประเมินค่า 7ระดับ ในเรื่องความมีประโยชน์ การมีคุณค่า ความรู้สึกดีประกอบด้วยข้อคำถาม 16 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .906 และค่าความสัมพันธ์รายข้อ (ค่า r) อยู่ระหว่าง .326 และ .828

ตัวอย่าง แบบวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

(0) ฉันเห็นว่า การใช้ไลน์ให้เกิดประโยชน์ เป็นสิ่งที่.....

สะดวก	:7:6:5:4:3:2:1:	ยุ่งยาก
มีคุณค่า	:7:6:5:4:3:2:1:	ไม่มีคุณค่า

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม เป็นมาตราจำแนกความหมาย ประเมินค่า 7 ระดับ ตั้งแต่ 1-7คะแนน โดยกำหนดคะแนนมากสำหรับคำคุณศัพท์ด้านบวก และคะแนนน้อยสำหรับคำคุณศัพท์ด้านลบ ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตอนที่ 4 แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงเป็นแบบวัดระดับความเชื่อของผู้สูงอายุ ซึ่งถูกกำหนดโดยผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง กับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง โดยวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสำรวจความเชื่อเด่นชัดประกอบด้วยข้อคำถาม 24 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .943 และค่าความสัมพันธ์รายข้อ (ค่า r) อยู่ระหว่าง .405 และ .814 เป็นประโยคข้อความประกอบมาตราประเมินค่า 7ระดับได้แก่ “ควรจะไม่ควรจะไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง”

ตัวอย่าง แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง

(0) คนในครอบครัวของฉัน คิดว่าฉัน.....ใช้ไลน์ให้มีเนื้อหาที่พอดี ภายใน 1 สัปดาห์ข้างหน้า

ควรจะไม่ควรจะไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	:7:6:5:4:3:2:1:	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
(00) ฉันจะใช้ไลน์ให้มีเนื้อหาที่พอดี ก็ต่อเมื่อ <u>คนในครอบครัวของฉัน</u> ต้องการให้ทำ		
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	:7:6:5:4:3:2:1:	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงเป็นมาตราจำแนกความหมาย ประเมินค่า 7 ระดับ ตั้งแต่ 1-7 คะแนน โดยกำหนดคะแนนมากสำหรับคำคุณศัพท์ด้านบวก และคะแนนน้อยสำหรับ

คำคุณศัพท์ด้านลบ ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตอนที่ 5 แบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เป็นแบบวัดการรับรู้ของผู้สูงอายุที่จะกระทำตามบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อตัวเขามากน้อยเพียงใดในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถาม 12 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .919 และค่าความสัมพันธ์รายข้อ (ค่า r) อยู่ระหว่าง .427 และ .848 ซึ่งเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราประเมินค่า 7 ระดับได้แก่ “สนับสนุน-ขัดขวาง” “เป็นไปได้-เป็นไปได้” เป็นต้น

ตัวอย่างแบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

(0) บุคคลที่มีความสำคัญต่อฉัน จะ.....ฉันในการใช้ไลน์ให้เกิดประโยชน์ ภายใน 1 สัปดาห์ข้างหน้า

สนับสนุน :7:6:5:4:3:2:1:

ขัดขวาง

(00)ฉันได้รับการคาดหวังจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อฉันว่า ฉันจะใช้ไลน์โดยไม่เป็นอันตราย ภายใน 1 สัปดาห์ข้างหน้า

เป็นไปได้ :7:6:5:4:3:2:1:

เป็นไปได้

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงประกอบด้วยข้อคำถามเชิงบวกและข้อคำถามเชิงลบใช้มาตราประเมินค่า 7 ระดับ โดยข้อคำถามเชิงบวกให้คะแนนตามการตอบแบบวัด ตั้งแต่ 7 คะแนนลดลงจนกระทั่งได้ 1 คะแนน ส่วนข้อคำถามเชิงลบ จะให้คะแนนกลับกันกล่าวคือให้คะแนน 1 คะแนน เมื่อตอบว่า “7” และคะแนนจะเพิ่มขึ้นจนกระทั่งเมื่อตอบ “1” ได้ 7 คะแนนผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตอนที่ 6 แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมเป็นแบบวัดระดับความเชื่อของผู้สูงอายุ ซึ่งถูกกำหนดโดยผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับปัจจัยควบคุม กับการรับรู้อำนาจของปัจจัยควบคุม โดยวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสำรวจความเชื่อเด่นชัด ประกอบด้วยข้อคำถาม 24 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .920 และค่าความสัมพันธ์รายข้อ (ค่า r) อยู่ระหว่าง .323 และ .715 เป็นประโยคข้อความประกอบมาตราประเมินค่า 7 ระดับได้แก่ “ส่งเสริม-ขัดขวาง” “มาก-น้อย”

ตัวอย่าง แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุม

(0) การมีคนรอบข้างที่ใช้ไลน์ เป็นการ.....การใช้ไลน์ให้เกิดความใกล้ชิดกันมากขึ้น

ส่งเสริม :7:6:5:4:3:2:1:

ขัดขวาง

(00) การมีคนรอบข้างที่ใช้ไลน์ ทำให้ฉันมีโอกาสใช้ไลน์ให้เกิดความใกล้ชิดกันมากขึ้น
เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้

มาก :7:6:5:4:3:2:1:

น้อย

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมเป็นมาตราจำแนกความหมาย
ประเมินค่า 7ระดับ ตั้งแต่ 1-7คะแนน โดยกำหนดคะแนนมากสำหรับคำคุณศัพท์ด้านบวก และคะแนน
น้อยสำหรับคำคุณศัพท์ด้านลบ ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถใน
การควบคุมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตอนที่ 7 แบบวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่าง
เหมาะสม เป็นแบบวัดที่ผู้สูงอายุประเมินการรับรู้ของตนเองว่ามีความสามารถและควบคุมตนเองใน
การใช้ไลน์ให้เกิดประโยชน์ไม่เป็นอันตราย และใช้อย่างพอดีทั้งเนื้อหาและเวลาได้เพียงใด โดยวัดจาก
แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถาม 16 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .971 และค่า
ความสัมพันธรัยข้อ (ค่า r) อยู่ระหว่าง .311 และ .897เป็นประโยคข้อความประกอบมาตราประเมินค่า
7ระดับได้แก่ “เป็นไปได้” ถึง “เป็นไปได้” “ควบคุมได้” ถึง “ควบคุมไม่ได้” เป็นต้น

ตัวอย่าง แบบวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่าง
เหมาะสม

(0) สำหรับฉันแล้ว การใช้ไลน์ให้เกิดประโยชน์ในครั้งต่อไป ภายใน 1 สัปดาห์ ข้างหน้า
จะ.....

เป็นไปได้ :7:6:5:4:3:2:1:

เป็นไปได้

(00) ฉันสามารถควบคุมการใช้ไลน์ให้เกิดประโยชน์ ภายใน 1 สัปดาห์ข้างหน้าได้

ควบคุมได้ :7:6:5:4:3:2:1:

ควบคุมไม่ได้

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ใช้มาตราประเมินค่า 7ระดับ โดยให้คะแนนตามการตอบแบบวัด ตั้งแต่ 7คะแนนลดลงจนกระทั่งได้ 1คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตอนที่ 8 แบบวัดความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเป็นแบบวัดความมุ่งมั่นที่จะแสดงพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ใน 1 สัปดาห์ข้างหน้าว่ามีมากน้อยเพียงใดโดยวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถาม 11 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .620 และค่าความสัมพันธ์รายข้อ (ค่า r) อยู่ระหว่าง -.048 และ .566 เป็นประโยคข้อความประกอบมาตราประเมินค่า 4ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย”

ตัวอย่าง แบบวัดความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ข้อความ	ระดับความเป็นจริง			
	จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
(0) ฉันตั้งใจว่า ภายใน 1 สัปดาห์ข้างหน้า เมื่อฉันได้รับรู้ข้อมูล ฉันจะส่งข้อมูลให้กับเพื่อนทุกกลุ่มผ่านทางไลน์	4	3	2	1
(00) ฉันตั้งใจว่า ภายใน 1 สัปดาห์ข้างหน้า เมื่อมีคนที่ฉันไม่รู้จัก มาขอเป็นเพื่อนทางไลน์ ฉันจะรับทันที	4	3	2	1

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบวัดความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมประกอบด้วยข้อคำถามเชิงบวกและข้อคำถามเชิงลบใช้มาตราประเมินค่า 4ระดับ โดยข้อคำถามเชิงบวกให้คะแนนตามการตอบแบบวัด ตั้งแต่ 4คะแนนลดลงจนกระทั่งได้ 1คะแนน ส่วนข้อคำถามเชิงลบ จะให้คะแนนกลับกันกล่าวคือให้คะแนน 1 คะแนน เมื่อตอบว่า “4” และคะแนนจะเพิ่มขึ้นจนกระทั่งเมื่อตอบ “1” ได้ 4 คะแนนผู้ที่ได้คะแนนสูงผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตอนที่ 9 แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมเป็นแบบวัดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัว และบุคคลรอบข้าง เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามนิยามปฏิบัติการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วยข้อคำถาม 11 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .896 และค่า

ความสัมพันธ์รายข้อ (ค่า r) อยู่ระหว่าง .546 และ .751 เป็นประโยคข้อความประกอบมาตราประเมินค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย”

ตัวอย่าง แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

ข้อความ	ระดับความเป็นจริง			
	จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
(0) ฉันตั้งใจว่า ภายใน 1 สัปดาห์ข้างหน้า เมื่อฉันได้รับรู้ข้อมูล ฉันจะส่งข้อมูลให้กับเพื่อนทุกกลุ่มผ่านทางไลน์	4	3	2	1
(00) ฉันตั้งใจว่า ภายใน 1 สัปดาห์ข้างหน้า เมื่อมีคนที่ไม่รู้จัก มาขอเป็นเพื่อนทางไลน์ ฉันจะรับทันที	4	3	2	1

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมประกอบด้วยข้อคำถามเชิงบวกและข้อคำถามเชิงลบใช้มาตราประเมินค่า 4 ระดับ โดยข้อคำถามเชิงบวกให้คะแนนตามการตอบแบบวัด ตั้งแต่ 4 คะแนนลดลงจนกระทั่งได้ 1 คะแนน ส่วนข้อคำถามเชิงลบ จะให้คะแนนกลับกันกล่าวคือให้คะแนน 1 คะแนน เมื่อตอบว่า “4” และคะแนนจะเพิ่มขึ้นจนกระทั่งเมื่อตอบ “1” ได้ 4 คะแนนผู้ที่ได้คะแนนสูงผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการสนับสนุนทางสังคมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตอนที่ 10 แบบวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้เป็นแบบวัดที่ให้ผู้สูงอายุประเมินตนเองว่า ได้แสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในการใช้ไลน์ด้วยตนเองมากน้อยเพียงใด โดยวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามนิยามปฏิบัติการการใฝ่เรียนใฝ่รู้ ประกอบด้วยข้อคำถาม 11 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .935 และค่าความสัมพันธ์รายข้อ (ค่า r) อยู่ระหว่าง .626 และ .817 เป็นประโยคข้อความประกอบมาตราประเมินค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย”

ตัวอย่าง แบบวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้

ข้อความ	ระดับความเป็นจริง			
	จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
(0) เมื่อฉันมีเวลาว่าง ฉันมักหาความรู้ในการใช้ไลน์ให้คล่องขึ้น	4	3	2	1
(00) ฉันจะนำคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์มาปรับใช้ในการเล่นไลน์ของตนเอง	4	3	2	1

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้ประกอบด้วยข้อคำถามเชิงบวกและข้อคำถามเชิงลบใช้มาตราประเมินค่า 4ระดับ โดยข้อคำถามเชิงบวกให้คะแนนตามการตอบแบบวัด ตั้งแต่ 4คะแนนลดลงจนกระทั่งได้ 1คะแนน ส่วนข้อคำถามเชิงลบ จะให้คะแนนกลับกันกล่าวคือให้คะแนน 1 คะแนน เมื่อตอบว่า “4” และคะแนนจะเพิ่มขึ้นจนกระทั่งเมื่อตอบ “1” ได้ 4 คะแนนผู้ที่ได้คะแนนสูงผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการใฝ่เรียนใฝ่รู้มากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตอนที่ 11 แบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเป็นการวัดการใช้ไลน์ในการติดต่อสื่อสาร โดยที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ไม่เป็นอันตราย และใช้อย่างพอดีทั้งเนื้อหาและเวลา โดยวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามนิยามปฏิบัติการการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยข้อคำถาม 11 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .701 และค่าความสัมพันธ์รายข้อ (ค่า r) อยู่ระหว่าง -.183 และ .698ซึ่งเป็นประโยคข้อความประกอบมาตราประเมินค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “มากที่สุด” ถึง “ไม่ปฏิบัติเลย” ผู้ที่ได้คะแนนสูง แสดงว่าเป็นผู้ที่มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ตัวอย่าง แบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

ข้อความ	ระดับการแสดงพฤติกรรม			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	ไม่ปฏิบัติเลย
(0) เมื่อฉันได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพจากเพื่อนผ่านทางไลน์ ฉันจะส่งต่อทันที	4	3	2	1
(00) เมื่อฉันได้รับข้อมูล ฉันจะส่งข้อมูลให้กับเพื่อนทุกกลุ่มผ่านทางไลน์	4	3	2	1

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยข้อคำถามเชิงบวกและข้อคำถามเชิงลบใช้มาตราประเมินค่า 4ระดับ โดยข้อคำถามเชิงบวกให้คะแนนตามการตอบแบบวัด ตั้งแต่ 4คะแนนลดลงจนกระทั่งได้ 1คะแนน ส่วนข้อคำถามเชิงลบ จะให้คะแนนกลับกันกล่าวคือให้คะแนน 1 คะแนน เมื่อตอบว่า “4” และคะแนนจะเพิ่มขึ้นจนกระทั่งเมื่อตอบ “1” ได้ 4 คะแนนผู้ที่ได้คะแนนสูงผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบคุณภาพการวัดตัวแปร

1. การหาคุณภาพแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบจำลองการวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน หลังจากนำแบบสอบถามไปเก็บกับกลุ่มตัวอย่างจริง พบว่าแบบจำลองการวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาคัดเลือกตัดข้อคำถามอื่น ๆ ออกไป โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย แล้วเลือกตัดที่ละข้อคำถาม จนแบบจำลองการวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองการวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ได้แก่ $\chi^2=75.700$, $df=29$, $CFI=.961$, $TLI=.940$, $RMSEA=.075$, $SRMR=.039$ พบว่ามีเพียงดัชนี χ^2 ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว ดัชนีทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก	ค่า CR	ค่า AVE
ด้านใช้เกิดประโยชน์	.500-.847	.798	.506
ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	.801-.867	.821	.697
ด้านเนื้อหาพอดี	.717-.726	.685	.521
ด้านเวลาพอดี	.863-.891	.870	.769
แบบจำลองการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่มี 4 องค์ประกอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์	ได้แก่ ได้แก่ $\chi^2=75.700$, $df=29$, $CFI=.961$, $TLI=.940$, $RMSEA=.075$, $SRMR=.039$		

* $p < .05$

เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR=.936$ $AVE=.600$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตที่จะวัด เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง .500-.891 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมี 4 องค์ประกอบ ดังนั้น แบบจำลองการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มี 4 องค์ประกอบ และมีจำนวนข้อคำถามแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่ปรับใหม่จำนวน 10 ข้อ (Beh1= 1,2,3,4Beh2=5,6Beh3=8,9Beh4=10,11)

2. การหาคุณภาพแบบวัดความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

หลังจากผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้แล้ว ผู้วิจัยจึงสร้างแบบวัดความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ที่คู่ขนานไปกับแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม จำนวน 11 ข้อ จึงนำแบบสอบถามไปเก็บกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบจำลองการวัดความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบจำลองการวัดความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาคัดเลือกตัดข้อคำถามอื่น ๆ ออกไป โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย แล้วเลือกตัดทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองการวัดความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองการวัดความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ได้แก่ $\chi^2=40.111$, $df=29$, $CFI=.993$, $TLI=.990$, $RMSEA=.036$, $SRMR=.025$ พบว่าดัชนี χ^2 ผ่านเกณฑ์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว ดัชนีทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรความตั้งใจต่อการใช้อีช้อปปิ้งออนไลน์อย่างเหมาะสม

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก	ค่า CR	ค่า AVE
ด้านใช้เกิดประโยชน์	.622-.861	.850	.590
ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	.859-.874	.858	.751
ด้านเนื้อหาพอดี	.778-.866	.808	.678
ด้านเวลาพอดี	.848-.944	.892	.805
แบบจำลองความตั้งใจต่อการใช้อีช้อปปิ้งออนไลน์อย่างเหมาะสมที่มี 4 องค์ประกอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์	ได้แก่ $\chi^2=40.111$, $df=29$, $CFI=.993$, $TLI=.990$, $RMSEA=.036$, $SRMR=.025$		

* $p < .05$

เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR=.955$ $AVE=.683$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตที่จะวัด เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง .622-.944 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองความตั้งใจต่อการใช้อีช้อปปิ้งออนไลน์อย่างเหมาะสมมี 4 องค์ประกอบ ดังนั้น แบบจำลองความตั้งใจต่อการใช้อีช้อปปิ้งออนไลน์อย่างเหมาะสม มี 4 องค์ประกอบ และมีจำนวนข้อคำถามแบบวัดความตั้งใจต่อการใช้อีช้อปปิ้งออนไลน์อย่างเหมาะสมที่ปรับใหม่จำนวน 10 ข้อ (Int1=1,2,3,4Int2=5,6Int3=8,9Int4=10,11)

3. การหาคุณภาพแบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้อีช้อปปิ้งออนไลน์อย่างเหมาะสม

การหาคุณภาพแบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้อีช้อปปิ้งออนไลน์อย่างเหมาะสม มีขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัด ดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบวัดที่สร้างไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท จากนั้นปรับปรุงแก้ไขก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความ

สอดคล้อง (Index of item-operational definition congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ โดยข้อคำถามทั้งหมดจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จากนั้นผู้วิจัยนำข้อคำถามที่คัดเลือกแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุ จำนวนทั้งหมด 42 คน ภายหลังจากที่ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลแล้ว จากนั้นพิจารณาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) อาศัยเกณฑ์การมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยจะตัดข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นออก ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยได้ตัดข้อคำถามที่มีความเชื่อมั่นน้อย เหลือข้อคำถาม จำนวน 28 ข้อ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .903 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .280-.674 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่าแบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาคัดเลือกตัดข้อคำถามอื่น ๆ ออกไป โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย แล้วเลือกตัดทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ได้แก่ $\chi^2=166.495$, $df=59$, $CFI=.955$, $TLI=.941$, $RMSEA=.075$, $SRMR=.041$ พบว่ามีเพียงดัชนี χ^2 ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว ดัชนีทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก	ค่า CR	ค่า AVE
ด้านใช้เกิดประโยชน์	.739-.869	.836	.669
ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	.770-.817	.834	.627
ด้านเนื้อหาพอดี	.745-.828	.821	.605
ด้านเวลาพอดี	.728-.806	.862	.609
แบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่มี 4 องค์ประกอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์	ได้แก่ $\chi^2=166.495$, $df=59$, $CFI=.955$, $TLI=.941$, $RMSEA=.075$, $SRMR=.041$		

* $p < .05$

เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR=.954$ $AVE=.626$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตที่จะวัด เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง .728-.869 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมี 4 องค์ประกอบ ดังนั้น แบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มี 4 องค์ประกอบ และมีจำนวนข้อคำถามแบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่ปรับเปลี่ยนจำนวน 26 ข้อ (BB1= 1,2,3,4,5,6BB2= 7,8,9,10,11,12 BB3= 15,16,17,18,19,20 BB4=21,22,23,24,25,26,27,28)

4. การหาคุณภาพแบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง

การหาคุณภาพแบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง มีขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัด ดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบวัดที่สร้างไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท จากนั้นปรับปรุงแก้ไขก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-operational

definition congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ โดยข้อคำถามทั้งหมดจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จากนั้นผู้วิจัยนำข้อคำถามที่คัดเลือกแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุ จำนวนทั้งหมด 42 คน ภายหลังจากที่ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลแล้ว จากนั้นพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) อาศัยเกณฑ์การมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยจะตัดข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นออก ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง ซึ่งผู้วิจัยได้ตัดข้อคำถามที่มีความเชื่อมั่นน้อยเหลือข้อคำถาม จำนวน 24 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .943 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .405-.814 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่าแบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาคัดเลือกตัดข้อคำถามอื่น ๆ ออกไป โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย แล้วเลือกตัดทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง ได้แก่ $\chi^2=294.781$, $df=59$, $CFI=.953$, $TLI=.938$, $RMSEA=.115$, $SRMR=.042$ พบว่ามีเพียงดัชนี χ^2 ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนี $RMSEA$ ที่มีค่ามากกว่า .08 แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว ดัชนีทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก	ค่า CR	ค่า AVE
ด้านใช้เกิดประโยชน์	.817-.954	.935	.828
ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	.795-.963	.934	.827
ด้านเนื้อหาพอดี	.895-.960	.955	.876
ด้านเวลาพอดี	.552-.952	.912	.729
แบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงที่มี 4 องค์ประกอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์	ได้แก่ $\chi^2=294.781$, $df=59$, $CFI=.953$, $TLI=.938$, $RMSEA=.115$, $SRMR=.042$		

* $p < .05$

เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR=.982$ $AVE=.809$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตที่จะวัด เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายชื่ออยู่ระหว่าง .552-.963 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงมี 4 องค์ประกอบ ดังนั้น แบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง มี 4 องค์ประกอบ และมีจำนวนข้อคำถามแบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงที่ปรับเปลี่ยนจำนวน 13 ข้อ ($NB1=4,5,6$ $NB2=10,11,12,14$ $NB3=16,17,18$ $NB4=21,22,23,24$)

5. การหาคุณภาพแบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การหาคุณภาพแบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัด ดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบวัดที่สร้างไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท จากนั้นปรับปรุงแก้ไขก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-operational definition congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ โดยข้อคำถามทั้งหมดจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จากนั้นผู้วิจัยนำข้อคำถามที่คัดเลือกแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุ จำนวนทั้งหมด 42 คน ภายหลังจากที่ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลแล้ว จากนั้นพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) อาศัยเกณฑ์การมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยจะตัดข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นออก ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยได้ตัดข้อคำถามที่มีความเชื่อมั่นน้อย เหลือข้อคำถาม จำนวน 26 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .920 มีค่าอำนาจจำแนกรายชื่ออยู่ระหว่าง .323-.715 แบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาคัดเลือกตัดข้อคำถามอื่น ๆ ออกไป โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย แล้วเลือกตัดที่ละข้อคำถาม จนแบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มี

ความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองการวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ได้แก่ $\chi^2=78.018$, $df=27$, $CFI=.968$, $TLI=.947$, $RMSEA=.079$, $SRMR=.033$ พบว่ามีเพียงดัชนี χ^2 ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว ดัชนีทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก	ค่า CR	ค่า AVE
ด้านใช้เกิดประโยชน์	.715-.789	.744	.556
ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	.658-.830	.782	.592
ด้านเนื้อหาพอดี	.815-.843	.848	.273
ด้านเวลาพอดี	.774-.831	.763	.645
แบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ที่มี 4 องค์ประกอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์	ได้แก่ $\chi^2=78.018$, $df=27$, $CFI=.968$, $TLI=.947$, $RMSEA=.079$, $SRMR=.033$		

* $p<.05$

เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR=.934$ $AVE=.611$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตที่จะวัด เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง .658-.843 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมี 4 องค์ประกอบ ดังนั้นแบบจำลองความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มี 4 องค์ประกอบ และมีจำนวนข้อคำถามแบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการ

ควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่ปรับเปลี่ยนจำนวน 10 ข้อ (CB1=2,4,6CB2=12,13,14 CB3=17,19 CB4=24,25)

6. การหาคุณภาพแบบวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การหาคุณภาพแบบวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัด ดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบวัดที่สร้างไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท จากนั้นปรับปรุงแก้ไขก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-operational definition congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ โดยข้อคำถามทั้งหมดจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จากนั้นผู้วิจัยนำข้อคำถามที่คัดเลือกแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุ จำนวนทั้งหมด 42 คน ภายหลังจากที่ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลแล้ว จากนั้นพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนข้อคำถามกับคะแนนรวม (Item-total correlation) อาศัยเกณฑ์การมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยจะตัดข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นออก ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้ตัดข้อคำถามที่มีความเชื่อมั่นน้อย เหลือข้อคำถาม จำนวน 16 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .906 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .326-.828 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบจำลองการวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบจำลองการวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาคัดเลือกตัดข้อคำถามอื่น ๆ ออกไป โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย แล้วเลือกตัดทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองการวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองการวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ได้แก่ $\chi^2=230.877$, $df=81$, $CFI=.950$, $TLI=.935$, $RMSEA=.078$, $SRMR=.038$ พบว่ามีเพียงดัชนี χ^2 ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว ดัชนีทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์
อย่างเหมาะสม

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก	ค่า CR	ค่า AVE
ด้านใช้เกิดประโยชน์	.595-.841	.849	.533
ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	.690-.802	.799	.570
ด้านเนื้อหาพอดี	.792-.852	.898	.687
ด้านเวลาพอดี	.764-.838	.853	.660

แบบจำลองเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์
อย่างเหมาะสมที่มี 4 องค์ประกอบมีความกลมกลืน
กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ได้แก่ $\chi^2=230.877$, $df=81$, $CFI=.950$,
 $TLI=.935$, $RMSEA=.078$, $SRMR=.038$

* $p<.05$

เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR=.958$ $AVE=.607$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตที่จะวัด เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง .595-.852 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมี 4 องค์ประกอบ ดังนั้น แบบจำลองเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มี 4 องค์ประกอบ และมีจำนวนข้อคำถามแบบวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่ปรับใหม่จำนวน 15 ข้อ (AB1= 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5AB2=2.1, 2.3, 2.4AB3=3.1, 3.2, 3.3, 3.4 AB4=4.1, 4.2, 4.3)

7. การหาคุณภาพแบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

การหาคุณภาพแบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัดดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบวัดที่สร้างไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท จากนั้นปรับปรุงแก้ไขก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-operational definition congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ โดยข้อคำถามทั้งหมดจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จากนั้นผู้วิจัยนำข้อคำถามที่คัดเลือกแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุ จำนวนทั้งหมด 42 คน ภายหลังจากที่ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลแล้ว จากนั้น

พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) อาศัยเกณฑ์การมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยจะตัดข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นออก ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .919 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .427-.848 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบจำลองการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบจำลองการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาตัดเลือกตัดข้อคำถามอื่น ๆ ออกไป โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย แล้วเลือกตัดที่ละข้อคำถาม จนแบบจำลองการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ได้แก่ $\chi^2=54.949$, $df=22$, CFI=.990, TLI=.980, RMSEA=.070, SRMR=.022 พบว่ามีเพียงดัชนี χ^2 ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว ดัชนีทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก	ค่า CR	ค่า AVE
ด้านใช้เกิดประโยชน์	.589-.911	.823	.616
ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	.582-.901	.829	.626
ด้านเนื้อหาพอดี	.863-.874	.860	.754
ด้านเวลาพอดี	.893-.926	.906	.827
แบบจำลองการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่มี 4 องค์ประกอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์	ได้แก่ $\chi^2=54.949$, $df=22$, CFI=.990, TLI=.980, RMSEA=.070, SRMR=.022		

* $p<.05$

เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR=.956$ $AVE=.689$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตที่จะวัด เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง .582-.926 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมี 4 องค์ประกอบ ดังนั้น แบบจำลองการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มี 4 องค์ประกอบ และมีจำนวนข้อคำถามแบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่ปรับใหม่จำนวน 10 ข้อ ($SN1=1,5,9SN2=2,6,10SN3=3,7SN4=4,8$)

8. การหาคุณภาพแบบวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การหาคุณภาพแบบวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัด ดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบวัดที่สร้างไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท จากนั้นปรับปรุงแก้ไขก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-operational definition congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ โดยข้อคำถามทั้งหมดจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จากนั้นผู้วิจัยนำข้อคำถามที่คัดเลือกแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุ จำนวนทั้งหมด 42 คน ภายหลังจากที่ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลแล้ว จากนั้นพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) อาศัยเกณฑ์การมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยจะตัดข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นออก ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ข้อคำถาม จำนวน 16 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .971 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .311-.897 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบจำลองการวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบจำลองการวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาคัดเลือกตัดข้อคำถามอื่น ๆ ออกไป โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย แล้วเลือกตัดที่ละข้อคำถาม จนแบบจำลองการวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีความ

กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลอง การวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ได้แก่ $\chi^2=154.346$, $df=59$, $CFI=.979$, $TLI=.973$, $RMSEA=.073$, $SRMR=.018$ พบว่ามีเพียงดัชนี χ^2 ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว ดัชนีทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก	ค่า CR	ค่า AVE
ด้านใช้เกิดประโยชน์	.765-.919	.929	.768
ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	.879-.928	.929	.814
ด้านเนื้อหาพอดี	.882-.918	.928	.812
ด้านเวลาพอดี	.886-.922	.932	.821
แบบจำลองการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่มี 4 องค์ประกอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์	ได้แก่ $\chi^2=154.346$, $df=59$, $CFI=.979$, $TLI=.973$, $RMSEA=.073$, $SRMR=.018$		

* $p<.05$

เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR=.981$ $AVE=.801$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตที่จะวัด เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายชื่ออยู่ระหว่าง .765-.928 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมี 4 องค์ประกอบ ดังนั้น แบบจำลองการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มี 4 องค์ประกอบ และมีจำนวนข้อคำถามแบบวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่ปรับใหม่จำนวน 13 ข้อ ($PBC1=1,2,3,4$ $PBC2=6,7,8$ $PBC3=10,11,12$ $PBC4=13,14,16$)

9. การหาคุณภาพแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

การหาคุณภาพแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม มีขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัด ดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบวัดที่สร้างไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท จากนั้นปรับปรุงแก้ไขก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-operational definition congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ โดยข้อคำถามทั้งหมดจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จากนั้นผู้วิจัยนำข้อคำถามที่คัดเลือกแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุ จำนวนทั้งหมด 42 คน ภายหลังจากที่ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลแล้ว จากนั้นพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) อาศัยเกณฑ์การมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยจะตัดข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นออก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้ตัดข้อคำถามที่มีความเชื่อมั่นน้อย เหลือข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .897 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .546-.768 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบจำลองการวัดการสนับสนุนทางสังคม โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบจำลองการวัดการสนับสนุนทางสังคมไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาคัดเลือกตัดข้อคำถามอื่น ๆ ออกไป โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย แล้วเลือกตัดที่ละข้อคำถาม จนแบบจำลองการวัดการสนับสนุนทางสังคม มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองการวัดการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ $\chi^2=29.828$, $df=22$, $CFI=.993$, $TLI=.989$, $RMSEA=.034$, $SRMR=.025$ พบว่าดัชนี χ^2 ผ่านเกณฑ์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว ดัชนีทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการสนับสนุนทางสังคม มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก	ค่า CR	ค่า AVE
ด้านอารมณ์	.694-.714	.663	.496
ด้านวัตถุ	.739-.867	.848	.651
ด้านข้อมูลข่าวสาร	.621-.752	.780	.472
แบบจำลองการสนับสนุนทางสังคมที่มี 4 องค์ประกอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์	ได้แก่ $\chi^2=29.828, df=22, CFI=.993, TLI=.989, RMSEA=.034, SRMR=.025$		

*p<.05

เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า CR=.912 AVE=.537 แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตที่จะวัด เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรที่พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง .621-.867 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองการสนับสนุนทางสังคมมี 3 องค์ประกอบ ดังนั้น แบบจำลองการสนับสนุนทางสังคม มี 3 องค์ประกอบ และมีจำนวนข้อคำถาม แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมที่ปรับใหม่ จำนวน 9 ข้อ (Sup1= 1,2 Sup2=3,4,5 Sup3=7,8,9,10)

10. การหาคุณภาพแบบวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้

การหาคุณภาพแบบวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้ มีขั้นตอนการหาคุณภาพของแบบวัด ดังนี้ ผู้วิจัยนำแบบวัดที่สร้างไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท จากนั้นปรับปรุงแก้ไขก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-operational definition congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ โดยข้อคำถามทั้งหมดจะต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จากนั้นผู้วิจัยนำข้อคำถามที่คัดเลือกแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุ จำนวนทั้งหมด 42 คน ภายหลังจากที่ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลแล้ว จากนั้นพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) อาศัยเกณฑ์การมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ .20 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient)

ของครอนบัค (Cronbach) โดยจะตัดข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นออก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ตัดข้อคำถามที่มีความเชื่อมั่นน้อย เหลือข้อคำถาม จำนวน 11 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .938 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .630-.819 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบจำลองการวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้ โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่าแบบจำลองการวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้ไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพิจารณาคัดเลือกตัดข้อคำถามอื่น ๆ ออกไป โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) น้อย แล้วเลือกตัดทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองการวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองการวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้ ได้แก่ $\chi^2=19.968$, $df=7$, $CFI=.986$, $TLI=.971$, $RMSEA=.078$, $SRMR=.022$ พบว่ามีเพียงดัชนี χ^2 ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาร่วมกับดัชนีตัวอื่น ๆ แล้ว ดัชนีทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการใฝ่เรียนใฝ่รู้ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรการใฝ่เรียนใฝ่รู้

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก	ค่า CR	ค่า AVE
ด้านการใฝ่เรียนใฝ่รู้	.613-.882	.885	.565
แบบจำลองการใฝ่เรียนใฝ่รู้ที่มีองค์ประกอบเดียวมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์	ได้แก่ $\chi^2=19.968$, $df=7$, $CFI=.986$, $TLI=.971$, $RMSEA=.078$, $SRMR=.022$		

* $p < .05$

เมื่อพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง พบว่า $CR=.885$ $AVE=.565$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตที่จะวัด เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง .613-.882 เมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองการใฝ่เรียนใฝ่รู้มี 4 องค์ประกอบ ดังนั้น แบบจำลองการใฝ่เรียนใฝ่รู้ มีองค์ประกอบเดียว และมีจำนวนข้อคำถามแบบวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้ที่ปรับใหม่จำนวน 6 ข้อ ($LN1= 1,2,3,4,5,10$)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาคือหา ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ (Correlation Analysis) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model) มาประยุกต์ใช้เพื่อ วิเคราะห์ตัวแปรหลักและตัวแปรแฝงที่ส่งผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมการใช้ เทคนิคการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model) ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากมีความเหมาะสมหากใช้กับลักษณะและจำนวนของตัวแปรที่มีอยู่

3. วิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่าย สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมโดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

3.1 การกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดลจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องของผู้วิจัยกำหนดให้มีตัวแปรต่างๆภายใต้แบบจำลองจากนั้นกำหนดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุโดย มีข้อตกลงเบื้องต้นของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นคือความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดล เป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงมีคุณสมบัติการบวกและเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบทางเดียว

3.2 การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดลเป็นการพิจารณาค่าพารามิเตอร์ที่จะ ประมาณค่าจากโมเดลที่กำหนดนั้นสามารถประมาณค่าได้หรือไม่และค่าพารามิเตอร์ที่ประมาณค่าได้ นั้นสามารถที่ประมาณค่าที่เป็นค่าเดียวได้หรือไม่ทั้งนี้โมเดลที่สามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ได้ จะต้องต้องมีจำนวนพารามิเตอร์ที่จะทำการประมาณค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับจำนวนสมการที่ใช้ในการหา ค่าพารามิเตอร์ซึ่งหาได้จากสูตร $(NI)(NI+1)/2$ โดย NI คือจำนวนตัวแปรสังเกตและมีค่าพารามิเตอร์ที่ ต้องการประมาณตามที่กำหนด

3.3 การประมาณค่าพารามิเตอร์ผู้วิจัยใช้การประมาณค่าด้วยวิธีไลค์ลิฮูดสูงสุด (Maximum Likelihood) ซึ่งวิธีการนี้ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายเป็นวิธีที่มีความคงที่มี ประสิทธิภาพและเป็นอิสระจากมาตรวัดในกรณีที่มีการแจกแจงของตัวแปรเป็นโค้งปกติ

3.4 การตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลผู้วิจัยใช้ดัชนีต่อไปนี้

3.4.1 สถิติไคสแควร์ถ้าค่าที่คำนวณได้น้อยกว่าค่าวิกฤติแสดงว่าโมเดลมีความ กลมกลืนหมายความว่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรสังเกตเกิดขึ้นเพราะความสัมพันธ์เชิง สาเหตุตามที่กำหนดไว้ในโมเดลหรืออธิบายข้อมูลได้ดี

3.4.2 ดัชนีใน กลุ่ม เศษ ที่ เหลือ (Residual Based Fit Indices) ได้แก่ Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) เป็นค่าเฉลี่ยของเศษที่เหลือจากการ

เปรียบเทียบค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างกับค่าที่ประมาณจากค่าพารามิเตอร์โดยที่ค่าดัชนี SRMR จะต้องมีค่าที่น้อยกว่า 0.05

3.4.3 ค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณ RMSEA (Root mean square error of approximation) เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความไม่สอดคล้องของโมเดลที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร โดยค่า RMSEA ที่มีค่าต่ำกว่า .10 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องในระดับ ดี (good fit) ถ้ามีค่าต่ำกว่า .05 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องในระดับดีมาก (very good fit) ถ้ามีค่าต่ำกว่า .01 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องในระดับดีเยี่ยม (outstanding fit) และถ้าค่า RMSEA มีค่า เท่ากับ 0 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องอย่างแท้จริง (exact fit) (Hair et. al.1995)

3.4.4 ค่า CFI (Comparative Fit Indices) ดัชนีความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบเป็นดัชนีที่คำนวณขึ้นจากสถิติค่าไคสแควร์ที่มีการแจกแจงแบบ Non-central Distribution โดยที่ค่าดัชนี CFI จะต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.90

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ภายหลังได้รับการอนุมัติหัวข้อเค้าโครงปริญญาโท และก่อนเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ต่อผู้บริหารชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยต่อไป โดยผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ทุกราย มีความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย และเห็นยินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยผ่านการขออนุญาต ซึ่งแจ้งรายละเอียด สิ่งที่ขอความร่วมมือให้ปฏิบัติโดยผู้วิจัย ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิที่จะถอนตัวออกจากการเข้าร่วมการวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยจะไม่สูญเสียผลประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น และเพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิด้านการเก็บรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ละเว้นการอ้างถึงชื่อบุคคลอย่างเฉพาะเจาะจง และใช้นามสมมติในการสื่อถึงผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละรายในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามจะถูกเก็บไว้เป็นความลับไม่นำมาเปิดเผยชื่อจะนำเสนอผลการวิจัยเชิงปริมาณในภาพรวม เพื่อใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น และข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายภายใน 5 ปี ภายหลังจากที่ผลการวิจัยได้รับการเผยแพร่แล้ว

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการศึกษาของค้ประกอบและรูปแบบตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม บนแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาผสมวิธี (Mixed methods) แบบสำรวจแบบต่อเนื่อง (Sequential Exploratory Design) (Creswell.2015) ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยที่ผสมวิธีวิจัยเชิงคุณภาพนำวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ในระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุมีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การวิจัยในระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อพัฒนาแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ และเพื่อศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของแบบจำลองตัวแปรเชิงเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุและเพื่อเปรียบเทียบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ แบ่งตามกลุ่ม โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนในแต่ละระยะ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1

ในการวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์ ทั้งสิ้นจำนวน 6 คนและผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 4 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 2 เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน มีสาระสำคัญ ดังนี้

จากการศึกษาเสนอผลการวิเคราะห์สรุปได้ 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ในการคัดเลือก มีจำนวน 6 คน มีข้อมูลทั่วไป ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ลำดับที่	นามสมมติ	อายุ	เพศ	ระดับการศึกษา	สถานะการทำงาน	ลักษณะการอยู่อาศัย	ระยะเวลาการใช้	ความถี่ในการใช้	App. ที่ใช้
1.	แม่มา	66	หญิง	ปวส.	ไม่ทำงาน	อยู่กับสามีและลูก	4 ปี	ทุกวัน รวมวันละไม่ต่ำกว่า 2 ชม.	ไลน์ FB
2.	แม่กาญ	72	หญิง	ปวส.	ไม่ทำงาน	อยู่กับสามีและลูก	5 ปี	ทุกวันรวมวันละชม.กว่าๆ	ไลน์ FB Skype
3.	น้ำหนึ่ง	67	ชาย	ป.ตรี	ทำงาน	อยู่กับภรรยาและลูก	7-8 ปี	ทุกวัน รวมวันละชม.กว่าๆ	ไลน์ FB Instagram twitter
4.	แม่วรรณ	67	หญิง	ป.6	ไม่ทำงาน	อยู่กับสามีและลูก	3ปี	ทุกวัน แต่ละครั้งใช้ไม่นาน	ไลน์ FB
5.	แม่แมว	60	หญิง	ป.6	ทำงาน	อยู่กับลูก	2ปี	ทุกวัน รวมวันละ 1-2 ชม.	ไลน์
6.	แม่ช่อ	66	หญิง	ป.4	ทำงาน	อยู่กับลูก	3ปี	ทุกวัน แต่ละครั้งใช้ไม่เกินไปครั้งชม.	ไลน์ FB

จากตาราง 11 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ บนแอปพลิเคชันไลน์ อย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป โดยเป็นเพศชาย 1 คน เพศหญิง 5 คน มีอายุอยู่ระหว่าง 60-65 ปี จำนวน 1 คน 66-70 ปี จำนวน 4 คน 71-75 ปี จำนวน 1 คน ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 3 คน ปวช.-ปวส. จำนวน 2 คน และระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน ลักษณะการอยู่อาศัยส่วนใหญ่ ยังอยู่กับสามี/ภรรยาและลูก จำนวน 4 คน อยู่กับลูก (สามีเสียชีวิตแล้ว) จำนวน 2 คน ความถี่ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่วนใหญ่ใช้ทุกวัน ไม่ต่ำกว่าวันละครึ่งชั่วโมง

ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ในการคัดเลือก ทั้ง 6 คน ดังตาราง 12

ตาราง 12 คุณสมบัติตามเกณฑ์ในการคัดเลือกของผู้ให้ข้อมูลหลัก

เกณฑ์ในการคัดเลือก ผู้ให้ข้อมูลหลัก (นามสมมติ)	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	แม่มา	แม่กาญ	ลุงเหนง	แม่วรรณ	แม่แมว	แม่ช่อ
1) อายุ 60 ปีขึ้นไป		✓	✓	✓	✓	✓	✓
2) เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุในเขต กรุงเทพมหานคร		✓	✓	✓	✓	✓	✓
3) ประสบการณ์ในการใช้แอปพลิเคชัน ไลน์ มากกว่า 1 ปี		✓	✓	✓	✓	✓	✓
4) ใช้ไลน์ทุกวัน		✓	✓	✓	✓	✓	✓
5) เคยได้รับการส่งต่อข้อความ		✓	✓	✓	✓	✓	✓
6) เต็มใจในการเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก		✓	✓	✓	✓	✓	✓
7) ใช้ไลน์เมื่อมีเวลาว่างจากภาระกิจอื่น ๆ		✓	✓	✓	✓	✓	
8) ใช้ไลน์เมื่อมีความจำเป็นต้องติดต่อกับ ผู้อื่น		✓	✓	✓	✓		
9) ไม่เชื่อข้อความที่เคยได้รับผ่านมาทาง ไลน์ทันที			✓	✓	✓		
10) การตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อความที่ ได้รับเบื้องต้นก่อนได้			✓	✓	✓		
11) ส่งข้อความ ภาพ หรือวิดีโอ ที่มีเนื้อหา ถูกต้องเท่านั้น			✓	✓	✓		
12) ใช้ไลน์โดยไม่ทำให้เสียสุขภาพ			✓	✓	✓	✓	
13) ใช้ไลน์โดยไม่สร้างความรำคาญต่อ ผู้อื่น		✓	✓	✓	✓		

ตอนที่ 2 ความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม บน แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคม
ออนไลน์อย่างเหมาะสมบนแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในด้านต่างๆจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

รอง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ได้ให้ความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ ได้ให้ความเห็นว่าการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมนั้น 1) ควรใช้อย่างเกิดประโยชน์นั้น หมายถึงเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้สูงอายุเองทั้งร่างกายและจิตใจช่วยในการติดต่อสื่อสารประหยัดค่าใช้จ่าย2) ใช้อย่างปลอดภัย 3) ใช้อย่างพอดีโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. การใช้อย่างเกิดประโยชน์

1.1 ด้านจิตใจ

จิตใจของผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ ผู้สูงอายุต้องการกำลังใจจากคนรอบข้าง เพื่อคลายเหงา เนื่องจากต้องห่างไกลจากลูกหลาน และอาจต้องอยู่เพียงลำพัง ผู้สูงอายุจึงมักประสบกับปัญหาความเหงา การสื่อสารโดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านไลน์ จึงช่วยคลายเหงาให้กับผู้สูงอายุได้

“การใช้สื่อออนไลน์ ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ เหมาะกับสุขภาพ ทั้งด้านจิตใจกับร่างกาย ความปลอดภัย ในเรื่องชีวิต อนามัยและทรัพย์สิน รู้จักตรวจสอบว่าใครส่งไลน์มาและ ลิขสิทธิ์การส่งต่อภาพข้อความ รวมทั้งข้อความพาดพิงโจมตีให้ร้ายโดยข้อความเป็นเท็จโดยไม่ตั้งใจ โดยลูกหลานที่ให้อำนาจใจ” (อ.เล็ก, สัมภาษณ์วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2559)

“อย่างน้อยก็ให้ความรู้สึกว่ามีได้อยู่คนเดียว เพราะการอยู่คนเดียวทำให้รู้สึกเหงา” (คุณนิค, สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2559)

“เหมือนผู้สูงอายุที่ตื่นมาต้องอ่านหนังสือพิมพ์ เขาอาจจะตื่นเข้ามา แล้วส่งสวัสดีตอนเช้า สวัสดีตอนกลางวัน ก็จะมาตลอด บางที่อาจจะพิมพ์ ได้ไม่เยอะ แต่ส่งเป็นภาพข้อความทำให้เกิดความใกล้ชิดกันมากขึ้นระหว่างคนในกลุ่ม” (คุณกุก, สัมภาษณ์วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2559)

1.2 ประหยัดค่าใช้จ่าย

การประหยัดค่าใช้จ่ายเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความสำคัญ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้ลดลง หรือไม่มีรายได้ ผู้เชี่ยวชาญจึงสนับสนุนให้ผู้สูงอายุใช้แอปพลิเคชันไลน์แทนการสื่อสารแบบอื่นเพื่อช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายไว้ว่า

“ให้มีการใช้โปรแกรมตัวนี้เพราะฟรี ไม่มีค่าใช้จ่ายมากกว่าสนับสนุนในการใช้โทรศัพท์ เพราะเสียค่าโทร เพราะต้องเติมเงินค่าโทร” (คุณกุก, สัมภาษณ์วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2559)

1.3 การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวสนับสนุนให้ผู้สูงอายุใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดและมีคุณค่าในช่วงเวลาว่างเกษียณไว้ว่า

“บางคนใช้เพื่อกิจกรรมที่สนใจ เป็นงานอดิเรก” (อ.เล็ก, สัมภาษณ์วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2559)

“เพื่อความสนุกสนาน ติดต่อสื่อสาร ใช้เวลาว่างตอนเกษียณให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีคุณค่า” (คุณหนู, สัมภาษณ์วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2559)

1.4 การสื่อสาร

การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ช่วยให้ผู้ใช้สูงอายุได้ติดต่อสื่อสาร ส่งข่าวคราวถึงกันและกัน ทำให้ผู้ใช้สูงอายุได้รับรู้ข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ ในปัจจุบันได้

“ไลน์สามารถประชุมสาย สามารถสื่อสาร กิจกรรมของกลุ่ม...เป็นประโยชน์ในการสื่อสารข่าวสารต่าง ๆ ทำให้ง่ายมากขึ้น” (คุณก๊วก, สัมภาษณ์วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2559)

2. ใช้อย่างปลอดภัย

ใช้แบบไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ถูกหลอก ไม่มั่งงาย ซึ่งทำให้การใช้เครือข่ายออนไลน์มีความปลอดภัย โดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

“ต้องแนะนำให้ผู้สูงอายุกู้จักใช้ไลน์ให้เกิดประโยชน์ ใช้อย่างถูกต้อง...ตรวจสอบแหล่งที่มาเชื่อถือได้ไม่ได้ แม้ได้มาแล้ว ก็ควรเช็คกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ” (อ.เล็ก, สัมภาษณ์วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2559)

“การใช้สื่อออนไลน์ ให้เหมาะสม .. มีความปลอดภัย ในเรื่องชีวิต อนามัยและทรัพย์สิน รู้จักตรวจสอบว่าใครส่งไลน์มาและ ลิขสิทธิ์การส่งต่อภาพข้อความ” (อ.เล็ก, สัมภาษณ์วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2559)

“บางที่ไม่ได้กลิ่นกรองข้อเท็จจริง อาจจะมีระบบขายตรงแอบแฝง และถูกหลอกง่าย ๆ...ตัวเขาต้องมีวิจารณญาณในการรับสารข้อมูล” (คุณก๊วก, สัมภาษณ์วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2559)

“รู้จักตรวจสอบว่าใครส่งไลน์มา และลิขสิทธิ์การส่งต่อภาพข้อความ รวมทั้งข้อความพาดพิงโจมตีให้ร้ายโดยข้อความเป็นเท็จโดยไม่ตั้งใจ” (อ.เล็ก, สัมภาษณ์วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2559)

“ผมคิดว่าเขาเชื่อเพราะโดยอุปนิสัย เชื่อคนง่าย เห็นอะไรดี ก็อยากส่งต่อฯ แอร์บางทีก็จะเชื่อแบบ 100%” (คุณก๊วก, สัมภาษณ์วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2559)

3. ใช้อย่างพอดี

รับส่งข้อมูลในปริมาณที่พอดี ไม่รบกวนผู้อื่น ไม่ส่งข้อมูลが多เกินไป หรือส่งถี่เกินไป ใช้เมื่อมีเวลาว่าง ไม่ใช่ติดต่อกันนาน ๆ ทั้งวันจนทำให้เสียสุขภาพ

“ไม่ส่งต่อข้อความที่เป็นการรบกวน เช่น คิดถึงมาก ส่งทุก ๆ ชั่วโมง หรือส่งเข้าทุกกลุ่มทำให้เกิดการรบกวน” (คุณก๊วก, สัมภาษณ์วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2559)

“ไม่ใช่ทุกคน แต่มีคนที่อาจจะติด เป็นความเคยชินว่าจะต้องเล่นทั้งวัน”(คุณก๊วก, สัมภาษณ์วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2559)

ส่วนในมุมมองของผู้สูงอายุ ได้ให้ความหมายของ “การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม” ว่าหมายถึง พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์ที่ 1) เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ คือ ได้รับความสุขและกำลังใจ คลายเหงา ทำให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และใช้เก็บบันทึกต่าง ๆ 2) ไม่เป็นอันตราย มีเนื้อหาที่พอดี และใช้เป็นเวลา

ผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีขอบเขตใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้ให้เกิดประโยชน์ 2) การใช้ไม่เป็นอันตราย 3) มีเนื้อหาที่พอดีและ 4) การใช้เป็นเวลา โดยแต่ละประเด็น มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การใช้ให้เกิดประโยชน์

ในมุมมองของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ เห็นว่าการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์นั้น หมายถึงเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สิ่งที่ได้รับ เช่น กำลังใจ ความสุขทางใจ ประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารที่สะดวกและง่าย ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งการใช้ไลน์จึงสามารถทดแทนการสื่อสารแบบเดิม (เช่น โทรศัพท์ การไปหาด้วยตนเอง เป็นต้น) ได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สูงอายุได้ให้มุมมองเกี่ยวกับประโยชน์จากการใช้ไลน์ในประเด็น ต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ด้านจิตใจ

1.1.1 ได้รับกำลังใจ

กำลังใจเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ดังนั้น การได้รับและการส่งข้อความที่ดี ๆ ให้แก่กัน ทำให้ผู้สูงอายุที่ได้รับเกิดกำลังใจการสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์จึงสามารถตอบสนองต่อการส่งและมอบกำลังใจได้ง่าย ดังคำกล่าวของผู้สูงอายุท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

“เราได้ออน ข้อความได้รับกำลังใจ มีรูปพระสงฆ์มา สวัสดีวันอาทิตย์ เป็นคำพูดดี ๆ สบายใจ” (แม่มา, สัมภาษณ์วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2559)

1.1.2 ได้รับความสุข

เมื่อมีการทักทายผ่านการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีการส่งรูปดอกไม้ ส่งข้อความดี ๆ ให้กันและกันผู้สูงอายุก็มีความสุขได้ จากผู้สูงอายุหลายท่านได้ให้ความเห็นว่า

“และเพื่อนเราจะส่งสิ่งดี ๆ เวลาปีใหม่ ก็ส่ง สวัสดีปีใหม่ ก็เป็นความสุข”
(แม่มา่า, สัมภาษณ์วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2559)

“บางที่เพื่อนก็ส่งรูป สวัสดีวันจันทร์ วันอังคารมาเป็นรูปดอกไม้ต่าง ๆ ดูแล้วก็สวยดี เพลินดีค่ะ...ได้ติดต่อกับเพื่อน มีความสุขแล้ว” (แม่กาญ, สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

“เราก็อิงข้อความไว้ให้เค้าได้ครบบางที่เพื่อนก็จะส่งข้อความดี ๆ ตลอด ๆ มาให้ผมชอบอ่านแล้วขำดีครับเค้าชอบส่งคำกลอนขำ ๆ เราก็อิงไปเป็นมุขไว้เวลาเราคุยกับคนอื่นได้ก็ช่วยสร้างความบันเทิงให้กับคนที่อยู่ใกล้ ๆ เราได้มีประโยชน์มากครับ” (พ่อหน่ง, สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

1.1.3 คลายเหงา ทำให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น

เนื่องจากสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนใหญ่ลูก ๆ หรือสมาชิกวัยหนุ่มสาวในครอบครัว มักไม่ค่อยอยู่ด้วยกันตลอดเวลา ไม่ว่าจะมาจากลูกหลานต้องศึกษาต่อในที่ห่างไกล หรือการเดินทางไปทำงานต่างถิ่น ส่งผลให้ผู้สูงอายุนั้นต้องอยู่ห่างจากลูกหลาน ผู้สูงอายุมักจะประสบพบเจอกับความเหงาอยู่เสมอ การสื่อสารโดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านไลน์ จึงช่วยคลายเหงาให้กับผู้สูงอายุ ดังคำกล่าวของผู้สูงอายุท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

“ก็ใช้ส่งข่าวสารถึงเพื่อนฝูง ได้ถามทุกข์สุขเป็นประจำ สมัยนี้เนาะ อายุก็มากขึ้นแล้ว การเดินทางไปมาหากันก็ลำบาก บางที่ป่าโธไปหาเพื่อน เค้าอาจไม่อยู่บ้าน ไม่ได้รับสายบ้าง อาจไม่สะดวกรับต่อนั้น บ้าก็ไลน์ทิ้งข้อความไว้ พอเค้าว่างเค้าก็มาอ่านกัน แล้วก็ตอบกลับมา ก็รู้สึกว่าจะทำให้ได้คุยทักทายกันมากขึ้น หายคิดถึง แก่เหงาด้วยนะ” (แม่กาญ, สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุท่านหนึ่งได้กล่าวสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้สื่อสารกันมากขึ้นเพื่อคลายเหงา

“ส่วนมากเป็นเหมือนกับความบันเทิง ฟังเพลง ดูยูทูป บ้าง อย่างน้อยก็ให้ความรู้สึกที่ไม่ได้อยู่คนเดียว เพราะการอยู่คนเดียวทำให้รู้สึกเหงา แต่บางครั้งการได้รับข่าวสาร พูดคุย และเวลาทำกิจกรรมกัน เค้าไม่ตกหล่น

และให้ความร่วมมือกันอย่างทั่วถึงครับ” (คุณนิค, สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคมพ.ศ.2559)

1.2 ด้านค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญในการเลือกใช้ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้น้อยลง หรือไม่มีรายได้ การประหยัดค่าใช้จ่ายจึงมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ เพื่อให้มีเงินสำรองไว้ใช้ในยามชราในอีกหลายสิบปีข้างหน้า การได้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านไลน์จึงเป็นการช่วยผู้สูงอายุประหยัดทั้งค่าโทรศัพท์ ค่าเดินทางที่ต้องไปมาหาสู่กัน เป็นต้น ดังที่ผู้สูงอายุได้กล่าวไว้ว่า

“บางที่จะโทรคุยกับน้องที่อยู่ต่างประเทศ หรือต่างจังหวัดก็จะใช้ไลน์ เพราะว่าไม่ต้องเสียค่าโทรศัพท์ ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายไปได้เยอะเลย” “ก็ช่วยประหยัดค่าโทรไปได้เยอะนะ แถมยังเห็นหน้ากันได้อีกด้วย” (แม่กาญ, สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

“ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายเรื่องค่าโทรศัพท์ไปได้เยอะครับ”(พ่อเน่ง, สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุท่านหนึ่งได้กล่าวถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุให้ใช้แอปพลิเคชันไลน์แทนการสื่อสารแบบอื่นเพื่อช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายไว้ว่า

“ให้มีการใช้โปรแกรมตัวนี้เพราะฟรี ไม่มีค่าใช้จ่ายมากกว่าสนับสนุนในการใช้โทรศัพท์ เพราะเสียค่าโทร เพราะต้องเติมเงินค่าโทร และ ไลน์ สามารถประชุมสาย สามารถสื่อสาร กิจกรรมของกลุ่ม”(คุณก๊วก, สัมภาษณ์วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2559)

1.3 ด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในวัยเกษียณ หรือมีงานที่ลดลง จึงมีเวลาว่างมากกว่าวัยอื่น ดังนั้นการใช้การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมจึงช่วยให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ได้ ดังที่ผู้สูงอายุได้กล่าวถึงการใช้อุปกรณ์ไลน์ในเวลาว่างของตนเอง ดังนี้

“ข้อความมาเป็นคำกลอนเตือนใจ อะไรตลก ๆ ให้เราขำขัน มันฆ่าเวลาไปในะ สำหรับคนที่ไม่ได้ทำงานแล้ว ไร้ไทร์แล้ว” “เหมือนเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์นอกเหนือจากการดูทีวี” (แม่มา, สัมภาษณ์วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

“ไม่มีอะไรทำ ก็หยิบ iPad ขึ้นมาดู Facebook บ้าง ดู Line บ้าง หรือเอามาต่อทีวี ดูละครย้อนหลังบ้าง” (แม่กาญ, สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้กล่าวสนับสนุนให้ผู้สูงอายุใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดและมีคุณค่าในช่วงเวลาวัยเกษียณไว้ว่า

“จำกัดเขาในการใช้ไม่ใช่ไม่ทำให้เขาใช้ทุกอย่างออกแบบประโยชน์จากมันในการใช้งานตามโจทย์ในชีวิตเขา เพื่อความสนุกสนาน ติดต่อสื่อสาร ใช้เวลาว่างตอนเกษียณให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีคุณค่า”(คุณหนู, สัมภาษณ์วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

1.4 ด้านการสื่อสาร

เนื่องจากผู้สูงอายุมีความจำกัดในหลาย ๆ ด้าน ทั้งเรื่องการเดินทางก็ดูจะยากลำบากมากขึ้น อาจทำให้ผู้สูงอายุขาดการสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพื่อน ลูกหลานหรือญาติพี่น้อง ดังนั้น การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ยังช่วยให้ผู้สูงอายุได้ติดต่อสื่อสาร ส่งข่าวคราวถึงกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุได้รับรู้ข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ ในปัจจุบันได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ถูกจำกัดด้วยระยะทาง หรือสภาพร่างกายที่ถดถอยเสื่อมสภาพลงทุกวัน ดังที่ผู้สูงอายุหลายท่านได้กล่าวไว้

“บางทีจะโทรคุยกับน้องที่อยู่ต่างประเทศ หรือต่างจังหวัดก็จะใช้ไลน์เพราะว่าไม่ต้องเสียค่าโทรศัพท์ ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายไปได้เยอะเลย...ใช้ส่งข่าวสารถึงเพื่อนฝูงไต่ถามทุกข์สุขเป็นประจำ”(แม่กาญ, สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560)

“เรายังต้องทำงาน แต่ไว้ติดต่อสื่อสารทั้งเรื่องงาน และเรื่องส่วนตัวด้วยครับ”
“ทำให้เราติดตามเรื่องราวต่าง ๆ ได้รวดเร็วขึ้นนะครับ ทำให้โลกนี้อยู่ใกล้กันนิดเดียว...ก็ทำให้เรามีช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับคนอื่นเพิ่มขึ้นด้วย” (พ่อเน่ง, สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

“มีประโยชน์นะ เอาไว้ติดต่อสื่อสาร เวลาทางกลุ่มมีประสานงานหรือส่งข่าวอะไรมา เราก็จะส่งต่อให้เพื่อนของเราได้ทันที” (แม่วรรณ, สัมภาษณ์วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

“ข้อดี คนเป็นแม่ลูก พอถึงเวลาติดต่อกับลูกส่วนมากจะใช้โทรศัพท์ที่เราใช้เป็นไลน์ ประหยัดและง่ายด้วย ปะหยัดและเราจะโทรว่าเป็นไงบ้างสบายดีไหม อยู่ไหน นอกจากสัญญาณไม่มี” (แม่แมว, สัมภาษณ์วันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2560)

1.5 ด้านการบันทึกข้อมูล

ผู้สูงอายุบางท่านใช้ประโยชน์จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อบันทึกประจำวัน เป็นเหมือนไดอารี่เพื่อเก็บเป็นความทรงจำส่วนตัว บันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ ทำให้สามารถ

ย้อนกลับมาดูได้ตลอดเวลาทำให้ผู้สูงอายุก็ได้ทบทวนความทรงจำในช่วงเวลานั้น ๆ ได้ ดังที่ผู้สูงอายุบางท่านได้กล่าวไว้

“ข้าก็จะใส่ข้อความลงไปเหมือนเป็นไดอารี่ส่วนตัว” (แม่กาญ, สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

“บางทีเราก็ใช้สิ่งเหล่านี้ เป็นเหมือนไดอารี่ส่วนตัวเรา ทำให้เรารู้ว่า ช่วงเวลานั้น ๆ เราไปไหนมา หรือไปกับใครมาบ้าง” (พ่อเห่ง, สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

2. ใช้ไม่เป็นอันตราย

นอกเหนือจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์แล้ว การใช้นั้นจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์นั้นจึงไม่ใช่แบบเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ ใช้โดยไม่ถูกหลอก ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ และไม่มุงาย จากการสัมภาษณ์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะระมัดระวังตนเองในการสื่อสารผ่านไลน์ ซึ่งทำให้การใช้เครือข่ายออนไลน์มีความปลอดภัย นอกจากนี้ ผู้สูงอายุบางรายก็ตระหนักถึงในการใช้ไลน์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นเช่นกัน

“จากการที่เล่นไลน์ ถ้าเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เราไม่เชื่อและไม่มุงาย..เราคิดว่าป้องกันด้วยตัวเอง เวลาอ่าน พิจารณาดูว่าสมควรไหมที่จะเชื่อ ทุกอย่าง ไม่เพียงแค่ออนไลน์แค่คนเข้ามาเราต้องดู...เห็นเค้าเล่น ๆ กันก็เอ๋อสนใจก็เลยลองเรียนดู ก็เอ๋อก็ติดใจ ลองทำไปทำมามันก็ง่ายเข้าใจง่ายเนอะ สำหรับคนอายุอย่างเรา ก็สนุกดี และมันก็ไม่มีอะไรทำให้เราเสียหายเนอะ... ส่วนมากก็เพื่อน ๆ กันส่งข้อความมาไม่ได้มีอันตรายอะไร (แม่มา, สัมภาษณ์วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2559)

“คนไหนที่เราไม่รู้จัก ก็ไม่ต้องรับโทร หรือรับเป็นเพื่อนไว้ติดต่อกัน” (แม่กาญ, สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

“ผมก็ใช้อย่างที่ตัวเองต้องการ และไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้กับใคร ไม่ได้สร้างความรำคาญให้คนอื่นด้วยครับ...ผมก็ใช้อย่างที่ตัวเองต้องการ และไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้กับใคร ไม่ได้สร้างความรำคาญให้คนอื่นด้วยครับ” (พ่อเห่ง, สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แอฟพลิเคชั่นไลน์อย่างเหมาะสมยังรวมไปถึงการใช้อย่างไม่ประมาทและการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งทำให้ไม่ถูกหลอกง่าย ดังเช่น ผู้สูงอายุท่านนี้ได้กล่าวสนับสนุนในเรื่องนี้ไว้ว่า

“(ผู้สูงอายุถูกหลอก) ไม่คิดว่าจะเกิดขึ้นกับตัวเองครับ เพราะผมฉลาด ไม่ประมาทและผมก็ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ต้องหาข้อมูลก่อนแน่นอนครับ ผมจะตั้งสติก่อนสตาร์ทเสมอครับ” (พ่อเห่ง, สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

“อันนี้ก็คิดว่าอยู่ที่ตัวเรา ถ้าเราคิดว่าไม่เชื่อในตรงนั้น คิดว่าเราต้องดูแลตัวเองให้ได้ เราจะไม่หลงในตรงนั้นให้มาหลอกเราได้ อันนี้คิดว่าอยู่แต่ละบุคคลนะจะ ว่าจะให้เค้าหลอกหรือไม่ให้เค้าหลอก ก็ขึ้นอยู่กับเรา” (แม่ช่อ, สัมภาษณ์วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุท่านหนึ่งได้กล่าวถึงการแนะนำให้ผู้สูงอายุใช้แอปพลิเคชันไลน์ให้ได้อย่างปลอดภัย โดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ไว้ว่า

“ต้องแนะนำให้ผู้สูงอายุรู้จักใช้ไลน์ให้เกิดประโยชน์ ใช้อย่างถูกต้อง...ตรวจสอบแหล่งที่มาเชื่อถือได้ไม่ได้ แม้ได้มาแล้ว ก็ควรเช็คกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ” (คุณเล็ก, สัมภาษณ์วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2559)

3. ใช้เนื้อหาที่พอดี- รับส่งข้อมูลในปริมาณที่พอดี

ความเหมาะสมในการใช้เนื้อหาที่พอดีนั้น จำแนกได้ทั้งการส่งต่อข้อมูลที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสม และการส่งข้อมูลที่มากเกินไปและ/หรือส่งถี่เกินไป เป็นการใช้อุปกรณ์ส่งข้อมูลออนไลน์อย่างไม่เหมาะสม ดังที่ผู้สูงอายุท่านนี้ได้กล่าวว่า

“มีบางคนที่ชอบส่งภาพ หรือคลิปวิดีโอ หรือ ข้อความมาเยอะมาก เราจะเห็นว่าบางคนส่งต่อทุกข้อความที่เค้าได้รับมา ส่งมาหมด บางทีก็เยอะเกินไปนะ.. ข้อความที่ได้รับมา เพราะว่าดูแล้วบางอย่างมันเป็นไปได้ไม่ค่อยได้ ก็ไม่ควรส่งต่อหรือนอกจากข้อความให้คำพูดดี ๆ ก็ส่งต่อได้..คิดว่าให้เหมาะก็ต้องใช้พอประมาณ ไม่มากเกินไป ถ้าสิ่งดี จะส่งต่อให้เพื่อน ถ้าดูแล้ว ไม่make sense จะไม่ส่งต่อ” (แม่กาญ, สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

4. ใช้เป็นเวลา

ส่วนการใช้ข้ออย่างพอดีในแง่ “เวลา” นั้น หมายถึงการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เมื่อมีเวลาว่าง ไม่ใช่ติดต่อกันนาน ๆ ทั้งวัน ดังเช่นคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“เวลาที่ทำหน้าที่ของเราเสร็จแล้ว ไม่ได้ (เล่น) อยู่ทั้งวัน” “ไม่มี (ปัญหา) อะไรนะถ้าเราไม่ว่างเราก็ไม่ต้องเปิดชิต” (แม่มา, สัมภาษณ์วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

“แล้วเราก็ต้องไม่มอมอยู่กับเทคโนโลยีหรือสื่อเหล่านี้ละ ต้องใช้เป็นเวลาเวลา.....” (แม่กาญ, สัมภาษณ์วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

“ผมคิดว่า ต้องใช้เป็นเวลา ไม่ติดอยู่กับมัน” (พอเห่ง, สัมภาษณ์วันที่ 20
กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560)

ตอนที่ 3 เจื่อนไซ่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเจื่อนไซ่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่าง
เหมาะสม บนแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. เจตคติในการใช้ไลน์อย่างเหมาะสม

1.1 เห็นคุณค่าในการใช้ไลน์

“เราเห็นคุณค่าการเล่นไลน์” (case 1 น้ามา)

1.2 ง่ายต่อการใช้งาน

“เห็นเค้าเล่นๆ ก็นึกเอ๋อสนใจก็เลยลองเรียนดู ก็เอ๋อก็ตั้งใจ ลองทำไปทำมา
มันก็ง่ายเข้าใจง่ายเนอะสำหรับคนอายุอย่างเรา” (case 1 น้ามา)

“พอมาใช้ไลน์กับเฟสบุ๊ก รู้สึกจะใช้ได้สะดวก และเร็วกว่า แล้วยังใช้งานง่าย
กว่าเลยหันมาใช้สองตัวนี้” (case 2 บ้ากาญ)

“เวลาจะแชทคุยกับเพื่อนหรือญาติก็จะใช้เฟสบุ๊กกับไลน์ครับ สะดวกดี ใช้งานง่ายครับ” (case 3 น้าเห่ง)

1.3 สนุก สะดวก สบาย

“เห็นเค้าเล่นๆ ก็นึกเอ๋อสนใจก็เลยลองเรียนดู ก็เอ๋อก็ตั้งใจ ลองทำไปทำมา
มันก็ง่ายเข้าใจง่ายเนอะสำหรับคนอายุอย่างเรา ก็สนุกดี และมันก็ไม่มีอะไร
ทำให้เราเสียหายเนอะ” (case 1 น้ามา)

“ส่วนมากใช้ไลน์มากกว่า สะดวกกว่า” “พอมาใช้ไลน์กับเฟสบุ๊ก รู้สึกจะใช้ได้สะดวก และเร็วกว่า แล้วยังใช้งานง่ายกว่าเลยหันมาใช้สองตัวนี้”
(case 2 บ้ากาญ)

“เวลาจะแชทคุยกับเพื่อนหรือญาติก็จะใช้เฟสบุ๊กกับไลน์ครับ สะดวกดี ใช้งานง่ายครับ” (case 3 น้าเห่ง)

2. ทำตามตัวแบบ เห็นคนอื่นเค้าเล่นกัน คนรอบข้างเค้าเล่นกัน (การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง)

“ลูกหลานก็ใช้บ้างเหมือนกัน สามมีใช้มากกว่า ส่วนลูกเค้าก็เล่นไลน์กับเพื่อนฝูงเราก็ไม่ค่อยได้ยุ่ง” (case 1 น้ามา)

“ที่บ้านลูกๆ เค้าก็ใช้กันช่วงแรกบ้างก็ได้แต่มองๆ นะ แล้วเค้าก็ทำ iPad ของป้า ให้ดูละครย้อนหลังได้” “ได้ไปพบปะสังสรรค์กับเพื่อนๆ มีเพื่อนหลายคนเค้าใช้เฟซบุ๊กกับไลน์กัน ป้าก็อยากลองใช้ดูบ้าง ก็คนที่ป้าติดต่อด้วยส่วนใหญ่ก็จะใช้ 2 ตัว (facebook, line)” “คนที่ป้ารู้จักส่วนใหญ่ก็จะใช้สองตัวนี้” (case 2 ป้ากาญ)

“เพราะใช้งานง่าย แล้วเป็นที่นิยมของคนทั่วไปด้วยครับ คนที่เราติดต่อด้วย ก็ตามแฟชั่นแหละครับ” (case 3 น้าหน่ง)

“ตอนแรกก็เห็นคนในกลุ่มชมรมบางคนเค้าเริ่มเล่นกัน บางทีเค้าประสานงานมาผ่านไลน์ แต่เรายังไม่สนใจนะ พอไปเห็นเด็กๆ เค้าเล่น แล้วก็ดูน่าสนุก ก็ให้เด็กๆ เค้าฝึกให้” (case 6 แม่ช่อ)

3. รับรู้ว่าคุณควบคุมตัวเองได้ (การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม)

“เรารู้หน้าที่ว่าต้องทำอะไร เราควบคุมได้” (case 1 น้ามา)

4. สามารถควบคุมตัวเองได้จริง (ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม)

“เวลาเล่นแล้วมีคนเรียก หรือเราจะต้องไปไหน เราก็วางได้ และออกจากตรงนั้นได้เลยค่ะ” (case 2 ป้ากาญ)

แต่ก็ไม่ได้จุ่มปักอยู่กับโทรศัพท์หรือสมาร์ทโฟน (case 3 น้าหน่ง)

5. หาความรู้เพิ่มเติม(การใฝ่เรียนใฝ่รู้)

“ตอนแรกมีคนสอน คุณสามีสอน บอกว่าเล่นยังไงเวลา เขียนเงินยังไง”

“เราต้องหาข้อมูลบ้างจากเพื่อนฝูง ถามไถ่” “เราต้องโทรหาเช็คข้อมูลก่อน ทั้งลูกหลาน เพื่อน ยังไม่เจอตัวเอง ก็ตัดสินใจจากสิ่งแวดล้อมยังไม่ได้เกิดขึ้น” “เราไม่ค่อยส่งให้เค้า ส่งไม่ค่อยเป็นเราไม่มีข้อความว่ามาจากไหน นอกจากฟอร์เวิร์ดไปให้ แต่เทคนิคการเล่นยังไม่รู้และจะหาความรู้เพิ่มเติม” (case 1 น้ามา)

“ต้องปรึกษาลูก หรือ สามี อีกทีหนึ่ง ไม่เชื่อง่ายๆป้าเป็นคนไม่เชื่ออะไรง่ายๆ”
(case 2 ป้ากาญ)

“ถ้าเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ ยิ่งต้องไปปรึกษาหมอก่อนครับ ถ้าอ่านแล้ว คิดจะเชื่อครับ ไปให้หมอยืนยันอีกทีดีกว่าครับ” (case 3 น้ำหนึ่ง)

“ไม่ประมาทและผมก็ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ต้องหาข้อมูลก่อนแน่นอนครับ ผมจะ ตั้งสติก่อนสตาาร์ทเสมอครับ” “รับรู้ข้อความมา แล้วจะเชื่อทุกเรื่องไม่ได้หรอก ครับ แยกกันพอดี ต้องพิจารณาให้ดี” (case 3 น้ำหนึ่ง)

“เราต้องโทรหาเช็คข้อมูลก่อน ทั้งลูกหลาน เพื่อน ยังไม่เจอตัวเอง ก็ตัดสินใจ ยากยิ่งแวดล้อมยังไม่ได้เกิดขึ้น” “ต้องหยุดคิดและมีสติ ไม่รีบโอน คำก็บอก กันแหละ ตอนนี้อ่านก็พูดได้ แต่สมัยก่อนมี น้อยเรื่องนี้เลยถูกหลอกให้ออนง่าย แต่สมัยนี้มีมากขึ้นเราก็ต้องระวัง” (case 1 น้ำมา)

ส่วนมากไม่ส่งต่อ (ข้อความที่ส่งต่อกัน) นะ หากเราไม่เห็นว่ามันดี หรือ ไม่น่าเชื่อถือ จะไม่ส่งต่อ” “อ่านแล้วรู้ไว้แต่ไม่ควรเชื่อทุกอย่างเค้าบอกกินไอ้ โน่นนดี ไอ้นั้นดี ส่วนมากป้าจะไม่เชื่อ 100%” “พวกข้อความพวกนี้ ไม่น่าเชื่อถือ เคยมีคนส่ง พวกนี้เขาจะ copy จากคนนี้ ส่งให้คนโน้น คนโน้นส่ง ให้คนโน้นไปเรื่อยๆมีเยอะมาก ไม่จำเป็นต้องเชื่อ” “ก็ใช้วิจารณญาณของตัวเองนะว่ามันเป็นไปได้หรือเปล่า” (case 2 ป้ากาญ)

6. การสนับสนุนทางสังคม

6.1 ด้านอารมณ์

“อีกอย่าง ทำให้เราไม่ได้เป็นผู้สูงอายุที่อยู่แต่ในบ้าน และก็ไม่มีรู้โลกภายนอก ใจ” (case 4 แม่วรรณ)

6.2 ด้านวัตถุ

“ที่บ้านลูกๆ เค้าก็ใช้กันช่วงแรกป้าก็ได้แต่มองๆ นะ แล้วเค้าก็ทำ iPad ของ ป้า ให้ดูละครย้อนหลังได้” (case 2 ป้ากาญ)

“ป่าทำไม่เป็น ส่วนมากเวลามีปัญหาลูกจะช่วยดูให้ พอเครื่องมีปัญหา ก็จะทำให้ลูกช่วยดูให้ถามเขาว่าเป็นยังไง เพราะเราทำเองไม่เป็น (หัวเราะ)” (case 2 ป้ากาญ)

6.3 ด้านข้อมูลข่าวสาร

“ตอนแรกมีคนสอน คุณสามีสอน บอกว่าเล่นยังไงเวลา เขียนเงินยังไง บางทีก็ส่งไปบ้าง พอทีหลังทำได้ก็ทำเอง” (case 1 น้ามา)

“บอกให้ลูกทำให้หน่อย สอนให้หน่อย คำก็ทำให้ สอนให้นะ” “ตอนเค้าสอนก็จำได้ไม่หมดหรอก แต่ก็จดเอาไว้ว่าจะต้องทำอะไรยังไง มีวิธีทำยังไงบ้าง มีรหัสผ่านอะไร ป้าก็จดไว้หมด จะได้ไม่ต้องถามเค้าบ่อยๆ แต่ถ้ามีอะไรที่ยังไม่เข้าใจหรือไม่แน่ใจ ก็ต้องกลับไปถามเค้าอีกนะ” “ให้ลูกสอนวิธีใช้ 2 ตัว” (case 2 ป้ากาญ)

“มีบางคนอยู่ในกลุ่มวัยชึ้นบาน จะติดต่อหรือสื่อสารอะไรกับเรา จะคุยกันเหมือนเราไม่มี เราไม่รู้เหมือนกับเราขาดการสื่อสารไป” “ถ้าทางกลุ่มจัดอบรมก็จะช่วยได้นะ อย่างน้อยก็มีบางเรื่องที่เราได้ยินเค้าพูด ถ้าเค้ามาสอนหรือแนะนำ ทำให้เรารู้ เราเข้าใจ บางสิ่งบางอย่างเราก็ไม่รู้ทุกเรื่อง แต่พอเค้ามาสอน ก็เริ่มไปอีกอย่าง อีกอย่าง ทำให้เราไม่ได้เป็นผู้สูงอายุที่อยู่แต่ในบ้าน และก็ไม่ได้รู้โลกภายนอกไป” (case 4 แม่วรรณ)

“ถ้า (ทางชมรม) เค้ามีจัดอบรม มาแนะนำก็ดีนะ ในเรื่องที่เราไม่รู้ เราก็จะได้รู้ แล้วจะได้ใช้ด้วย” “ตอนแรกก็เห็นคนในกลุ่มชมรมบางคนเค้าเริ่มเล่นกัน บางทีเค้าประสานงานมาผ่านไลน์ แต่เรายังไม่สนใจนะ พอไปเห็นเด็กๆ เค้าเล่น แล้วก็น่าสนุก ก็ให้เด็กๆ เค้าฝึกให้” (case 6 แม่ช่อ)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 2

ในการวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของแบบจำลองตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยดำเนินการนำผลที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 มาสร้างแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมและสร้างแบบวัดตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมจากผลการวิจัยระยะที่ 1 และตามโครงสร้างทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของไอเซน (Ajzen, 2010; จิตพัฒน์ พิษุณาตาพงศ์.2548) นำแบบวัดที่สร้างแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ เพื่อหาค่า IOC ของแบบวัดแต่ละชุด และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยจากนั้นนำแบบวัดที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน สำหรับใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด การวิเคราะห์รายข้อ (Item analysis) ด้วยวิธีพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) การทดสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค การทดสอบความเที่ยงตรงด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ แล้วจึงนำแบบวัดที่ได้ไปเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง 322 คน (Kline, 2011: 12) เพื่อศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของแบบจำลองตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุมีสาระสำคัญ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์หรืออักษร	ความหมาย
n	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
Min	ค่าคะแนนต่ำสุด
Max	ค่าคะแนนสูงสุด
SD	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
SE	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error)
SS	ผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean of Squares)
df	ชั้นของความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
χ^2	ค่าสถิติไค-สแควร์

p	ค่าความน่าจะเป็น (probability) ของค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ
R	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R ²	สัมประสิทธิ์การทำนาย (Coefficient of determination)
β	สัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน
*	มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 7 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตอนที่ 4 ความโตง ความเบ้ ของตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ตัวแปรที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ของตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้สัญลักษณ์แทนชื่อตัวแปรดังนี้

ตาราง 13 ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตัวแปรแฝง	ตัวอักษรย่อ	ตัวแปรสังเกต	ตัวอักษรย่อ
ตัวแปรเชิงสาเหตุ			
1. ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่าง เหมาะสม	BB	ด้านใช้เกิดประโยชน์	BB_f1
		ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	BB_f2
		ด้านเนื้อหาพอดี	BB_f3
		ด้านเวลาพอดี	BB_f4
2. ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง	NB	ด้านใช้เกิดประโยชน์	NB_f1
		ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	NB_f2
		ด้านเนื้อหาพอดี	NB_f3
		ด้านเวลาพอดี	NB_f4
3. ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถใน การควบคุมการใช้เครือข่ายสังคม ออนไลน์อย่างเหมาะสม	CB	ด้านใช้เกิดประโยชน์	CB_f1
		ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	CB_f2
		ด้านเนื้อหาพอดี	CB_f3
		ด้านเวลาพอดี	CB_f4
4. การสนับสนุนทางสังคม	SUP	ด้านอารมณ์	SUP_f1
		ด้านวัตถุ	SUP_f2
		ด้านข้อมูลข่าวสาร	SUP_f3
5. การใฝ่เรียนใฝ่รู้	LN	การใฝ่เรียนใฝ่รู้	LN_f1
ตัวแปรคั่นกลาง			
6. เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคม ออนไลน์อย่างเหมาะสม	AB	ด้านใช้เกิดประโยชน์	AB_f1
		ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	AB_f2
		ด้านเนื้อหาพอดี	AB_f3
		ด้านเวลาพอดี	AB_f4

ตาราง 13 (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ตัวอักษรย่อ	ตัวแปรสังเกต	ตัวอักษรย่อ
7. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	SN	ด้านใช้เกิดประโยชน์	SN_f1
		ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	SN_f2
		ด้านเนื้อหาพอดี	SN_f3
		ด้านเวลาพอดี	SN_f4
8. การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	PBC	ด้านใช้เกิดประโยชน์	PBC_f1
		ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	PBC_f2
		ด้านเนื้อหาพอดี	PBC_f3
		ด้านเวลาพอดี	PBC_f4
9. ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	INT	ด้านใช้เกิดประโยชน์	INT_f1
		ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	INT_f2
		ด้านเนื้อหาพอดี	INT_f3
		ด้านเวลาพอดี	INT_f4
ตัวแปรผล			
10. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	Beh	ด้านใช้เกิดประโยชน์	Beh_f1
		ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย	Beh_f2
		ด้านเนื้อหาพอดี	Beh_f3
		ด้านเวลาพอดี	Beh_f4

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 322 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะการอยู่อาศัย ประสิทธิภาพในการใช้ไลน์ และอุปกรณ์ในการใช้ไลน์ ดังแสดงในตาราง 14

ตาราง 14 ข้อมูลพื้นฐาน จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง(n=322)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	95	29.5
หญิง	227	70.5
สถานภาพสมรส		
โสด	55	17.1
สมรส	204	63.4
หม้าย / หย่า / แยกกันอยู่	63	19.6
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	220	68.3
ปริญญาตรี	76	23.6
สูงกว่าปริญญาตรี	26	8.1
รายได้		
ไม่เกิน 10,000 บาท	121	37.6
10,001– 20,000 บาท	106	32.9
20,001– 30,000 บาท	43	13.4
มากกว่า 30,000 บาท	52	16.1
ลักษณะการอยู่อาศัย		
อยู่กับคู่สมรส	177	55.0
อยู่กับญาติหรือบุตรหลาน	99	30.7
อยู่คนเดียว	38	11.8
อยู่กับบุคคลอื่น	8	2.5
ประสบการณ์ในการใช้ไลน์		
ต่ำกว่า 6 เดือน	46	14.3
ระหว่าง 6 เดือนถึง 1 ปี	55	17.1
ระหว่าง 1 ปี ถึง 3 ปี	106	32.9
มากกว่า 3 ปี	115	35.7

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
อุปกรณ์ในการใช้ไลน์		
สมาร์ทโฟน	288	89.4
แท็บเล็ต	19	5.9
iPad	15	4.7

จากตาราง 14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 63.4 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 68.3 รายได้ไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.6 อาศัยอยู่กับคู่สมรส จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 55 มีประสบการณ์ในการใช้ไลน์มากกว่า 3 ปี จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 และใช้ไลน์บนสมาร์ทโฟน จำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 89.4

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรโดยใช้สถิติพื้นฐาน

ตัวแปรที่ใช้ศึกษาในการวิจัยนี้ประกอบด้วย 3 กลุ่มคือ กลุ่มตัวแปรเชิงสาเหตุ ตัวแปรคั่นกลาง และตัวแปรผล

1. ตัวแปรเชิงสาเหตุ ประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมการใช้ไลน์อย่างเหมาะสมที่มีอยู่จริงการสนับสนุนทางสังคม และการใฝ่เรียนใฝ่รู้

2. ตัวแปรคั่นกลาง ได้แก่ เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

3. ตัวแปรผล ได้แก่ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างที่เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factory analysis: CFA) โดยแสดงผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงบรรยายของตัวแปรสังเกตในการวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์ของตัวแปรแสดงในตาราง 15

ตาราง 15 ค่าสถิติพื้นฐานจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา(n=322)

ตัวแปรที่ศึกษา	Min	Max	$\bar{X}$	SD
ตัวแปรเชิงสาเหตุ				
1. ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (BB)	3.00	7.00	6.04	0.73
1.1 ด้านใช้เกิดประโยชน์ (BB_f1)	2.75	7.00	6.32	0.79
1.2 ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย (BB_f2)	2.40	7.00	6.00	0.86
1.3 ด้านเนื้อหาพอดี (BB_f3)	3.00	7.00	6.11	0.85
1.4 ด้านเวลาพอดี (BB_f4)	1.50	7.00	5.85	0.98
2. ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (NB)	1.00	7.00	4.56	1.63
2.1 ด้านใช้เกิดประโยชน์ (NB_f1)	1.00	7.00	4.63	1.83
2.2 ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย (NB_f2)	1.00	7.00	4.43	1.83
2.3 ด้านเนื้อหาพอดี (NB_f3)	1.00	7.00	4.49	1.84
2.4 ด้านเวลาพอดี (NB_f4)	1.00	7.00	4.67	1.66
3. ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (CB)	3.20	7.00	6.18	0.75
3.1 ด้านใช้เกิดประโยชน์ (CB_f1)	1.00	7.00	6.24	0.88
3.2 ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย (CB_f2)	1.00	7.00	6.14	0.91
3.3 ด้านเนื้อหาพอดี (CB_f3)	2.50	7.00	6.17	0.86
3.4 ด้านเวลาพอดี (CB_f4)	2.00	7.00	6.14	0.95
4. การสนับสนุนทางสังคม (SUP)	1.00	4.00	2.92	0.50
4.1 ด้านอารมณ์ (SUP_f1)	1.00	4.00	2.95	0.56
4.2 ด้านวัตถุ (SUP_f2)	1.00	4.00	2.80	0.70
4.3 ด้านข้อมูลข่าวสาร (SUP_f3)	1.00	4.00	3.00	0.52
5. การใฝ่เรียนใฝ่รู้ (LN)	1.00	4.00	2.84	0.58

ตาราง 15 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	Min	Max	$\bar{X}$	SD
ตัวแปรคั่นกลาง				
6. เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างเหมาะสม (AB)	3.73	7.00	6.23	0.67
6.1 ด้านใช้เกิดประโยชน์ (AB_f1)	3.40	7.00	6.27	0.71
6.2 ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย (AB_f2)	2.67	7.00	6.08	0.91
6.3 ด้านเนื้อหาพอดดี (AB_f3)	3.50	7.00	6.26	0.77
6.4 ด้านเวลาพอดดี (AB_f4)	3.00	7.00	6.29	0.78
7. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (SN)	2.00	7.00	5.62	1.23
7.1 ด้านใช้เกิดประโยชน์ (SN_f1)	2.00	7.00	5.71	1.19
7.2 ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย (SN_f2)	2.00	7.00	5.65	1.22
7.3 ด้านเนื้อหาพอดดี (SN_f3)	1.00	7.00	5.55	1.35
7.4 ด้านเวลาพอดดี (SN_f4)	1.00	7.00	5.50	1.44
8. การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (PBC)	1.08	7.00	5.89	1.03
8.1 ด้านใช้เกิดประโยชน์ (PBC_f1)	1.00	7.00	5.94	1.07
8.2 ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย (PBC_f2)	1.00	7.00	5.92	1.11
8.3 ด้านเนื้อหาพอดดี (PBC_f3)	1.00	7.00	5.86	1.11
8.4 ด้านเวลาพอดดี (PBC_f4)	1.00	7.00	5.85	1.10
9. ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างเหมาะสม (INT)	1.90	4.00	2.81	0.36
9.1 ด้านใช้เกิดประโยชน์ (INT_f1)	1.00	4.00	3.12	0.54
9.2 ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย (INT_f2)	1.00	4.00	2.26	0.75
9.3 ด้านเนื้อหาพอดดี (INT_f3)	1.00	4.00	2.63	0.74
9.4 ด้านเวลาพอดดี (INT_f4)	1.00	4.00	2.91	0.86

ตาราง 15 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	Min	Max	$\bar{X}$	SD
ตัวแปรผล				
10. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (BEH)	2.00	4.00	2.88	0.38
10.1 ด้านใช้เกิดประโยชน์ (BEH_f1)	1.00	4.00	3.10	0.54
10.2 ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย (BEH_f2)	1.00	4.00	2.40	0.80
10.3 ด้านเนื้อหาพอดี (BEH_f3)	1.00	4.00	2.73	0.76
10.4 ด้านเวลาพอดี (BEH_f4)	1.00	4.00	3.05	0.88

จากตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรเชิงสาเหตุ พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 6.04 ตัวแปรสังเกตที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านใช้เกิดประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 6.32 ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงมีค่าเฉลี่ย 4.56 ตัวแปรสังเกตที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านเวลาพอดี มีค่าเฉลี่ย 4.67 ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 6.18 ตัวแปรสังเกตที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านใช้เกิดประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 6.24 ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมกรรมการใช้ไลน์อย่างเหมาะสมที่มีอยู่จริง มีค่าเฉลี่ย 6.22 ตัวแปรสังเกตที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย มีค่าเฉลี่ย 6.24 การสนับสนุนทางสังคม มีค่าเฉลี่ย 2.92 ตัวแปรสังเกตที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ย 3.00 และการใฝ่เรียนใฝ่รู้ มีค่าเฉลี่ย 2.84 ตัวแปรคั่นกลางพบว่า เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 6.23 ตัวแปรสังเกตที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านเวลาพอดี มีค่าเฉลี่ย 6.29 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีค่าเฉลี่ย 5.62 ตัวแปรสังเกตที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านใช้เกิดประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 5.71 การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 5.89 ตัวแปรสังเกตที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านใช้เกิดประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 5.94 และความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 2.81 ตัวแปรสังเกตที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านใช้เกิดประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 3.12 และตัวแปรผล พบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 2.88 ตัวแปรสังเกตที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านใช้เกิดประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 3.10

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ผู้วิจัยตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างต่อแปรสังเกต โดยใช้การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว (Bivariate relationship) ด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ศึกษาในการวิจัยนี้ประกอบด้วย 3กลุ่มคือ กลุ่มตัวแปรเชิงสาเหตุ ตัวแปรคั่นกลาง และตัวแปรผล ดังแสดงในตาราง 16

จากตาราง 16 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกต มีทั้งหมด 780 คู่ มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 521 คู่ และมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 69 คู่ ในภาพรวมความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตมีค่าระหว่าง .11 ถึง .81 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ 3. ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมด้านเนื้อหาพอดี (CB_f3) กับ 3. ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมด้านเนื้อหาพอดีด้านเวลาพอดี (CB_f4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ .81 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย (NB_f2) กับความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ด้านเวลาพอดี (BB_f4) การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ด้านใช้เกิดประโยชน์ (Beh_f1) กับความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ด้านเนื้อหาพอดี (CB_f3) การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ด้านเวลาพอดี (Beh_f4) กับความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ด้านเวลาพอดี (ABC_f4) การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ด้านเนื้อหาพอดี (Beh_f3) กับเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ด้านใช้ไม่เป็นอันตราย (AB_f2) การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ด้านเวลาพอดี (Beh_f4) กับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ด้านเนื้อหาพอดี (SN_f3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ .11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝง มีทั้งหมด 55 คู่ มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 39 คู่ และมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 คู่ ในภาพรวมความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝง มีค่าระหว่าง .13 ถึง .76 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (AB) กับความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (BB) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ .76 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (INT) กับความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (CB) และการสนับสนุนทางสังคม (SUP) กับความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (ABC) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คือ .13 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ซึ่งจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ข้างต้นไม่เกิน 0.85 แสดงว่า ตัวแปรชุดนี้ไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ (Multicollinearity) จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

ตอนที่ 4 ความโด่ง ความเบ้ ของตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย เพื่อให้ทราบธรรมชาติของข้อมูล และเนื่องจากสถิติวิเคราะห์ขั้นสูงมีข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการแจกแจงของข้อมูลเป็นแบบโค้งปกติ ผู้วิจัยจึงทำการตรวจสอบความเบ้ ความโด่ง และค่าสถิติไค-สแควร์ ทดสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติตัวแปรเดียว ดังตาราง 17

ตาราง 17 ค่าความเบ้ และค่าความโด่งของตัวแปรสังเกตของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

ตัวแปร สังเกต	Skewness		Kurtosis		Skewness and Kurtosis	
	Z-Score	P-Value	Z-Score	P-Value	Chi-Square	P-Value
BB_f1	-2.627	0.009	-3.047	0.002	16.189	0.000
BB_f2	-1.083	0.279	-1.708	0.088	4.091	0.129
BB_f3	-1.626	0.104	-2.321	0.020	8.030	0.018
BB_f4	-0.975	0.330	-1.555	0.120	3.369	0.186
NB_f1	-0.699	0.484	-1.199	0.231	1.926	0.382
NB_f2	-0.533	0.594	-1.133	0.257	1.567	0.457
NB_f3	-0.653	0.514	-1.226	0.220	1.930	0.381
NB_f4	-0.563	0.573	-1.273	0.203	1.937	0.380
CB_f1	-1.449	0.147	-2.161	0.031	6.773	0.034
CB_f2	-1.950	0.051	-2.600	0.009	10.563	0.005
CB_f3	-1.896	0.058	-2.577	0.010	10.237	0.006
CB_f4	-1.679	0.093	-2.410	0.016	8.625	0.013
SUP_f1	-0.065	0.948	0.134	0.894	0.022	0.989
SUP_f2	-0.667	0.505	-1.343	0.179	2.250	0.325
SUP_f3	-0.555	0.579	-0.557	0.577	0.618	0.734
LN_f1	-0.406	0.685	-0.687	0.492	0.637	0.727
AB_f1	-2.068	0.039	-2.680	0.007	11.457	0.003
AB_f2	-2.049	0.040	-2.617	0.009	11.049	0.004
AB_f3	-2.496	0.013	-2.910	0.004	14.699	0.001

ตาราง 17 (ต่อ)

ตัวแปร สังเกต	Skewness		Kurtosis		Skewness and Kurtosis	
	Z- Score	P- Value	Z-Score	P- Value	Chi- Square	P-Value
AB_f4	-2.776	0.006	-3.026	0.002	16.862	0.000
SN_f1	-1.218	0.223	-1.881	0.060	5.021	0.081
PBC_f1	-1.946	0.052	-2.590	0.010	10.496	0.005
PBC_f2	-2.209	0.027	-2.997	0.003	13.863	0.001
PBC_f3	-1.610	0.107	-2.351	0.019	8.120	0.017
PBC_f4	-1.609	0.108	-2.514	0.012	8.910	0.012
INT_f1	-0.991	0.322	-1.455	0.146	3.100	0.212
INT_f2	-0.418	0.676	-0.032	0.975	0.176	0.916
INT_f3	-0.547	0.585	-0.396	0.692	0.456	0.796
INT_f4	-1.017	0.309	-1.733	0.083	4.037	0.133
Beh_f1	-0.618	0.537	-0.500	0.617	0.631	0.729
Beh_f2	0.709	-0.189	0.850	0.175	0.916	□Beh_f3
□-						Beh_f3
0.373						
-0.373						
Beh_f4	-1.023	0.306	-1.100	0.271	2.256	0.324

จากตาราง 17 พบว่า ค่าไค-สแควร์ของตัวแปรสังเกตส่วนใหญ่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value > .05) แสดงว่า การกระจายรายตัวแปรมีลักษณะเป็นโค้งปกติเกือบทุกตัวดังนั้นผู้วิจัยจึงถือว่าข้อมูลดังกล่าวมีความเหมาะสมจึงใช้ตัวแปรเหล่านี้ในการวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐานการวิจัยต่อไป

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ในการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม จะเป็นการดูค่าความกลมกลืนของแบบจำลอง โดยแสดงค่าในตาราง 18

ตาราง 18 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมที่มีอิทธิพลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าสถิติ	แปลผล
χ^2	$P > 0.05$	$\chi^2 = 1354.252$ df=478, $p < .001$	กลมกลืน
χ^2/df	น้อยกว่า 3	2.833	กลมกลืน
CFI	มากกว่า .90	.910	กลมกลืน
TLI	มากกว่า .90	.901	กลมกลืน
RMSEA	น้อยกว่า .08	.075	กลมกลืน

จากตาราง 18 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่า = 1354.252, df = 478, $p < .001$, $\chi^2/df = 2.833$, CFI = .910, TLI = .901, RMSEA = .075 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีเหล่านี้กับเกณฑ์ความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดังตาราง พบว่าเกือบทุกค่ามีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ยกเว้นค่าไค-สแควร์ที่มีค่าไม่ผ่านเกณฑ์ แต่ก็ยังอยู่ในระดับที่ยอมรับได้แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างมีความกลมกลืนได้ดี ทั้งนี้ แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุสามารถอธิบายสาเหตุและผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุได้ ดังแสดงในภาพประกอบ 4 และตาราง 19

ตาราง 19 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของตัวแปรและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสองของตัวแปร (Squared Multiple Correlation: R^2)

ตัวแปรผล	ตัวแปรสาเหตุ	Estimate	SE	Z	P-value	R^2
Beh	SUP	0.845***	0.040	21.374	p < .001	.994
	LN	-0.070	0.038	-1.824	0.068	
	INT	0.387***	0.050	7.699	p < .001	
INT	PBC	0.754***	0.037	20.171	p < .001	.710
	SN	0.186***	0.052	3.586	p < .001	
	AB	0.122**	0.047	2.604	p < .01	
AB	BB	0.752***	0.031	24.502	p < .001	.565
SN	NB	0.432***	0.049	8.898	p < .001	.187
PBC	CB	0.690***	0.033	20.853	p < .001	.476

*p < .05, **p < .01, ***p < .001

จากตาราง 19 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ยกกำลังสองของตัวแปร (Squared Multiple Correlation: R^2) ของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ (แบบจำลองก่อนปรับ) พบว่า 1) ตัวแปรความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม การสนับสนุนทางสังคม และการใฝ่เรียนใฝ่รู้ เหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 99.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0012) ตัวแปรเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 71.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0013) ตัวแปรความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม อธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 56.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0014) ตัวแปรความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม เหล่านี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ

18.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0015) ตัวแปรความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุม การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมอธิบายการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ได้ร้อยละ 47.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่าง เหมาะสมพบว่า การอธิบายความแปรปรวนของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมีค่าไม่ ปกติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงปรับเส้นอิทธิพลจากตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อการใช้เครือข่ายสังคม ออนไลน์อย่างเหมาะสม ให้ส่งผลต่อตัวแปรการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ด้วยการสนับสนุนทางสังคม ทำ ให้ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนจากบุคคลใกล้ชิดทั้งสามด้าน ทั้งด้านอารมณ์ ด้านวัตถุ และข้อมูล ข่าวสาร อีกทั้งบุคคลเหล่านี้ยังเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความไว้วางใจ และมีโอกาสในการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปัจจัยเชิง สาเหตุที่มีผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมดังตาราง 20

ตาราง 20 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปัจจัยเชิง สาเหตุที่มีผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (แบบจำลองที่ปรับแล้ว)

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าสถิติ	แปลผล
χ^2	$P > 0.05$	$\chi^2 = 1222.628$ df=417, $p < .001$	กลมกลืน
χ^2/df	น้อยกว่า 3	2.933	กลมกลืน
CFI	มากกว่า .90	.945	กลมกลืน
TLI	มากกว่า .90	.926	กลมกลืน
RMSEA	น้อยกว่า .08	.077	กลมกลืน

จากตาราง 21 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิง สาเหตุและผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ พบว่า $\chi^2 = 1222.628$, $df = 417$, $p < .001$, $\chi^2/df = 2.933$, $CFI = .945$, $TLI = .926$, $RMSEA = .077$ แสดงว่าแบบจำลองมี ความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ สามารถอธิบายสาเหตุและผลของการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุได้ ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพล ทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวม ดังตาราง 21 และภาพประกอบ 5

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

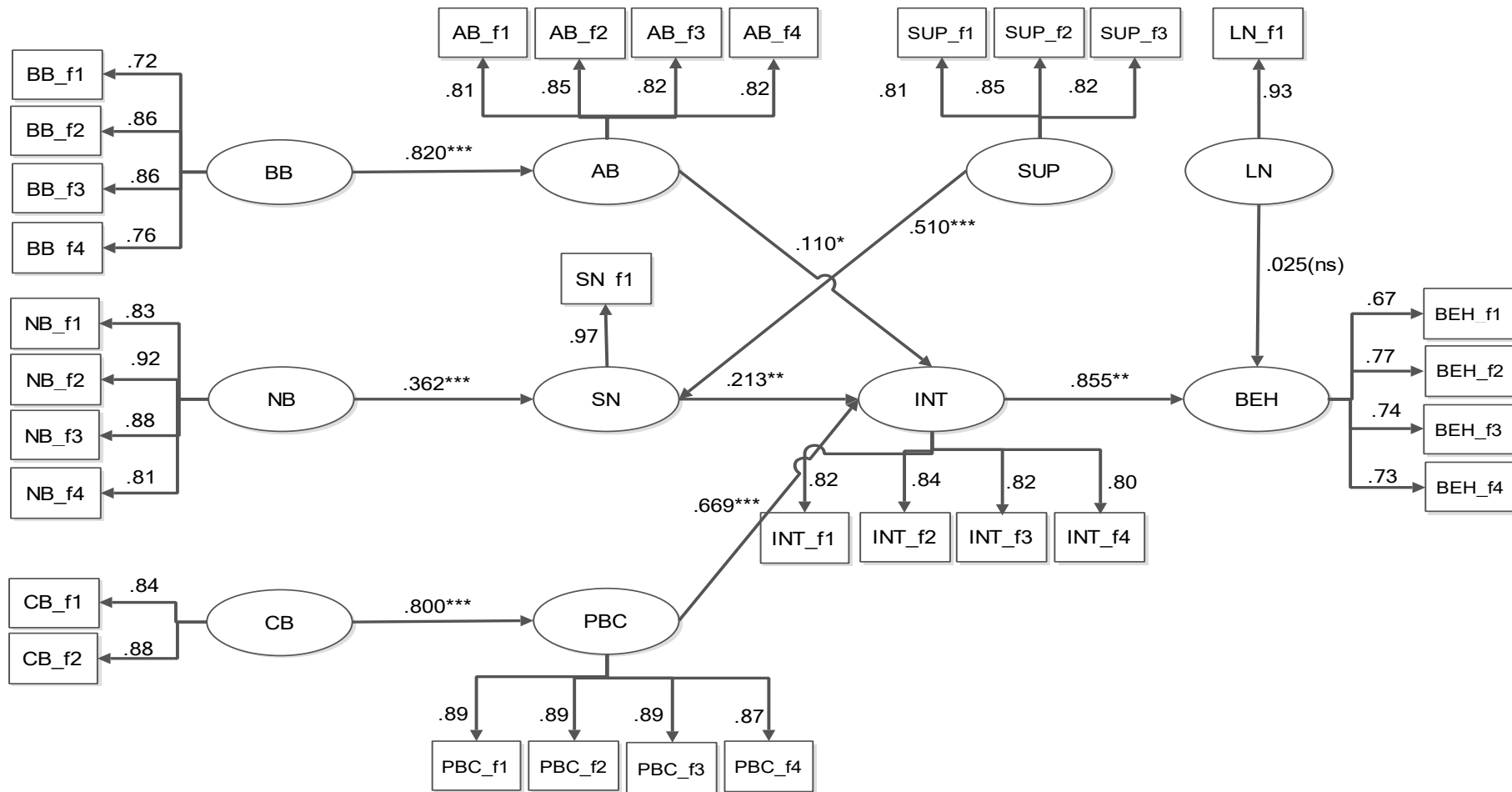
ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าอิทธิพลโดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect: ID) และอิทธิพลโดยรวม (Total effect: TE) แสดงการวิเคราะห์อิทธิพลซึ่งเป็นตัวแปรเชิงสาเหตุและผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อตัวแปรคั่นกลาง และตัวแปรตามอิทธิพลของตัวแปร ดังแสดงในตารางที่ 21

ตาราง 21 (ต่อ)

ตัวแปรเชิงสาเหตุ	ตัวแปรผล														
	Beh			INT			AB			SN			PBC		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
NB				-	.081**	.081**	-	-	-	.362***	-	.362***	-	-	-
NB→SN→INT→Beh	-	.066**	.066**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
NB→SN→INT	-	-	-	-	.081**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CB							-	-	-	-	-	-	.800***	-	.800***
CB→PBC→INT→Beh	-	.457***	.457***	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CB→PBC→INT	-	-	-	-	.520***	.520***	-	-	-	-	-	-	-	-	-
LN	.025	-	.025	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
INT	.855***	-	.855***	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
R ²		.740			.677			.672		.440			.640		

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

ภาพประกอบ 5 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ(แบบจำลองที่ปรับแล้ว)

จากตารางที่ 21 แสดงค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน ของแบบจำลองโครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ผลการวิเคราะห์ แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพล ทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวม ของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อตัวแปรผล ของแบบจำลองโครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม พบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม สูงสุดคือความ ตั้งใจต่อการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.855 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมต่อการใช้อุปกรณ์สังคม ออนไลน์อย่างเหมาะสม สูงสุดคือการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์ อย่างเหมาะสม โดยผ่านความตั้งใจต่อการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าสัมประสิทธิ์ อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.571 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 รองลงมาคือ การคล้อยตาม กลุ่มอ้างอิง โดยผ่านความตั้งใจต่อการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าสัมประสิทธิ์ อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.182 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 นอกจากนี้ ส่วนเจตคติต่อการ ใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยผ่านความตั้งใจต่อการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่าง เหมาะสม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.094 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยผ่านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมและความ ตั้งใจต่อการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน เท่ากับ 0.457 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 นอกจากนี้ การสนับสนุนทางสังคม โดยผ่านการคล้อยตาม กลุ่มอ้างอิงและความตั้งใจต่อการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล มาตรฐานเท่ากับ 0.093 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยผ่านเจตคติต่อการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่าง เหมาะสมและความตั้งใจต่อการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล มาตรฐานเท่ากับ 0.077 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง โดย ผ่านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและความตั้งใจต่อการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีค่า สัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.066 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น การใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากความตั้งใจต่อการใช้อุปกรณ์สังคม ออนไลน์อย่างเหมาะสม ในขณะที่ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคม ออนไลน์อย่างเหมาะสม ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์ อย่างเหมาะสมและความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และการสนับสนุนทางสังคม โดยผ่านเจตคติต่อการใช้อุปกรณ์

0.820 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งอธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ร้อยละ 67.20

4. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้รับอิทธิพลทางตรงจากความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และการสนับสนุนทางสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.362 และ 0.512 ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ตัวแปรร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้ร้อยละ 44

5. การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.800 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อธิบายความแปรปรวนของการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้ร้อยละ 64

นอกจากนั้น ตัวแปรภายนอกมีความสัมพันธ์กัน ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .312 และ .767 ตามลำดับ ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .239

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุมีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม เพื่อนำมาสร้างและพัฒนาแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ และศึกษารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอในภาพรวมผลการวิจัย ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ผ่านมา โดยผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 หัวข้อ คือ กระบวนการวิจัยโดยสรุป สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กระบวนการวิจัยโดยสรุป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. เพื่อศึกษาความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ
2. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพเที่ยงตรงและเชื่อถือได้
3. เพื่อศึกษารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้มีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ข้อ 1 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากการปัจจัยเชิงสาเหตุ ความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยผ่านเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

ระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้สูงอายุ ในกรุงเทพมหานคร ที่มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์บนแอปพลิเคชันไลน์ อย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน เป็นเพศชาย 1 คน เพศหญิง 5 คน ความถี่ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ทุกวัน ไม่ต่ำกว่าวันละครึ่งชั่วโมง

ระยะที่ 2 ประชากรของงานวิจัยนี้ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 322 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย

ตัวแปรเชิงสาเหตุ

1. ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
2. ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง
3. ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
4. ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
5. การสนับสนุนทางสังคม
6. การไม่เรียนรู้ไม่รู้

ตัวแปรคั่นกลาง

7. เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
8. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
9. การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม
10. ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ตัวแปรผล

11. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

เครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวัดที่ใช้ในการการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้สูงอายุ โดยเครื่องมือวัดเป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 9 ตอน คือ ตอนที่ 1 การสอบถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ตอนที่ 3 แบบวัดเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ตอนที่ 4 แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงตอนที่ 5

แบบวัดการคล้ายตามกลุ่มอ้างอิง ตอนที่ 6 แบบวัดความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุม ตอนที่ 7 แบบวัดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ตอนที่ 8 แบบวัดความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ตอนที่ 9 แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม ตอนที่ 9 แบบวัดการใฝ่เรียนใฝ่รู้ และตอนที่ 10 แบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม แบบวัดที่ใช้วัดตัวแปรทั้งหมดในการวิจัยนี้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดด้วยการหาค่าความเชื่อมั่นแบบสอดคล้องภายใน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดตัวแปรการวิจัยทั้งหมดมีค่าอยู่ระหว่าง .910 - .973

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
  - 1.1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดตัวแปร
  - 1.2. การวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงบรรยายของตัวแปรสังเกต ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน
2. การวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 “เพื่อศึกษาความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ”

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์ ทั้งสิ้นจำนวน 6 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 4 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 2 เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน

ความหมายของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมบนแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ คือ พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์ที่ 1) เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ คือ ได้รับความสุขและกำลังใจ คลายเหงา ทำให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และใช้เก็บบันทึกต่าง ๆ 2) ไม่เป็นอันตราย มีเนื้อหาที่พอดี และใช้เป็นเวลา

องค์ประกอบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม มีขอบเขตใน 3 ประเด็น ได้แก่

- 1) การใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นการใช้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สิ่งที่ตนเองได้รับ เช่น กำลังใจ ความสุขทางใจ ประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารที่สะดวกและง่าย ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งการใช้ไลน์จึงสามารถทดแทนการสื่อสารแบบเดิม (เช่น โทรศัพท์ การไปหาด้วยตนเอง เป็นต้น)

2) การใช้ไม่เป็นอันตราย ไม่ใช่แบบเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ ใช้โดยไม่ถูกหลอก ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ และไม่มึนงง จากการใช้โซเชียลมีเดีย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะระมัดระวังตนเองในการสื่อสารผ่านไลน์ ซึ่งทำให้การใช้เครือข่ายออนไลน์มีความปลอดภัย

3) มีเนื้อหาที่พอดี จำแนกได้ทั้งการส่งต่อข้อมูลที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสม และการส่งข้อมูลが多เกินไปและ/หรือส่งถี่เกินไป เป็นการให้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างไม่เหมาะสม

และ 4) การใช้เป็นเวลาหมายถึงการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เมื่อมีเวลาว่าง ไม่ใช่ติดต่อกันนาน ๆ ทั้งวัน

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2

1. ข้อมูลเบื้องต้นของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 322 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะการอยู่อาศัย ประสบการณ์ในการใช้ไลน์ และอุปกรณ์ในการใช้ไลน์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.3 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 63.4 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.6 รายได้ไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.6 อาศัยอยู่กับคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 54.8 มีประสบการณ์ในการใช้ไลน์มากกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.6 และใช้ไลน์บนสมาร์ทโฟน คิดเป็นร้อยละ 89.4

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของโมเดลการวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2 “เพื่อสร้างและพัฒนาแบบวัดการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุให้มีคุณภาพเที่ยงตรงและเชื่อถือได้” ผลการวิเคราะห์พบว่า สามารถแบ่งองค์ประกอบได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการใช้ให้เกิดประโยชน์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .640 - .845 ด้านการใช้อย่างไม่เป็นอันตราย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .831 - .876 ด้านการใช้พอดีของเนื้อหา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .780 - .791 ด้านการใช้พอดีของเวลา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .888 - .921 มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.952$, $AVE = 0.668$ บ่งบอกว่า แบบวัดมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 “เพื่อศึกษารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ” พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนผ่านเกณฑ์ดังนี้ $\chi^2 = 1222.628$, $df = 417$, $p < .001$, $\chi^2/df = 2.933$, $CFI = .945$, $TLI = .926$, $RMSEA = .077$ และความสัมพันธ์ของตัวแปรในแบบจำลอง มีรายละเอียดดังนี้

การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.457 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 1.10

11) การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมไม่ได้รับอิทธิพลจากการการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2.1

12) การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมไม่ได้รับอิทธิพลจากการการใฝ่เรียนใฝ่รู้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อ 2.2

13) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้รับอิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.512 ซึ่งเป็นข้อค้นพบใหม่ของการวิจัย

14) การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการสนับสนุนทางสังคม โดยผ่านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.093 ซึ่งเป็นข้อค้นพบใหม่ของการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้จำนวน 2 ข้อ ที่ประกอบด้วย 12 ข้อย่อย พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานจำนวน 10 ข้อ ส่วนสมมติฐานอีก 2 ข้อได้รับการปฏิเสธสมมติฐาน และข้อค้นพบใหม่ของการวิจัย 2 ข้อ โดยได้สรุปผลการทดสอบสมมติฐานดังแสดงในตาราง 22

ตาราง 22 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐาน
<p>1. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากการปัจจัยเชิงสาเหตุความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยผ่านเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม</p>	
<p>1.1. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม</p>	เป็นไปตามสมมติฐาน
<p>1.2. ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม</p>	เป็นไปตามสมมติฐาน
<p>1.3. ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง</p>	เป็นไปตามสมมติฐาน
<p>1.4. ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม</p>	เป็นไปตามสมมติฐาน
<p>1.5. เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม</p>	เป็นไปตามสมมติฐาน
<p>1.6. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง</p>	เป็นไปตามสมมติฐาน

ตาราง 23 (ต่อ)

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1.7. การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	เป็นไปตามสมมติฐาน
1.8. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยผ่านเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมและความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	เป็นไปตามสมมติฐาน
1.9. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงโดยผ่านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	เป็นไปตามสมมติฐาน
1.10. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมและความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	
2. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคมและการเฝ้าเรียนเฝ้ารู้	
2.1 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากการการสนับสนุนทางสังคม	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย
2.2 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากการการเฝ้าเรียนเฝ้ารู้	ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย
3. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้รับอิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคม	ข้อค้นพบใหม่ของการวิจัย

ตาราง 23 (ต่อ)

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐาน
4. การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการสนับสนุนทางสังคม โดยผ่านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม	ข้อค้นพบใหม่ของการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการ โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ โดยระยะที่ 1 เป็นการอภิปรายผลการวิเคราะห์ความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมบนแอปพลิเคชันไลน์ ส่วนระยะที่ 2 เป็นการอภิปรายผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม (SEM) โดยมีรายละเอียดดังนี้

การอภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่ การวิเคราะห์ความหมายและองค์ประกอบของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมบนแอปพลิเคชันไลน์

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบศึกษาเฉพาะกรณี โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน ที่พบว่าความหมาย “การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม” หมายถึง การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์ ที่ 1) เกิดประโยชน์ 2) ไม่เป็นอันตราย และ 3) ใช้อย่างพอดี

การใช้อย่างเกิดประโยชน์ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมนั้นควรต้องทำให้เกิดประโยชน์ ซึ่งผู้สูงอายุเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้น ได้แก่ **1.1 ด้านจิตใจ** หมายถึง การได้รังกำลังใจ ได้รับความสุข คลายเหงา ทำให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ให้เป็นประโยชน์นั้น หมายถึงเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สิ่งที่ได้รับ เช่น กำลังใจ ความสุขทางใจ ซึ่งประโยชน์ด้านจิตใจเป็นปัจจัยอันดับต้น ๆ ที่ผู้สูงอายุกล่าวถึงในประโยชน์ของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่สำคัญต่อผู้สูงอายุ **1.2 ด้านค่าใช้จ่าย** ช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุกล่าวถึงบ่อย ซึ่งเป็นประโยชน์ที่ตอบสนองต่อเหตุผลทาง

เศรษฐกิจของผู้สูงอายุได้ดี กล่าวคือ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในวัยเกษียณ ดังนั้น การประหยัดค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ เป็นประเด็นสำคัญที่ผู้สูงอายุคำนึงถึง 1.3 **ด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์** ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีเวลาว่างมากการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์จึงช่วยให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ได้ 1.4 **ด้านการสื่อสาร** ส่งข่าวคราว การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ยังมีประโยชน์หลักในการช่วยให้ผู้สูงอายุได้ติดต่อสื่อสาร ส่งข่าวคราวถึงกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุได้รับรู้ข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว ช่วยลดอุปสรรคจากการเดินทางที่ผู้สูงอายุไม่สะดวก 1.5 **ด้านการบันทึกข้อมูล** ผู้สูงอายุเป็นวัยที่สังสรรค์ชอบการนันทนาการในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อบันทึกประสบการณ์ชีวิตของตน จึงเป็นประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรณัย จิรณัยธนวัฒน์ และ วศิน ชูประยูร (2559) ที่พบว่า ผู้สูงอายุยังมีแนวโน้มในการยอมรับและใช้แอปพลิเคชันไลน์มากขึ้นจากปัจจัยด้านความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสารทั้งกับบุคคลอื่นและสมาชิกในครอบครัว รวมถึงปัจจัยด้านคลายเหงาและสามารถติดตามสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวได้ง่าย เช่นเดียวกับงานของ วิศปต์ย์ ชัยช่วย (2560) ที่พบว่าผู้สูงอายุยอมรับการใช้ไลน์เนื่องจากทำให้ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือญาติ ใช้ได้สะดวกไม่จำกัดเวลา ทั้งยังสามารถแสดงความห่วงใยได้ 2. **การใช้ไม่ให้เกิดอันตราย** ทั้งต่อตัวเองและผู้อื่นไม่ถูกหลอก ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ และไม่มุงภายนอกเหนือจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดประโยชน์แล้ว การใช้อย่างเหมาะสมนั้นต้องมีความปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือเป็นอันตรายต่อทั้งตนเองและผู้อื่น เช่น ไม่เสพติดสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ถูกหลอก ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ และไม่มุงภายนอก วรรระมัดระวังตนเองในการสื่อสารออนไลน์ และรู้จักหาข้อมูลเพิ่มเติมก่อนเชื่อข้อมูล 3. **การใช้เนื้อหาพอดี** ในมุมมองของผู้สูงอายุใช้รับส่งข้อมูลในปริมาณที่พอดีคือ ข้อมูลที่รับส่งมีความเหมาะสม ไม่มีเนื้อหาหลอกหลวง หรือเป็นอันตราย และไม่ส่งข้อมูลที่มากเกินไปหรือส่งถี่เกินไป 4. **การใช้เวลาพอดี** เป็นการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในระยะเวลาที่เหมาะสม ไม่นานเกินไปจนกระทบต่อสุขภาพ ใช้เป็นเวลา ไม่ใช่ทั้งวันใช้เมื่อว่าง และไม่ใช้ติดต่อกันทั้งวัน จากข้อค้นพบนี้ แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าที่ผ่านมามีบางงานวิจัย (วิศปต์ย์ ชัยช่วย, 2560) ที่พบว่าผู้สูงอายุเห็นว่า LINE มีข้อดีมากกว่าข้อเสีย แต่ผลจากการสัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้ กลับพบว่าผู้สูงอายุเองก็ให้ข้อมูลในผลเสียหรืออันตรายที่เกิดจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ ซึ่งทำให้เกิดมุมมองใหม่ของการใช้สื่อออนไลน์ที่ไม่ได้มีแต่ข้อดีหรือประโยชน์เพียงด้านเดียว จากผลการวิจัยโดยรวมพบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรา จันชนะกิจ (2548) ที่พบว่าพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างเหมาะสมมี 3 ด้านคือ พฤติกรรมการใช้อย่างปลอดภัย (34.3%) การใช้อย่างมีประโยชน์ (17.3%) การใช้อย่างถูกกาลเทศะ (41.6%) ซึ่งพฤติกรรมการใช้อย่างเหมาะสมในงานวิจัยดังกล่าวมีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกับงานวิจัยนี้ ในด้านต่าง ๆ คือเป็นการใช้อย่างเป็นประโยชน์ การใช้อย่างไม่เป็นอันตราย (การใช้อย่างปลอดภัย) และการใช้ในเวลาที่เหมาะสม (การใช้ถูกกาลเทศะ) แม้ในกลุ่มตัวอย่างใน

งานวิจัยนี้เป็นผู้สูงอายุ แต่พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์อย่างเหมาะสมก็มีความคล้ายคลึงกับพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างเหมาะสมในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา ในงานวิจัยของ นรา จันทร์นงกิจ (2548) จากผลการสัมภาษณ์กับผู้สูงอายุและผู้เชี่ยวชาญ ทำให้เห็นมุมมองต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้อย่างชัดเจนขึ้น จึงพอสรุปความหมายของ“การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม”ว่าหมายถึง พฤติกรรมการสื่อสารกับผู้อื่นโดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แอฟพลิเคชั่นไลน์ที่เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ คือ ได้รับความสุขและกำลังใจ คลายเหงา ทำให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และใช้เก็บบันทึกต่าง ๆ พฤติกรรมนี้ต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น มีการใช้งานอย่างพอดีทั้งในด้านข้อมูลและเวลา

การอภิปรายผลการวิจัยวิจัยระยะที่ 2 เป็นการอภิปรายผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

สมมติฐานการวิจัยข้อ 1:การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากการปัจจัยเชิงสาเหตุความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยผ่านเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม และความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

ผลการวิจัยพบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 1.1 แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมจะมีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม เนื่องจากเจตคติต่อพฤติกรรม (ABitude towards the Behavior) ปัจจัยนี้ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลลัพธ์ที่ออกมาได้ว่าเจตคติของบุคคลต่อพฤติกรรมเป็นตัวประเมนกับผลที่เกิดจากการกระทำนั้นๆ ยิ่งบุคคลประเมนว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะส่งผลในทางบวกและเชื่อว่าพฤติกรรมที่กระทำลงไปมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ดังกล่าวอย่างชัดเจนจะทำให้บุคคลมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมนั้นๆจะมีมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดที่ ฟิชไบน์ และไอเซ็น (Fishbein; & Ajzen, 1975) ได้อธิบายไว้ว่า ตัวแปรเจตคติ (ABitude) เป็นผลรวมของความเชื่อของบุคคลนั้นที่มีต่อการกระทำต่างๆโดยที่บุคคลแต่ละคนจะประเมนถึงผลของการกระทำที่เกิดขึ้นผ่านความเชื่อที่มีต่อการกระทำนั้นๆโดยการวัดระดับของเจตคติขึ้นอยู่กับว่าเจตคติมีความสัมพันธ์หรือส่งผลการกระทำที่แสดงออกมามากน้อยเพียงใด เจตคติต่อพฤติกรรมหมายถึงระดับความรู้สึกของการประเมนที่มีต่อการแสดงออกด้านพฤติกรรมโดยรวมของปัจเจกบุคคล

(Ajzen.1991: 188) เมื่อมองที่กระบวนการเกิดเจตตินั้น ฟิชไบน์ และไอเซ็น (Fishbein; & Ajzen. 1975: 222) ได้ใช้แบบจำลองความคาดหวังคุณค่า (Expectancy-value) เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของเจตคติในแบบจำลองและมองว่าเจตคติพัฒนามาจากความรู้สึกที่มีอยู่เดิมของแต่ละบุคคลต่อสิ่งของหรือสิ่งต่างๆรอบตัว โดยบุคคลจะเชื่อมโยงสิ่งของนั้นเข้ากับคุณสมบัติบางอย่างเพื่อก่อให้เกิดเจตคติ ในขณะที่เจตคติที่มีต่อพฤติกรรมจะเกิดจากความเชื่อของแต่ละบุคคลที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมที่นำก่อให้เกิดผลลัพธ์บางอย่างที่เด่นชัดเนื่องด้วยคุณสมบัติเหล่านั้นที่ได้เชื่อมโยงกับพฤติกรรมสามารถก่อให้เกิดคุณค่าทั้งทางด้านบวกและทางลบดังนั้นผลของความเชื่อของแต่ละบุคคลซึ่งชอบเกิดขึ้นมาจากผลลัพธ์ที่ตนเองปรารถนาและผลของความเชื่อของการกระทำที่ไม่น่าชื่นชอบจะเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ที่ตนเองไม่พึงประสงค์ งานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพอร์เตอร์ และดอนทู (Porter; & Donthu, 2006) ที่พบว่า เจตคติต่อการใช้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลทางตรงต่อการใช้อินเทอร์เน็ต เช่นเดียวกับงานวิจัยของนายาค พริสท์ และไวท์ (Nayak; Priest; & White, 2010) ที่พบว่า เจตคติต่อการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สามารถทำนายระดับการใช้อินเทอร์เน็ตได้ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ความตั้งใจเป็นสิ่งที่บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ขึ้นมา หากเปรียบก็เหมือน ผู้สูงอายุมีความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมสูง ก็จะมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมสูงด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้สูงอายุมีความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมต่ำ ก็จะมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมต่ำด้วยหรืออาจไม่กระทำพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมเลยก็ได้

การวิจัยพบว่า ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 1.2 และความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 1.3 และความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 1.4 แสดงให้เห็นว่า ผลจากการวิจัยนี้ ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory Planned Behavior: TPB) และทฤษฎีการกระทำแบบมีเหตุผล (Theory of Reasoned Action) ที่อธิบายกระบวนการแสดงออกหรือการกระทำของบุคคล โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคคลสร้างรูปแบบความตั้งใจแสดงออกมาก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมออกบางอย่าง หรือมีการกระทำที่แสดงออกแตกต่างกัน ซึ่งพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคลนั้นสัมพันธ์กับความตั้งใจในการแสดงออกถึงพฤติกรรมต่าง ๆ งานวิจัยนี้ยังได้วัดระดับของความตั้งใจ

กระทำ (INT) ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการกระทำแบบมีเหตุผลที่เสนอว่า เจตคติของบุคคล (ABitude) และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) มีอิทธิพลอย่างมากต่อการกำหนดความตั้งใจในการกระทำต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของซีห์ และฟาง (Shih; & Fang. 2004) ศึกษาการใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนแบบแยกส่วนในการศึกษาพฤติกรรมการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อพฤติกรรมการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต เช่นเดียวกับงานวิจัยของลี (Lee. 2009) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต การบูรณาการระหว่างรูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจในการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ งานวิจัยของลี (Lee, 2009) พบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจในการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ งานวิจัยของชู (Chu.2010) ศึกษาการสนับสนุนจากครอบครัวและการรับรู้ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลต่อผลของผลของการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจที่จะเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยของลามและลี (Lam; & Lee.2006) ศึกษาการวิจัยช่วงยาวของการรับอินเทอร์เน็ตของกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้อินเทอร์เน็ต เช่นเดียวกับงานวิจัยของลี (Lee. 2009) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต การบูรณาการระหว่างรูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการใช้ธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การที่ผู้สูงอายุมีเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่เป็นความคิดเห็นที่มีต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์จะมีผลให้เกิดความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะตอบสนองด้วยการเกิดพฤติกรรมใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ทั้งนี้เพราะว่าเจตคติมีอิทธิพลต่อความตั้งใจของผู้สูงอายุในลักษณะ

นอกจากนั้น เจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1.5 และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1.6 และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1.7 แสดงให้เห็นว่า การกระทำพฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดจากการความตั้งใจที่กระทำพฤติกรรม

นั้น ๆ โดยความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจะได้รับการสนับสนุนว่าเกิดจากความเชื่อ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavioral beliefs) 2) ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (Normative beliefs) และ 3) ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Control beliefs) ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Ajzen, 2006)สอดคล้องกับงานวิจัยของแมทธิสัน (Mathieson, 1991) พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม กลุ่มอ้างอิงและการควบคุม มีผลต่อเจตคติการคล้อยกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของเทลเลอร์ และทอด้ (Taylor; & Todd, 1995) พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและความสามารถในการควบคุมสามารถพยากรณ์การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี

ผลการวิจัยพบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อเกี่ยวกับผลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม โดยผ่านเจตคติต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมและความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1.8 และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงโดยผ่านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1.9 และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมและความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1.10 เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีเจตคติต่อพฤติกรรม (ABitude towards the Behavior) ปัจจุบันได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลลัพธ์ที่ออกมาไว้ว่าเจตคติของบุคคลต่อพฤติกรรมเป็นตัวประเมินกับผลที่เกิดจากการกระทำนั้นๆ ยิ่งบุคคลประเมินว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะส่งผลในทางบวกและเชื่อว่าพฤติกรรมที่กระทำลงไปมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ดังกล่าวอย่างชัดเจนจะทำให้บุคคลมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมนั้นจะมีมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดที่ ฟิชไบน์ และไอเซ็น (Fishbein; & Ajzen, 1975) ได้อธิบายไว้ว่า ตัวแปรเจตคติ (ABitude) เป็นผลรวมของความเชื่อของบุคคลนั้นที่มีต่อการกระทำต่างๆโดยที่บุคคลแต่ละคนจะประเมินถึงผลของการกระทำที่เกิดขึ้นผ่านความเชื่อที่มีต่อการกระทำนั้นๆโดยการวัดระดับของเจตคติขึ้นอยู่กับว่าเจตคติมีความสัมพันธ์หรือส่งผลการกระทำที่แสดงออกมามากน้อยเพียงใด เจตคติต่อพฤติกรรมหมายถึงระดับความรู้สึกของการประเมินที่มีต่อการแสดงออกด้านพฤติกรรมโดยรวมของปัจเจกบุคคล (Ajzen, 1991: 188) เมื่อมองที่กระบวนการเกิดเจตตินั้น ฟิชไบน์ และไอเซ็น (Fishbein; & Ajzen, 1975: 222) ได้ใช้แบบจำลองความคาดหวังคุณค่า (Expectancy-value) เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของเจตคติในแบบจำลองและ

มองว่าเจตคติพัฒนามาจากความรู้สึกรู้สึกที่มีอยู่เดิมของแต่ละบุคคลต่อสิ่งของหรือสิ่งต่างๆรอบตัว โดยบุคคลจะเชื่อมโยงสิ่งของนั้นเข้ากับคุณสมบัติบางอย่างเพื่อก่อให้เกิดเจตคติในขณะที่เจตคติที่มีต่อพฤติกรรมจะเกิดจากความเชื่อของแต่ละบุคคลที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมที่นำก่อให้เกิดผลลัพธ์บางอย่างที่เด่นชัดเนื่องด้วยคุณสมบัติเหล่านั้นที่ได้เชื่อมโยงกับพฤติกรรมสามารถก่อให้เกิดคุณค่าทั้งทางด้านบวกและทางลบดังนั้นผลของความเชื่อที่แต่ละบุคคลชื่นชอบเกิดขึ้นมาจากผลลัพธ์ที่ตนเองปรารถนาและผลของความเชื่อของการกระทำที่ไม่น่าชื่นชอบจะเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ที่ตนเองไม่พึงประสงค์ งานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพอร์เตอร์ และดอนทู (Porter; & Donthu, 2006) ที่พบว่าเจตคติต่อการใช้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลทางตรงต่อการใช้อินเทอร์เน็ต เช่นเดียวกับงานวิจัยของนายาคพริสท์ และไวท์ (Nayak; Priest; & White, 2010) ที่พบว่า เจตคติต่อการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สามารถทำนายระดับการใช้อินเทอร์เน็ตได้ นอกจากนี้ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเป็นตัวแปรที่กำหนดความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมออกมาได้ เป็นการรับรู้ที่มีต่อบุคคลที่มีความสำคัญต่อปัจเจกบุคคลว่าสมควรที่จะแสดงออกในพฤติกรรมต่างๆออกมาให้เหมาะสมกับมาตรฐานของคนในกลุ่ม (Ajzen, 1991) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm) จึงเป็นการรับรู้ของบุคคลที่ว่าคนที่สำคัญที่สุดของเขาคิดว่าเขาควรทำ (หรือไม่ควรทำ) (Fishbein; & Ajzen, 2010: 131-143) สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยี เช่นงานวิจัยในกลุ่มผู้สูงอายุ ที่พบว่าอิทธิพลของสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ (Braun, 2013) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการใช้อุปกรณ์มือถือไร้สายมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้อุปกรณ์มือถือไร้สาย (Teo; & Pok, 2003) เช่นเดียวกับ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลการใช้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจในการใช้อินเทอร์เน็ต (Lee, 2009) ในขณะที่ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมหมายถึงขอบเขตของบุคคลในการเชื่อว่าตนเองสามารถแสดงพฤติกรรมที่ได้รับที่สามารถควบคุมเหนือการปฏิบัติ (Performance) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมยังเป็นความพร้อมในการมีข้อมูล ทักษะโอกาส และทรัพยากรที่ใช้ในการสร้างพฤติกรรม เช่นเดียวกับการเกิดอุปสรรค (Fishbein; & Ajzen, 2010: 154) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการวิจัยที่พบว่าการรับรู้ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลต่อผลของผลของการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในกลุ่มผู้สูงอายุและมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจที่จะเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Chu, 2010)

สมมติฐานการวิจัยข้อ 2 การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคมและการใฝ่เรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมไม่ได้รับอิทธิพลจากการการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2.1 และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

อย่างเหมาะสมไม่ได้รับอิทธิพลจากการการไฟเรียนไฟรู้ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2.2 เนื่องจาก ผู้สูงอายุที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว เพื่อน จะทำให้ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้รับการช่วยเหลือเกี่ยวกับอุปกรณ์ต่างๆ และการได้รับกำลังใจทำให้ผู้สูงอายุจะตัดสินใจที่จะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์หรือไม่ ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมของผู้สูงอายุมากกว่า ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงไม่แสดงพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมออกมา โดยการสนับสนุนทางสังคมถือได้ว่าเป็นตัวแปรทางสังคม ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์อย่างมีจุดมุ่งหมาย ระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีผลทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีการยอมรับนับถือและมีการช่วยเหลือด้านวัตถุและยอมรับในพฤติกรรมซึ่งกัน (สรินดา น้อยสุข. 2545: 18; อ้างอิงจาก Kahn. 1979) เป็นการสนับสนุนให้บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทำให้ตัวเขาเกิดความรู้สึกว่า มีบุคคลให้ความรักความเอาใจใส่ มองเห็นคุณค่า ยกย่อง มีประโยชน์ มีความรู้สึกผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่เขาอยู่ (สรินดา น้อยสุข. 2545: 17; อ้างอิงจาก Cobb. 1976: 300-301)และการได้รับการสนับสนุน ทางสังคมด้านอารมณ์ ร่างกาย และสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ฐิติพร พงษ์วงษ์. 2560: บทคัดย่อ)

ข้อค้นพบใหม่ของการวิจัยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้รับอิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการสนับสนุนทางสังคม โดยผ่านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยการสนับสนุนทางสังคม ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนจากบุคคลใกล้ชิดทั้งสามด้าน ทั้งด้านอารมณ์ ด้านวัตถุ และข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งบุคคลเหล่านี้ยังเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความไว้วางใจ และมีโอกาสในการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. จากข้อค้นพบในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมหมายถึง การใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยผู้ใช้จะได้รับทั้งประโยชน์ทางด้านจิตใจ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ใช้ในการติดต่อสื่อสารได้สะดวกและรวดเร็ว เป็นต้น ดังนั้น ชมรมผู้สูงอายุหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จึงควรวางนโยบายเพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้อย่างทั่วถึง

2. จากข้อค้นพบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม หมายถึง การใช้โดยไม่เกิดอันตรายโดยผู้ใช้ต้องไม่มกมาย และไม่เชื่อโดยขาดวิจารณญาณ ดังนั้น ชมรมผู้สูงอายุหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งภาครัฐและเอกชน บุตรหลานควรให้การดูแลเอาใจใส่ คอยสอดส่อง จัดสรรแหล่งที่ให้ผู้สูงอายุสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับเพื่อป้องกันมิให้ผู้สูงอายุถูกหลอกจากมิจฉาชีพได้

3. ปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังพัฒนาเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านเทคโนโลยี และการที่สังคมไทยมีจำนวนผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ชมรมผู้สูงอายุหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งภาครัฐและเอกชนควรมีนโยบายในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในผู้สูงอายุ จัดฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีในผู้สูงอายุ จัดอบรมเทคนิคในการใช้งานแอปพลิเคชัน จัดทำเป็นโครงการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีที่สามารถจัดกลุ่มฝึกอบรมและกระจายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ รวบรวมผู้สูงอายุที่สนใจและต้องการพัฒนาตนเองในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน

4. จากการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายของผู้สูงอายุทั้งในเรื่องการมองเห็นที่ลดลง รวมไปถึงความคล่องแคล่วและประสาทการรับรู้ที่เริ่มช้าลงด้วยเช่นกัน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน ซึ่งถูกออกแบบมาให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น เช่น การตั้งค่าให้เว็บไซต์ให้สามารถแสดงตัวหนังสือให้มีขนาดใหญ่กว่าปกติซึ่งช่วยให้เห็นได้อย่างชัดเจน รวมไปถึงการใช้สีมาตรฐาน เช่น สีน้ำเงินและสีม่วง เพื่อแยกความแตกต่างระหว่างลิงค์ที่เข้าชมแล้วกับลิงค์ยังไม่ได้เข้าชม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติการ

1. จากผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมได้ โดยสามารถสร้างโปรแกรมการปรับเปลี่ยนที่ความเชื่อของบุคคล ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

2. จากผลการวิจัยที่ได้ พบว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้ที่อยู่แวดล้อมผู้สูงอายุ อันได้แก่ บุตรหลาน ญาติ เพื่อน ฯลฯ ควรให้ความสนใจในการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือทั้งด้านอารมณ์ วัตถุ และข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุจะได้มีความเข้าใจในเทคโนโลยี และสามารถใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตในการศึกษาเฉพาะแอปพลิเคชันไลน์เท่านั้น ซึ่งไม่ได้ครอบคลุมเครือข่ายสังคมออนไลน์อื่น ๆ เช่น เฟสบุ๊กอินสตราแกรม เป็นต้น ดังนั้น หากมีการศึกษาใน , ประเด็นที่คล้ายกันนี้ ควรขยายขอบเขตการศึกษาช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์อื่น ๆ นอกเหนือจาก แอปพลิเคชันไลน์ด้วย

2. การวิจัยครั้งนี้ พบว่า การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์นั้นเกิดประโยชน์อย่างมากต่อ ผู้สูงอายุ ทำให้เกิดกำลังใจ สะดวก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ดังนั้น งานวิจัยครั้งต่อไป ควรเน้น งานวิจัยเชิงปฏิบัติการได้แก่ การสร้างโปรแกรมพัฒนารูปแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่าง เหมาะสมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในผู้สูงอายุในกลุ่มต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

3. ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความตั้งใจต่อการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม การ สนับสนุนทางสังคม และการใฝ่เรียนใฝ่รู้สามารถร่วมกันทำนายการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่าง เหมาะสม ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปน่าจะขยายกรอบแนวคิดการวิจัยในการค้นหาปัจจัยเชิงเหตุหรือ ตัวแปรอื่น ๆ ที่สามารถร่วมกันทำนายการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น อีกด้วยเช่นทุนทางสังคม เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กวีพงษ์ เลิศวีชรา; และคณะ. (2556). การเรียนรู้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุ. วารสารออนไลน์ CITU Review. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2557, จาก http://articles.citu.tu.ac.th/wp-content/uploads/2013/05/1-2556_001.pdf
- กันตพล บันทัดทอง. (2557). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของกลุ่มคนผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ น.ม. (การสื่อสารเชิงกลยุทธ์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. ถ่ายเอกสาร.
- ภิรดา สมวาทธรรม; และกุลทิพย์ ศาสตรระจุ. (2559). การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสาร กับการส่งต่อข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ. เอกสารการประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2559 คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (1 ก.ค. 2559). น.14-26.
- จับตาไลฟ์สไตล์การใช้งานออนไลน์ของผู้สูงอายุ น่าสนใจไม่แพ้วัยทีน.(2556). สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2558, จาก <http://thumbsup.in.th/2013/02/seniors-boomers-internet-usage/>
- จุฑารัตน์ ประเสริฐ. (2557). พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรับรู้ตนเองและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นของผู้สูงอายุไทย. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (วาณิชการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตติพร พยุงวงษ์ และศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม กับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 12(2): 184-197.
- จิตติพัฒน์ พิษณุธาดาพงศ์. (2548). พฤติกรรมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ของพนักงานศึกษาตามแนวทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน: กรณีศึกษาบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (โครงการปริญญาโทสำหรับผู้บริหาร). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.
- ณัฐพล บัวอุไร. (2554). เครือข่ายสังคมออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2559, จาก <http://www.nattapon.com/2011/12/social-network/>.
- เดลินิวส์. (2558). แชนกกลายเป็นการสื่อสารหลักระหว่างผู้สูงอายุกับลูกหลาน. เดลินิวส์ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2558, จาก <http://www.dailynews.co.th/it/262403>
- ไทยซีเนียร์มาร์เก็ต. (2558). เทคโนโลยีกับผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2558, จาก <http://www.thaiseniormarket.com/article-detail/134#sthash.SYFDZvH9.dpuf>

- ไทยรัฐออนไลน์. (2555). *ประโยชน์ผู้สูงอายุใช้เน็ต ช่วยไม่ให้อัลไซเมอร์*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2559, จาก <http://www.thairath.co.th/content/248930>
- นรา จันชนะกิจ. (2548). *ปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการระหว่างครอบครัว สังคม และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถืออย่างเหมาะสมของนักศึกษา*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: พัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2552). *การรู้เรื่องการอ่าน การรู้สารสนเทศ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ*. วารสารบรรณศาสตร์ มศว. 2: 109-123.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2549). *ปกิณฑกะ งานผู้สูงอายุ*. สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2555, จาก <http://www.anamai.moph.go.th/advisor/202/20210.html>
- ปียวัฒน์ เกตุวงศา; และศุทธิดา ชนวนัน. (2558). *ใครเป็นใครบนเครือข่ายสังคมออนไลน์: ความหลากหลายทางคุณลักษณะและพฤติกรรม*. ใน *ประชากรและสังคม 2558: ความหลากหลายทางประชากรและสังคมในประเทศไทย ณ ปี 2558*. อารี จำปากลาย; ปัทมา ว่าพัฒนางศ์; และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ (บรรณาธิการ). หน้า 15-28. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พจนีย์ สุขชาวนา. (2557). *การสังเคราะห์รูปแบบระบบพี่เลี้ยงทางไกลอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์*. ปริญญาานิพนธ์ ปร.ด. (คอมพิวเตอร์ศึกษา). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- เพชร อินทร์เงิน. (2555). *กลยุทธ์การสื่อสารตราสินค้าผ่าน Facebook page*. สารนิพนธ์ ว.ม. (โฆษณา). ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พิภพ วงษ์เงิน. (2547). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรยุคปฏิรูปการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เดอะโนเลทเซ็นเตอร์.
- พุดทรวรรณ แก้วเกตุ. (2556). *เครือข่ายสังคมออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://phutthawan.blogspot.com/>
- รสรินทร์ เกรย์ และคณะ. (2556). *มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ*. นครปฐม:สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล,
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งนรินทร์ ประดิษฐ์สุวรรณ. (2542). *สารานุกรมเพื่อผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ศรีทับทิม (รัตนโกศล) พาณิชพันธ์. (2534). บริการสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสาร
สังคมสงเคราะห์. 6(1-2): 52-86.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2553). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2 วัยรุ่น-วัยสูงอายุ.
พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์.(2556). ไลน์รูปแบบการสื่อสารบนความสร้างสรรค์ของสมาร์ตโฟน: ข้อดีและ
ข้อจำกัดของแอปพลิเคชัน. วารสารนักบริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.33(4): 42-54.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
- สรินดา น้อยสุข. (2545). การสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุที่รับบริการในคลินิกจิตเวช.
สารนิพนธ์ พย.ม. (สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.ถ่ายเอกสาร.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2538). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.
- สุนันทา คุ่มเพชร. (2545). อิทธิพลของพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพตนเอง การมีส่วนร่วมในชุมชน
และความต้องการบริการสวัสดิการสังคมต่อภาวะสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ในอำเภอเมืองระนอง
จังหวัดระนอง. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.ถ่ายเอกสาร.
- สุภารัตน์ แก้วสุทธิ. (2553). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต การรู้เท่าทันสื่อ และพฤติกรรมการป้องกัน
ตัวเอง จากการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต.ปริญญาานิพนธ์ น.ม. (นิเทศศาสตร์
พัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.
- แสงเดือน มุสิกกรรมณี. (2545). ความต้องการด้านกิจกรรมของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ.
ปริญญาานิพนธ์ สส.ม. (การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม). สมุทรปราการ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10(พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2557). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้
อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2557. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการ
สื่อสาร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). รายงานเครื่องชี้การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของ
ประเทศไทย พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

- องอาจ นัยพัฒน์. (2551). *การออกแบบการวิจัย: วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิเทพ บุตรราช. (2553). *เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2558, จาก <http://km.ru.ac.th/computer/?p=199>
- อรพินทร์ ชูชม และคณะ. (2550). *การสำรวจพฤติกรรมการใช้และขจัดโทรศัพท์มือถือ-แบตเตอรี่ของคนไทย*. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 109 (กุมภาพันธ์ 2550). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร. (2536). *การสัมมนาระดับชาติครั้งที่ 3 การประสานงานแผนการบริการสุขภาพผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- Armitage, C. J.; & Conner, M. (2001). Efficacy of the Theory of Planned Behaviour: A Meta-Analytic Review. *The British Journal of Social Psychology*. 40: 471-499.
- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*. 50(2): 179-211.
- Ajzen, I.; & Fishbein, M. (1980). *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Auber, B. A.; & Hamel, G. (2001). Adoption of Smart Card in the Medical Sector: the Canadian Experience. *Social Science & Medicine*. 53(7): 879-894.
- Baran, S. J. (2002). *Introduction to Mass Communication: Media Literacy and Culture*. 2nd ed. Boston, MA: McGraw-Hill.
- Braun, M. T. (2013). Obstacles to Social Networking Website Use among Older Adults. *Computers in Human Behavior*. 29(3): 673-680.
- Burton-Jones, A.; & Hubona, G. S. (2005). Individual Differences and Usage Behavior: Revisiting a Technology Acceptance Model Assumption. *The DATA BASE for Advances in Information Systems*. 36(2): 58-77.
- Chu, R. J. (2010). How Family Support and Internet Self-Efficacy Influence the Effect of E-Learning among Higher Aged Adults – Analysis of Gender and Age Difference. *Computer & Education*. 55(1): 255-264.
- Creswell, J. W. (2015). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. 5th ed. Boston, MA: Pearson.

- Creswell, J. W.; & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. 2nded. Thousand Oaks, CA: Sage.
- David, R. M. (2011). Technology Literacy: The Extension of Cognition. *International Journal of Technology and Design Education*. 21: 185-193.
- Davis, F. D. (1985). *A Technology Acceptance Model for Empirically Testing New End-User Information Systems: Theory and Results*. Doctoral Dissertation (Management). Boston, MA: Graduate School, Massachusetts Institute of Technology. Unpublished.
- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly*. 13(3): 319-340.
- Davis, F. D.; Bagozzi, R. P.; & Warshaw, P. R. (1989). User Acceptance of Computer Technology: A Comparison of Two Theoretical Models. *Management Science*. 35(8): 982-1003.
- Fishbein, M.; & Ajzen, I. (1975). *Belief, Attitude, Intention and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Fishbein, M.; & Ajzen, I. (2010). *Predicting and Changing Behavior: The Reasoned Action Approach*. New York: Psychology Press (Taylor & Francis).
- George, J. F. (2004). The Theory of Planned Behavior and Internet Purchasing. *Internet Research*. 14(3): 198-212.
- Hawkins, D. I.; Best, R. J.; & Coney, K. A. (1995). *Consumer Behavior: Implications for Marketing Strategy*. 6thed. Chicago: Irwin.
- Hilt, M. L., & Lipschultz, J. H. (2004). *Elderly Americans and Internet: E-mail, TVnews, Information and Entertainment Websites*. *Educational Gerontology*, 30: 57-72. Sage Publications Inc.
- Hsu, M. H.; et al. (2006). A Longitudinal Investigation of Continued Online Shopping Behavior: An Extension of the Theory of Planned Behavior. *International Journal of Human-Computer Studies*. 64: 889-904.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. 3rded. New York: The Guilford Press.

- Lam, J. C. Y.; & Lee, M. K. O. (2006). Digital Inclusiveness – Longitudinal Study of Internet Adoption by Older Adults. *Journal of Management Information Systems*. 22(4): 177-206.
- Lee, J.; Qu, H.; & Kim, Y. S. (2007). A Study of the Impact of Personal Innovativeness on Online Travel Shopping Behavior: A Case Study of Korean Travelers. *Tourism Management*.28: 886-897.
- Lee, M. (2009). Factors Influencing the Adoption of Internet Banking: An Integration of TAM and TPB with Perceived Risk and Perceived Benefit. *Electronic Commerce Research and Applications*. 8(3): 130-141.
- Lincoln, Y. S; & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Mertens, D. M. (2007). Transformative Paradigm: Mixed Methods and Social Justice. *Journal of Mixed Methods Research*. 1(3): 212-225.
- Nayak, L. U. S.; Priest, L; & White, A. P. (2010). An Application of the Technology Acceptance Model to the Level of Internet Usage by Older Adults. *Universal Access in the Information Society*.9(4): 367-374.
- Olson, J. M.; & Zanna, M. P. (1993). Attitudes and Attitude Change. *Annual Review of Psychology*. 44: 117-154
- Osgood, C. E.; Suci, G. J.; & Tannenbaum, P. H. (1957). *The Measurement of Meaning*. Urbana, IL: University of Illinois Press.
- Pan, S.; & Jordan-Marsh, M. (2010). Internet Use Intention and Adoption among Chinese Older Adults: From the Technology Acceptance Model Perspective. *Computers in Human Behavior*. 26(5): 1111-1119.
- Phang, C. W.; et al. (2006). Senior Citizens' Acceptance of Information Systems: A Study in the Context of E-Government Services. *IEEE Transactions on Engineering Management*. 53(4): 555-569.
- Porter, C. E.; & Donthu, N. (2006). Using the Technology Acceptance Model to Explain How Attitudes Determine Internet Usage: The Role of Perceived Access Barriers and Demographics. *Journal of Business Research*. 59(9): 999-1007.
- Potter, J. (2011). *Media Literacy*. 5thed. Thousand Oaks, CA: Sage

- Quin, R.; & McMahon, B. (1995). Evaluating Standards in Media Education. *Canadian Journal of Educational Communication*. 22(1): 15-25.
- Ramon-Jeronimo, M. A.; Peral-Peral, B.; & Arenas-Gaitan, J. (2013). Elderly Persons and Internet Use. *Social Science Computer Review*. 31(4): 389-403.
- Ryu, M.; Kim, S.; & Lee, E. (2009). Understanding the Factors Affecting Online Elderly User's Participation in Video UCC Services. *Computers in Human Behavior*. 25: 619-632.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for Ensuring Trustworthiness in Qualitative Research Projects. *Education for Information*. 22: 63-75.
- Shih, Y.; & Fang, K. (2004). The Use of a Decomposed Theory of Planned Behavior to Study Internet Banking in Taiwan. *Internet Research*. 14(3): 213-223.
- Song, J.; & Kim, Y. J. (2006). Social Influence Process in the Acceptance of a Virtual Community Service. *Information Systems Frontiers*. 8(3): 241-252.
- Teddlie, C.; & Tashakkori. (2009). *Foundations of Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Teo, T. S. H.; & Pok, S. H. (2003). Adoption of WAP-Enabled Mobile Phones among Internet Users. *Omega*. 31(6): 483-498.
- The WHOQOL Group. (1994). The Development of the World Health Organization Quality of Life Assessment Instruments (the WHOQOL). In *Quality of life Assessment: International Perspectives*. Edited by J. Orley; & W. Kuyken(eds.). pp. 41-57. Heidelberg: Springer-Verlag.
- Trocchia, P. J.; & Janda, S. (2000). A Phenomenological Investigation of Internet Usage Among Older Individuals. *Journal of Consumer Marketing*. 17(7): 605-616.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองจริยธรรมโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

MF4Version1:15/7/2556

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย SWUEC- 071/60E

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจาก คณะกรรมการสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว คณะกรรมการ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่ดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและ ข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

- ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง:** การศึกษาองค์ประกอบและรูปแบบตัวแปรเชิงสาเหตุของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างเหมาะสม บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร
- ชื่อผู้วิจัยหลัก:** นางสาววิภาวรรณ ลิขิตเลิศล้ำ
- สังกัด:** สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- เอกสารที่รับรอง:**
1. แบบเสนอโครงการวิจัย
  2. โครงร่างการวิจัย
  3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
  4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

1. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 16 พ.ค. 2560
2. โครงร่างการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 16 พ.ค. 2560
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 16 พ.ค. 2560
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 16 พ.ค. 2560

(ลงชื่อ).....
(นายปิยชาติ บุญเพ็ญ)

เลขานุการคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

(ลงชื่อ).....
(แพทย์หญิงสุรีพร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

หมายเลขรับรอง : SWUEC/E-071/2560

วันที่ให้การรับรอง : 18/05/2560

วันหมดอายุใบรับรอง : 18/05/2561

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือในงานวิจัยเชิงปริมาณ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด

ดร.มนัส บุญประกอบ

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดร.พรรณี บุญประกอบ

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สภ

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาววิภาวรรณ ลิขิตเลิศล้ำ
วันเดือนปีเกิด	3 กรกฎาคม 2514
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน กรุงเทพฯ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	มัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม
พ.ศ. 2538	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วิทยาการคอมพิวเตอร์) วท.บ. จาก มหาวิทยาลัยรังสิต
พ.ศ.2550	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) วท.ม.จาก สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ.2560	วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) วท.ด. จาก สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ